

Република Србија

ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ПРОСВЕТНИ ПРЕГЛЕД

ЗБИРКА ЗАДАТАКА ИЗ

СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ У ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ

ЗА ШКОЛСКУ 2014/2015. ГОДИНУ

Аутори

Мр Александра Антић, Филолошка гимназија, Београд

Др Александра Кузмић, Филолошка гимназија, Београд

Мр Александра Станић

Биљана Никић, ОШ „Војвода Мишић”, Београд

Биљана Радосављевић, XIII београдска гимназија

Бранислав Минчић, ОШ „Соња Маринковић”, Нови Сад

Весна Булић, ОШ „Јован Цвијић”, Београд

Жељко Тешић, ОШ „Лазар Саватић”, Београд

Јелена Ђорђевић, ОШ „Владимир Роловић”, Београд

Јоле Булатовић, ОШ „Дринка Павловић”, Београд

Мр Милорад Рикало, Дом ученика средње железничке школе, Београд

Др Милица Томовић, ОШ „Браћа Барух”, Београд

Надежда Кировски, ОШ „Гаврило Принцип”, Београд

Светлана Лакићевић, ОШ „Јосиф Панчић”, Београд

Снежана Костадиновић, ОШ „Вук Караџић”, Београд

Татјана Шофранац, ОШ „Јосиф Панчић”, Београд

**ЗБИРКА ЗАДАТАКА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ У ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ
ЗА ШКОЛСКУ 2014/2015. ГОДИНУ**

Издавач

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
Привредно друштво „Просветни преглед” д.о.о., Београд

За издавача

Др Драган Банићевић, директор Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања
Мр Милован Трифуновић, директор Привредног друштва „Просветни преглед”

Уредници

Ката Симић Мишић, саветник-координатор за српски језик и књижевност, Центар за испите,
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Ана Пејић, саветник-координатор за српски језик и књижевност, Центар за стандарде, Завод
за вредновање квалитета образовања и васпитања

Рецензенти

Др Зона Мркаљ, Филолошки факултет, Београд
Др Весна Ломпар, Филолошки факултет, Београд
Др Бранка Јакшић Провчи, Филозофски факултет, Нови Сад
Славка Јовановић, професор српског језика и књижевности

Стручни консултанти

Др Драгица Павловић Бабић, Институт за психологију, Београд
Др Дијана Плут, Институт за психологију, Београд

Лектура

Тања Трбојевић, саветник за контролу квалитета испитног материјала, Центар за испите,
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Драги ученици,

Пред вама је *Збирка задатака из српског језика*. Збирка ће вам помоћи да вежбате и проверавате знање за полагање завршног испита. Према сложености захтева задаци су распоређени на основни, средњи и напредни ниво. У оквиру сваког нивоа задаци су груписани у четири области: *Вештина читања и разумевање прочићаној, Писано изражавање, Граматика, лексика, народни и књижевни језик и Књижевност*.

У посебном делу (*Додатак*) дати су одабрани текстови који служе као основа за низ задатака из различитих области српског језика и за различите нивое.

На крају *Збирке* налазе се решења задатака, као и листа образовних стандарда који се испитују задацима из *Збирке*.

Тест који ћете решавати на завршном испиту садржи задатке којима се испитује оствареност образовних стандарда на сва три нивоа – основном, средњем и напредном.

Желимо вам срећан и успешан рад!

САДРЖАЈ

ОСНОВНИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног7
Писано изражавање	24
Граматика, лексика, народни и књижевни језик.	30
Књижевност.	43

СРЕДЊИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног	57
Писано изражавање	68
Граматика, лексика, народни и књижевни језик.	73
Књижевност.	83

НАПРЕДНИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног	99
Писано изражавање111
Граматика, лексика, народни и књижевни језик.115
Књижевност.124

ДОДАТАК155
-------------------	------

РЕШЕЊА177
------------------	------

Листа образовних стандарда који се испитују задацима на завршном испиту.217
--	------

Шта смо користили у изради задатака за збирку222
---	------

Списак задатака са шифрама стандарда223
--	------

ОСНОВНИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног

1. Прочитај одломак из дела *Сунце* Јована Дучића. У одломку се налази и једна реченица из енциклопедије. Подвуци је.

Родио се на Јонском мору, на обалама пуним сунца, тамних вртова и бледих статуа, и, као галеб, окупао се у азуру, светлости и мирису вечито загрејаних вода. Јонско море је део Средоземног мора и налази се између Грчке, на истоку, Сицилије, на југозападу, и континенталне Италије, на западу и северозападу. Мајка га је често носила по студеним сенкама дрвећа чије је лишће имало мирис сна.

Несрећни песник! Дететом је отишао у крај где је небо бледо и смрзло, на коме гори бело и хладно сунце, и по чијим обалама плачу ветрови. И једна мисао, као рана, опомињала га је на његову сунчану јонску обалу, тамне вртове и бледе статуе. И заједно с таласима и ветровима, он је плакао горко и неутешно на жаловима меланхоличног туђег мора.

2. Прочитај три текста о Светом Сави. Заокружи број испред **неуметничког** текста.

1.

Уоколо се почеше множити звуци од прошле ноћи. Сава изнова чу хук сове, шкрипу месеца, шумор ветра, завијање вука, а из свог сна речи родитеља:

– Чедо моје, од васељенског патријарха и византијског цара тражи да ти на мазге с пурпурним самарима натоваре четири прозора.

2.

Књига *Свети Сава, српски просветитељ* скуп је различитих текстова писаних о Св. Сави, првом српском просветитељу и архиепископу. Књига садржи биографске текстове о Св. Сави, његовом рођењу, животу и раду, Химну Св. Сави, песме и народне приче о њему.

3.

И видеше га у манастиру где хода с непостриженим власима и с меким хаљинама, јер су стигли брзо гонећи, а није страховао да ће га хтети гонити до унутар Свете Горе; али бол родитеља, а уједно и моћ, и ово могаде.

Нашавши га, обрадоваше се радошћу неисказаном.

3. Прочитај наведене текстове. За сваки текст одреди којим је стилем написан (административним, публицистичким, научним).

1.

Пријављивање за овогодишњу сезону летњих кампова код нас и у свету почело је крајем марта и до сада се, како сазнајемо од организатора у удружењу „Младих истраживача Србије”, пријавило већ 430 младих. Има још око 1.700 слободних места, а пријављивање је отворено до попуне кампова.

Стил: _____

2.

Неки непрелазни глаголи, одн. нека њихова ужа значења, постајали су и прелазни: горети (ватра гори, непрел.) – горети угаљ, горети свећу (прел.); или су добијали, одн. појачавали формалне ознаке прелазности, тј. стицали различите акузативске додатке који нису објекатске природе; понекад и обратно, неки прелазни глаголи постајали су и непрелазни: прећи ливаду (прел.) – прећи (болест је већ прешла, непрел.), што је далеко ређа појава.

Стил: _____

3.

Заштитник грађана је независан државни орган који штити права грађана и контролише рад органа државне управе, органа надлежног за правну заштиту имовинских права и интереса Републике Србије, као и других органа и организација, предузећа и установа којима су поверена јавна овлашћења.

Стил: _____

4. Прочитај наведене текстове. За сваки текст одреди којим је стилем написан (административним, публицистичким, научним, књижевноуметничким, разговорним/говорним).

1.

Једино што могу сам признати то је да нисам волео школу, и кад сам могао да се извучем да не одем, било је то за мене право уживање. Једанпут ме заболео зуб, и то ме је одистински заболео, и образ ми се чак надуо, па ме мајка није пустила у школу. То ми се необично допало, и отада кога год у кући заболи зуб, ја не одем у школу. Заболи оца зуб, ја не одем; заболи мајку зуб, а ја опет не идем. Професори ми, међутим, нису уважили то што ја због туђих зуба не долазим у школу, него ми бележили изостанке, и казнили ме. И тако сам ја, ни крив ни дужан, а због туђих зуба, страдао.

Стил: _____

2.

Настава и други облици образовноаспитног рада у основној школи остварују се у току два полугодишта.

Прво полугодиште почиње у среду, 1. септембра 2010. године, а завршава се у четвртак, 30. децембра 2010. године.

Друго полугодиште почиње у понедељак, 17. јануара 2011. године, а завршава се у петак, 10. јуна 2011. године, а за ученике осмог разреда у петак, 27. маја 2011. године.

Стил: _____

3.

– Када излази нова читанка?

– Па, ти не знаш?

– Шта?

– Изашла је!

Стил: _____

5. Прочитај два текста о Илији Бирчанину. Испод сваког текста напиши да ли је у њему Илија Бирчанин представљен као **књижевни лик** или као **историјска личност**.

Илија Бирчанин, оберкнез у Ваљевској Подгорини, био је међу првима на које су Турци ударили у „сечи кнезова”. Погубио га је дахија Фочић Мехмед-ага.

1. _____

Док погубим Бирчанин Илију,
Оберкнеза испод Међедника; [...]
Он буздован о ункашу носи,
А бркове под калпаком држи,
Он Турчину не да у кнежину...

2. _____

6. Пред тобом је део Садржаја једне књиге. Погледај га и одговори на питања.

САДРЖАЈ		Страна
О предмету синтаксе и синтаксичким јединицама—		1—6
Реченице по садржини — — — — —		6—21
Видови реченица по саставу — — — — —		21—22
ПРОСТЕ РЕЧЕНИЦЕ		23—152
Субјекат — — — — —		23—34
Предикат — — — — —		34—47
Зависни чланови реченице — — — — —		47—86
Одредбе — — — — —		48—74
Именичке одредбе — — — — —		48—65
Одредбе зависних делова реченице — — — — —		65—74
Допуне — — — — —		74
Глаголске допуне — — — — —		74—84
Прилошке и именске допуне — — — — —		84—86
Реченице с неизреченим главним деловима — — — — —		86—119
Реченице без субјекта — — — — —		87—88
Безличне реченице — — — — —		88—95
Непотпуне реченице — — — — —		95—119
Конгруенција — — — — —		119—152
СИНТАГМЕ		153—775
Појам и врсте синтагме — — — — —		153—159
Падежне синтагме		
Функције и значења падежа — — — — —		159—527
Номинатив — — — — —		165—171
Вокатив — — — — —		171—174
Генитивне синтагме — — — — —		174—359
А. Без предлога — — — — —		174—212
Присвојни (посесивни) генитив — — — — —		175—193
Аблативни генитив — — — — —		193—194
Партитивни генитив — — — — —		194—212
Б. Генитивне синтагме с предлозима — — — — —		212—359

1. На којим се страницама налази текст о прилошким и именским допунама? _____
2. Наведи број странице на којој почиње текст о вокативу. _____

7. Пред тобом је део Регистра појмова који је преузет из једне читанке. Одреди на којим се страницама читанке помиње Марко Краљевић.

Регистар појмова		
А антитеза 20, 72 апострофа 72 атмосфера 113, 165, 194 аутобиографија 16, 18 аутобиографски 169 ауторска бајка 181, 185, 206 ауторска успаванка 43	Б бајка 181, 206, 207 биографија 130 - епска 130 благослов 104, 124 бугарштина 101, 103	В временски пејзаж 175 врсте риме 150, 162
Г германизми 88 главни лик 80 главни мотив 157, 172 гумац 87 градација 39, 41, 71, 116 грцизми 88	Д драмска радња 88 драмски писац 87 духовито 18, 33, 82, 87	Е екстеријер 144, 164, 208 ентеријер 208 епитет 14, 71, 103, 148, 175 - стални 103 епизода 195 епска народна песма старијих времена 96, 97, 101, 104, 111, 114, 117, 118, 121, 126 - о боју на Косову 96, 97, 101, 104, 110, 114, 117 - о Марку Краљевићу 118, 121, 126 епски каталог јунака 99 етиолошко предање 131
Л лик 14, 24, 30, 57, 60, 68, 103, 108, 201 лирска песма 8, 19, 25, 43, 145, 147, 149, 151, 153, 156, 161, 168, 172, 174, 180, 186 - народна 36, 37, 38, 40, 41, 45, 46, 47 лирски субјекат 9, 146, 149, 168	З здравица 45, 99, 104	М митолошко предање 131 монолог 95, 208 мотив 20, 44, 113, 145, 162, 168 музикалност 159
П	И идеја 195 интонација 173 историјски роман 10, 14	Н наратор 178, 179 нарација 208 народна песма дугог стиха 103 народни певач 108, 137 народна приповетка 134 народно предање 130, 131, 132 негативан јунак 125, 129 народне умотворине 50, 56

Бројеви страница на којима се помиње Марко Краљевић: _____, _____, _____.

8. Прочитај текст и подвуци у њему **цитат**.

Дворани су у свему имитирали Луја XIV. Они су били оно што је Луј XIV хтео: сјајно опремљене, помало смешне и извештачене краљевске лутке. Луј XIV био је више од тога. Ако ми не верујеш, поновићу један део из писма које је написао свом унуку пре но што је преузео краљевску власт у Шпанији: „Сву своју пажњу посвећуј владарском послу. Пре него што донесеш одлуку, најпре добро послушај сваку страну.” И то су стварно била начела француског краља Луја XIV, сазданог од чудне мешавине сујете, љупкости, расипништва, достојанства, безобзирности и вредноће.

(Ернест Гомбрих, *Крајка историја свећа за младе*)

9. Прочитај текст, па одговори на захтеве.

Чини добро – вратиће ти се!

Флеминг је био сиромашан шкотски сељак. Једног дана, док је радио у пољу, зачуо је вапаје за помоћ који долазе из оближње мочваре.

Тамо је, до струка у црном муљу, био престрављени дечак, који је врештао и борио се како би се ослободио. Фармер Флеминг је спасао дечака од споре и застрашујуће смрти у блату мочваре.

Следећег дана отмена кочија појавила се у дворишту скромне Флемингове куће. Отмено обучен племић сишао је из кочије и представио се као отац дечака кога је фармер дан раније спасао.

„Желим да вас наградим”, рекао је племић. „Спасили сте живот мом сину!”

„Не, не могу то да прихватим”, одговорио је поносно шкотски сељак, одбијајући понуду.

У том тренутку фармеров син се појавио на улазним вратима куће.

„Да ли је то ваш син?”, упитао је племић.

„Да”, поносно је одговорио фармер.

„Имам предлог за вас”, рече племић. „Допустите ми да му пружим образовање какво ће и мој син имати. Ако је на свог оца, он ће, без сумње, израсти у човека на кога ћемо обојица бити поносни.”

И то је и учинио...

Син сељака Флеминга, Александар Флеминг, похађао је најбоље школе и у року дипломирао на Медицинској академији „Ст. Марус” у Лондону. Постао је познат широм света као проналазач пеницилина.

Много година касније, син оног истог племића кога је спасао фармер Флеминг, добио је тешку упалу плућа, која је у то време била исто што и смртна казна. Оно што му је у том тренутку спасило живот био је – пеницилин.

Питате се како се звао тај племић?

Лорд Ландорф Черчил!

А како се звао његов син?

Винстон Черчил!

Заокружи **слова** испред тачних тврдњи.

1. Александар Флеминг био је:

- а) сиромашан шкотски сељак;
- б) син шкотског сељака;
- в) племић;
- г) син лорда Ландорфа.

2. Александар Флеминг познат је по:

- а) томе што је спасао племићког сина;
- б) доприносу развоју медицине;
- в) богатству стеченом на имању;
- г) добрим оценама на студијама.

10. Прочитај текст и одговори на постављена питања.

Црвени врабац

Први број забавног листа *Црвени врабац* појавио се у Београду, 3. октобра 1936. године. Власник и уредник издања био је Јован Грданички. Лист је излазио суботом, а продаван је по цени од једног динара. Штампан је на формату 28 × 39,5 цм.

Од укупно осам страна, први број листа донео је само један стрип. Била су то три почетна каиша сторије *Деца каишејана Гранџа*, коју је према роману Жила Верна нацртао Ђорђе Лобачев. Преостали простор испуњавали су: писани роман, фељтон, укрштене речи, ребуси, шаховски проблеми и слично.

У наредном броју стрипу Ђорђа Лобачева придружује се Дизнијева сторија *Мики Маус на Дивљем зајагу*, а у петом броју на насловној страни објављена је домаћа верзија популарног миша под називом *Пусилоловине Микија Мауса и Црвеној врайца*.

Девети број је, уз поменуте стрипове, донео и каиш *Од њихове њрдне муке није нема веће бруке*, са текстом у стиху испод цртежа. За разлику од претходних, у овом броју су прва, последња и средње стране биле одштампане у плавој и црвеној боји, а преостале у црно-белој техници.

Последњи, десети број *Црвеној врайца* изашао је 5. децембра 1936. године, само два месеца откако је покренут.

Занимљиво је то да су се међу сарадницима *Црвеној врайца* налазили и Љубиша Вукадиновић и Душан Тимотијевић, тадашњи уредници *Полиџике* и будући покретачи једног од најпопуларнијих издања у историји југословенског стрипа – *Полиџикиној забавника*.

(Славко Драгинчић и Здравко Зупан, *Историја југословенској стирџија I*)

1. Колико често је излазио *Црвени врабац*?

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Шта су били Љубиша Вукадиновић и Душан Тимотијевић?

Они су били: а) уредници *Црвеној врайца*;

б) сарадници *Полиџике*;

в) власници *Црвеној врайца*;

г) покретачи *Полиџикиној забавника*.

- 11.** Прочитај следећи одломак из књиге *Култура и њамћење* Јована Пејчића и сазнај ко је била Анђа Петровић.

Седмог октобра 1908. године Анђа Петровић (1891–1914) – ћерка Мите Петровића, писца дела *Финансије и усћанове обновљене Србије*, сестра сликарке Надежде Петровић и песника Растка Петровића, ванредни студент упоредне књижевности на Универзитету у Београду, зналац пет страних језика (француски, немачки, руски, италијански, чешки), девојка чију је лепоту Иван Мештровић овековечио у каријатидама на споменику Незнаком јунаку на Авали – упутила је „пресветлом грофу Толстоју, филозофу и писцу”, писмо у којем га, „као апостола угњетених”, моли да „устане у заштиту Срба”.

Заокружи слова испред **информација** о Анђи Петровић које су дате у наведеном тексту.

- а) Анђа Петровић је била сликарка.
- б) Студирала је упоредну књижевност.
- в) Говорила је многе језике, међу њима и енглески.
- г) Наш чувени песник Растко Петровић био је њен брат.
- д) Превођила је Толстоја.
- ђ) Рођена је крајем XX века.
- е) Тражила је помоћ за Србе.

12. Прочитај текст следећег литерарног конкурса и одговори на захтев испод текста.

ОСНОВНА ШКОЛА „14. ОКТОБАР” ДРАГИНАЦ

И

ГРАД ЛОЗНИЦА

РАСПИСУЈУ

К О Н К У Р С

ДАНИ ДЕЧЈЕ ПОЕЗИЈЕ И ПРОЗЕ

ДРАГИНАЦ – 2014

Право учешћа имају сва деца – ученици основних школа из Србије, Црне Горе и Републике Српске.

Рок за достављање песама или прича, откуцаних у три примерка, на српском језику је **3. октобар 2014. године**.

На Конкурс се шаљу само оригинални, необјављени радови, потписани пуним именом и презименом, тачним називом, адресом и телефонским бројем школе коју ученик похађа.

Жири ће доделити: прву, другу и трећу награду за песму; прву, другу и трећу награду за причу; похвалити десет аутора песама, десет аутора прича и десет најуспешнијих школа на Конкурсу.

Сви награђени ученици биће у октобру, заједно са својим наставницима српског језика, односно учитељима, гости Драгинца и Лознице и учесници дечје књижевне манифестације *Дани дечје поезије и прозе*.

Са њима ће се дружити ученици из Драгинца и писци за децу.

Трошкове пута награђених ученика и њихових наставника сносе организатори.

Награђеним ученицима биће уручени комплети књига и дипломе.

Покровитељ Конкурса је град Лозница.

Радове слати на адресу:

ОШ „14.октобар”, 15311 Драгинац

Са назнаком *Дани дечје поезије и прозе*

Контакт телефони: 015/854-042 и 015/854-112

Имејл адреса: os.14.oktobar@gmail.com

За Програмски одбор
Јасмина Ранковић

Заокружи слова испред **информација** изнетих у овом литерарном конкурс.

- а) На конкурс могу да учествују ученици основних и средњих школа.
- б) На конкурс се могу слати песме и приче.
- в) На конкурс могу да учествују ученици из Србије, Црне Горе и Републике Српске.
- г) Послати радови могу бити откуцани или написани руком.
- д) Награђени учесници сами сносе трошкове одласка на манифестацију.

13. Прочитај одломак из текста преузетог из *Полиџикиној забавника* од 19. 11. 2010.

Рођени у новембру

21. новембар 1694.	Рођен је Волтер, француски филозоф.
23. новембар 1864.	Рођен је Стеван Сремац, српски писац.
24. новембар 1864.	Рођен је Тулуз Лотрек, француски сликар.
19. новембар 1917.	Рођена је Индира Ганди, индијска државница.
19. новембар 1922.	Рођен је Рајко Митић, прослављени спортиста.
20. новембар 1959.	„Рођена је” Декларација о правима детета.

Заокружи слово испред тачног одговора.

У истом веку рођени су:

- а) спортиста и филозоф;
- б) државница и спортиста;
- в) сликар и државница;
- г) филозоф и сликар.

14. Прочитај текст, а потом одговори на захтев.

Име и презиме

Лично име увек долази испред презимена, нпр. Петар Васић; обрнути поредак (Васић Петар) треба примењивати само у списковима, где је неопходан због азбучног реда.

Мушка презимена се морају мењати по падежима као и имена (за *Пејџра Васића*, с *Пејџром Васићем*, не за *Васић Пејџра* и сл.). Ако истом презимену претходе мушка и женска имена, презиме ће бити непроменљиво једино ако је женско име на последњем месту: од *Горгане, Пејџра и Бранка Васића*; од *Пејџра, Бранка и Горгане Васић*.

(Иван Клајн, *Речник језичких недоумица*)

Ако је, на основу текста, тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Редослед имена и презимена увек је произвољан.	Т	Н
Презиме после женског имена не мења се по падежима.	Т	Н
Презиме после мушког имена мења се по падежима.	Т	Н

- 15.** Често се људи позивају на свој ауторитет. Прочитај шта о томе кажу психолози, па одреди ко су **особе са ауторитетом**.

Ако бисмо користили најчешће погрешно мишљење или уверење о томе како изгледа неко за кога кажемо да је ауторитет, следио би овакав опис: неко ко је озбиљан и строг, подигнуте главе, право и чврстог тела, занесен у „научне мисли”, зна одговор на сва питања и жели да његово мишљење увек буде уважено, а од кога врло често и зависимо.

Ауторитет нам могу бити родитељи, браћа и сестре, рођаци, пријатељи, професори, али и друге јавне личности, као што су научници и политичари. Да бисмо неког назвали ауторитетом, он то мора заслужити, уживати углед и на угледу засновану вредност. Дакле, мора да постигне нешто значајно и важно, мора поседовати вредности које су друштвено цењене и поштоване, мора имати чврстину и постојаност, мора знати да цени и поштује друге. Прави ауторитет је пре позив да се „буде такав” него притисак да се ради или живи тако како би ауторитет желео.

(Ружица Обрадовић, *Сос за шинејцере*)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Особе са ауторитетом су:

- а) особе чије мишљење морамо да поштујемо, без обзира на то да ли су у праву или не;
- б) особе које волимо и које се безусловно труде да испуне наше жеље и прохтеве;
- в) особе на које се угледамо, поштујемо их; које су стручне и утицајне;
- г) особе које знају одговоре на питања и захтевају да се њихов став уважи.

- 16.** Прочитај део чланка из часописа *Даница*. Потом, на основу текста, поред сваке тврдње у табели напиши да ли је тачна или нетачна.

Од 27. јануара 2012. године Србија поред домена „rs” има и други национални ћирилички домен „СРБ”. Предности ћириличног домена огледају се у томе што у српској ћирилици једном гласу одговара једно слово и адреса „СРБ” домена ће се изговарати управо онако како је написано. Слоган кампање за популаризацију „СРБ” домена је „Линкуј као што говориш”. За првих шест месеци 2012. године у Србији је било регистровано 4.000 „СРБ” ћириличких домена. Интернет је постао важан медиј, и за српски језик и писмо битно је да се на њему користи ћирилица.

Тврдња	Тачно/Нетачно
Домен „rs” је једини национални ћирилички домен.	
Домен „СРБ” има предности у односу на остале домене.	
За српско писмо је важно коришћење ћирилице на интернету.	
„Линкуј као што говориш” слоган је домена „СРБ”.	

17. Прочитај одломак из текста *Бетија Вукановић – као историја или мит* Јована Деспотовића. У тексту су изнети биографски подаци. Подвуци реченицу која се може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

Сажето изнето, према најбитнијим догађајима, биографија Бете Вукановић бележи следеће датуме: рођена је у Баварској 1872. године, а потом је једно време живела у Минхену, где је 1897. године завршила Уметничко-занатску школу и Женску академију. Упоредо је похађала и приватну сликарску школу Антона Ажбеа. После две године боравка у Паризу преселила се у Београд, где је исте године приредила је прву самосталну изложбу, основала Удружење српских уметника за пластичне уметности и музику, 1900. године преузела вођење прве српске цртачке школе, потом и Српске сликарске школе (1902) и основала Друштво српских уметника „Лада” (1904). „Лада” је најстарије друштво уметника у Србији. У време балканских ратова и током Првог светског рата радила је као добровољна болничарка. После рата, 1919. године, вратила се у Београд и основала Удружење ликовних уметника у Београду, а 1921. постала је наставник у Уметничкој школи у Београду. Прву ретроспективну изложбу одржала је тек 1958. године, када је изабрана за доживотног почасног председника „Ладе”.

18. Прочитај одломак из романа *Сјај звезда на њлафону* Јухане Тидел. Подвуци у тексту реченицу која се може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

Јена успева да пропусти прилику, коју, заправо, увек пропушта. Прилику да се упозна са Захеом на месту за паркирање бицикала. То место је прошле године њен комшија средио тако да се једва могло препознати. Наиме, она је замишљала како ће једном пред зграду да стигну у исто време, можда накратко и да возе заједно, можда да изаберу исто место за бицикл, можда да се сударе бициклима, или не баш да се сударе, али да се макар мало додирну точковима.

19. Прочитај одломак из књиге *Шта знам о мору и њоморсићу* Жан-Мишел Бароа. Подвуци у тексту реченицу која се може изоставити а да се притом не промени основни смисао одломка.

Стеван мирише ваздух, посматра небо и оставља удице. Ово црно небо и снажан ветар не варају га. Пашће киша и захладнеће. Из малог заклона свог чамца узима гумене чизме. Овај чамца Стеван је купио пре неколико година. Затим изува ципеле и везује чизме преко дебелих кратких вунених чарапа, које му греју ноге. Облачи непромочиве панталоне, које му штите слабине и крста, чак и када се сагне да дохвати удицу. Навлачи на себе и јакну од жутог платна, која се копча испод браде. Најзад узима непромочив шешир. Врпца на шеширу не допушта ветру да га однесе, док му обод штити очи. Сада је Стеван добро заштићен.

20. Прочитај одломак из текста о музичару Џиму Морисону и његовој групи *The Doors* и на основу датих података закључи да ли је тврдња у табели **тачна** или **нетачна**.

Џејмс Даглас Морисон (James Douglas Morrison) рођен је у Мелбурну на Флориди 8. децембра 1943. године, у породици с дугом војничком традицијом. Његов отац је служио земљи у којој су рођени и он и сви чланови његове породице – био је контраадмирал у америчкој морнарици, а млади Џејмс, звани Џим, као да је посветио живот борби против свега у шта су га код куће учили да безрезервно верује. [...]

До друге године факултета Џим је остао уз породицу на Флориди, а 1964. уписује се на Калифорнијски универзитет у Лос Анђелесу (UCLA), где је дипломирао на Одсеку за позоришну уметност. [...]

Тражећи име за своју нову групу, Џим Морисон посегао је за књигом *Враиша ојажања* (*The Doors Of Perception*) Олдоса Хакслија, једног од најомиљенијих писаца тог времена. Како је књига свој назив дуговала и речима Вилијема Блејка, енглеског песника XIX века („Ако се врата опажања прочисте, све ће се човеку указати онаквим какво јесте – бесконачно.”), одлучио се да бенд озваничи именом *The Doors*, односно именом *Враиша*.

Новоосновани састав убрзо је уговорио прве свирке захваљујући ватреној подршци пријатеља с факултета, који су власнике клубова срчано убеђивали како ће група привући бројну публику.

(Дејан Цукић, 45 обрћаја)

Ако је, на основу текста, тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је тврдња **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Најомиљенији писац у Морисоново време био је Вилијем Блејк.	Т	Н
Бројни преци Џима Морисона били су у војној служби.	Т	Н
Џим Морисон је живео у складу са вредностима своје породице.	Т	Н
Џим Морисон је завршио студије у истом месту у којем је и рођен.	Т	Н

21. Прочитај наведене реченице и утврди њихов логичан редослед тако што ћеш на линију испред сваке реченице уписати број 1, 2 или 3.

_____ Након две велике поплаве које су уништиле скоро целокупан биљни фонд, ова башта премештена је на данашњу локацију, на имање које је краљ Милан Обреновић наследио од свог деде Јеврема, по коме и данашња башта носи име Јевремовац.

_____ Непуне три године после преласка на нову локацију, у ботаничкој башти подигнута је прва стаклена башта, која је тада представљала једну од највећих и најлепших стаклених башта у овом делу Европе.

_____ На предлог Јосифа Панчића, одлуком Министарства просвете Краљевине Србије, основана је Краљевска ботаничка башта у Београду као прва ботаничка башта у Србији, на Дорћолу, поред обале Дунава.

22. Jedно правило о писању великог слова из *Правойиса срјскоја језика* гласи:

Великим йочейним словом йише се йрва реч у усйаљеним именима исйоријских до-йађаја – райова, буна и усйанака, бийака и райних фронтйова, револуција, закључених мира и сйоразума...

Заокружи слово испред два примера која су написана у складу са наведеним правилом.

- а) Први Светски Рат
- б) други Српски устанак
- в) Пустињска олуја
- г) Солунски фронт
- д) октобарска Револуција

23. Прочитај правописно правило о писању присвојних придева од неких презимена.

Од презимена на **-ов** и **-ев** привојни придев гради се наставком **-љев**: Суворовљев, Љермонтовљев итд. Сасвим су погрешни облици као *Љермонйова улица, Рахмањи-нова комйозиција*.

Заокружи слово испред реченице у којој је ово правило примењено.

- а) Прочитао сам Чеховову приповетку.
- б) Прочитао сам Чеховљеву приповетку.
- в) Прочитао сам Чеховљевову приповетку.

24. Прочитај одломак из биографије познатог српског писца Борисава Станковића. Подвуци у тексту реченицу која се може изоставити а да се притом не промени основни смисао текста.

Борисав Станковић је рођен у Врању 1875. године. Рано је остао сироче, па је одрастао уз бабу Злату и њене приче о старом Врању. После гимназијског школовања у родном граду и Нишу, завршио је права у Београду. Радио је као државни чиновник, и то послове који нису имали никакве везе са бављењем књижевношћу. Плате тадашњих чиновника нису биле велике. Везан за завичај и прошла времена, Станковић је у њима проналазио теме за своје приповетке, романе и драме. Није имао интересовања за савремена књижевна збивања, па је његово дело остало ван токова модерних струјања у српској књижевности XX века. У књижевност је ушао збирком прича *Из сйарој јеванђеља*, која није привукла велику пажњу јавности. Приповеткама објављеним у часописима и листовима, као и збиркама прича *Сйари дани* и *Божји људи*, изазваће пажњу Јована Скерлића. Он ће Станковића означити као *најјачи йрийоведачки йаленай* у српској књижевности свих времена.

Роман *Нечисйа крв* (1910) учврстио је Станковићев положај врсног приповедача. Остала су му незавршена два романа: *Газда Младен* и *Певци*. Написао је још неколико драма. Међу њима се својом тематиком посебно истакла драма *Кошйана* (1902).

25. Прочитај текст о Удружењу пријатеља уметности „Цвијета Зузорић”. Док читаш, размишљај о значају изложбе одржане 2011. године.

Почетком 1922. године начелник Уметничког одељења Министарства просвете Бранислав Нушић позвао је на састанак књижевнике, уметнике и београдску господу како би им предложио да оснују удружење за ширење уметности. Објаснио им је да се људи слабо занимају за уметност и књижевност, због чега књижевници тешко налазе издаваче, па су најчешће у лошем материјалном положају. Навео је да Београд нема простор за изложбе и концерте, па би, због таквих прилика у култури, било добро да се оснује удружење које би о томе бринуло. Предложио им је чак и име: Удружење пријатеља уметности „Цвијета Зузорић”, по лепој и умној Дубровчанки из XVI века, песникињи и надахнућу песника, заштитници уметности и књижевности. Убрзо након састанка Удружење је званично основано и почело да ради. Циљ му је био „да шири интерес за уметност и ствара услове за њен напредак и развитак у нашем народу”.

Удружење је постојало до 1941. године. Током тих 19 година одиграло је важну улогу у стварању интелектуалне елите Београда, приредило је преко 120 изложби од којих је 30 било међународних, организовало је први сајам књига, велике концерте, једном речју – допринело је модернизацији Београда. На ове резултате, и многе друге, као и на његове чланове, подсетила је изложба 2011. године *Удружење пријатеља уметности Цвијета Зузорић* у Уметничком павиљону „Цвијета Зузорић” на Калемегдану, у Београду. Изложба је резултат двогодишњег истраживања Наталије Церовић, вишег кустоса Павиљона. На изложби је приказано преко 300 докумената и преко 50 фотографија из богате архивске грађе Удружења ликовних уметника Србије, који причају о културним збивањима у Београду и Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца између два светска рата, и о личностима које су је стварале.

Заокружи слово испред тачног одговора на следеће питање.

Због чега је значајна изложба *Удружење пријатеља уметности Цвијета Зузорић* из 2011. године?

- а) Изложба је значајна због тога што је указала на дело песникиње из XVI века Цвијете Зузорић.
- б) Изложба је значајна због тога што је указала на тежак положај уметника на почетку XXI века.
- в) Изложба је значајна због тога што је указала на тежак положај уметника у првој половини XX века.
- г) Изложба је значајна због тога што је указала на дешавања у култури у првој половини XX века.

26. Прочитај одломке из текста о Дедалу и Икару. Одломци из текста су испрметани.

Испред сваког одломка напиши одговарајући број 1, 2, 3 или 4 тако да редослед догађаја буде логичан.

- _____ Кривећи себе и своју вештину, Дедал је дуго и узалудно кружио изнад мора у нади да ће пронаћи сина.
- _____ Усхићен летом, Икар се приближио сунцу које је загрејало восак, пера на крилима су се раздвојила и он је пао у море.
- _____ Да би напустили острво на коме су били заробљени, Дедал је одлучио да од перја и воска направи крила себи и своме младом сину Икару.
- _____ Дедал је упозорио Икара да не лети ни превисоко, а ни ниско: ако лети превисоко, сунце ће отопити восак, а ако лети прениско, морска пена ће натопити крила.

27. Прочитај одломке из Молијерове комедије *Грађанин њлемећ*. Упиши на линију бројеве од 1 до 5, као што је започето, тако да одговарају логичном току разговора.

УЧИТЕЉ ИГРАЊА

_____ Не баш у свему да се угледају на њега; њега ради, ја бих волео да он боље памти наша предавања.

УЧИТЕЉ МУЗИКЕ

_____ Имамо. Нашли смо човека какав нам је потребан обојици. Господин Журден је увртео у главу да је племић, да му треба господско понашање; он је за нас права крава музара; ви играчи и ми музичари можемо желети да се и остали грађани угледају на њега.

УЧИТЕЉ МУЗИКЕ

_____ Истина је да их слабо схвата, али их добро плаћа; а то је баш оно што је нама уметницима данас потребније од свега осталог.

УЧИТЕЉ ИГРАЊА

1 _____ Сад имамо доста посла и ви и ја.

УЧИТЕЉ ИГРАЊА

_____ Е видите, ја тражим и мало славе. Пријатно ми је плескање; али ја сматрам да је право мучење за уметнике кад се приказују пред глупацима, кад њихове умотворине морају да подносе дивљачко просташтво каквог блесана.

28. Пред тобом је део репертоара београдских позоришта за децембар. Планираш да свог млађег рођака 23. децембра одведеш у позориште. Тог дана изводи се пет представа. Напиши њихове називе.

БОШКО БУХА
Трг Републике 3, тел. 2632-887
18. 12. у 12 и 17 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић, новогодишња представа
20. 12. у 11 и 13 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
21. 12. у 11, 13 и 17 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић.
22. 12. у 11 и 13 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
23. 12. у 11, 13, 15, 17 и 19 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
24. 12. у 11, 13, 17 и 19 – Фазони и форе, В. Ршумовић и Љ. Ршумовић,
МАЛО ПОЗОРИШТЕ „ДУШКО РАДОВИЋ“
Абердарева 1а, тел. 3232-072
18–25. 12. у 10, 12, 14, 16, 18 и 20 – Новогодишње ђаконије.
ПОЗОРИШТЕ „ПУЖ“
Б. Ације 21, тел. 2438-036
www.pozoristancepuz.com
18. 12. у 12 и 16 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
21. 12. у 10, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
22. 12. у 12, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
23. 12. у 10, 12, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
24. 12. у 10, 12, 14, 16, 18 и 19.30 – Заљубљени Снешко, Б. Милићевића.
Резервације и продаја карата сваког радног дана од 9 до 16 ч., петком и суботом до 18 ч. Организујемо доделу новогодишњих пакетића.
ПОЗОРИШТЕ ЛУТАКА „ПИНОКИО“
Карађорђева 9, тел. 2691-715
18. 12. у 11 и 17 – Успавана лепотица, Ж. Јоковића.
22. 12. у 10.30 – Ивица и Марица и опака старица, М. Ојданић.
23. 12. у 9.30 – Звездан, Ј. Штреле,
у 9.30 и 10.30 – Успавана лепотица, Ж. Јоковића.
24. 12. у 11, 13, 15 и 17 – Деда Мраз и звер, И. Бојовића.

Називи представа су:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Писано изражавање

29. 1. Напиши следеће речи (синтагме) писаним словима ћирилице.

Издавачко предузеће „Грађевинска књига”

Краткометражни филм

2. Напиши следеће речи (синтагме) писаним словима латинице.

Удружење грађана „Здрав живот”

„Књига о џунгли”

30. Напиши једну реченицу о својој школи или одељењу, која ће имати бар десет речи. Реченица треба да буде граматички исправна.

31. Доврши започете реченице служећи се речима у заградаи.

1. Сутра бих _____

(отићи код баке; однети књигу)

2. Да ли _____

(знати; ваш друг; освојити турнир; стони тенис)

32. Подвуци у наведеној реченици реч која **не може** бити употребљена у **формалном говору**.

Свако може да се прими на његове шале зато што му је наступ веома убедљив.

33. Заокружи слово испред реченице која може бити употребљена у **формалном говору**.

а) Теодор фон Бург је татамата за математику.

б) Теодорови ортаци су такође добри математичари.

в) Петар Јовановић предаје матиш у Математичкој гимназији.

г) Математичка гимназија позната је по добрим математичарима.

34. Заокружи слово испред реченице која може бити употребљена у **неформалном говору**.

- а) Реч ортак, врло заступљена у нашем језику, турског је порекла.
- б) Најбољи ортаци никада вас неће изневерити у тешким тренуцима.
- в) Омладинска задруга „Ортаци” нуди студентима различите послове.
- г) За оне који заједнички воде неку фирму кажемо да су ортаци.

35. Заокружи слово испред одломка из књижевног текста у коме је употребљен **неформални говор**.

- а) Богатство се може изгубити, али та срећа у твом сопственом срцу може бити тренутно пригушена, но увек ће опет оживети, све док живиш. Све док можеш спокојно гледати у небо, све дотле док знаш да си у души чист и да те срећа негде чека.

(Ана Франк, *Дневник*)

- б) Код куће – све као што сам оставио. Буразер почео да се јавља из некаквог Бакра, Швеца се још више развила, и раније лепа, сад постала права лепотица. И – Драганче се мува око ње! Фол долази мене да види, а, овамо, стално блеји у њу. Кева и ћале ми баш остарели.

(Д. Михајловић, *Каг су цвейале њикве*)

- в) На свашта се могло помислити пре неголи на тако чудесну грађевину у растргану и пуну крају. Изгледало је као да су обе обале избациле једна према другој по запењен млаз воде, и ти се млазеви сударили, саставили у лук и оставили тако за један тренутак, лебдећи над понором.

(Иво Андрић, *Мост на Жейи*)

36. Попуни пријаву за упис у средњу школу штампаним словима ћирилице. Попуни само осенчене рубрике.

Образац ПУ

ПРИЈАВА ЗА УПИС УЧЕНИКА У СРЕДЊУ ШКОЛУ

Пријављујем се за упис у _____ разред _____
(назив средње школе)

_____ у _____

Подручје рада _____

Образовни профил за стручне школе, односно смер за гимназије:

Презиме и име ученика	_____
Дан, месец и година рођења	_____
Место рођења, општина и држава	_____
Презиме и име оца, његово занимање и адреса	_____
Презиме и име мајке и њено занимање	_____
Презиме и име старатеља, његово занимање и адреса (ако ученик нема родитеља)	_____
Адреса ученика: општина, место, улица и број	_____

37. Ученици твог одељења организују журку поводом краја школске године. За ту прилику треба да напишеш позивницу за остала одељења осмог разреда. Води рачуна о томе шта све треба да садржи та позивница.

ПОЗИВНИЦА

38. Попуни уплатницу за књиге штампаним словима ћирилице. У поља која се односе на уплатиоца упиши своје име, презиме и адресу. Сврха уплате је прва рата за уџбенике. Прималац је Издавачка кућа „Весела књижица”, Улица платана 354, Чачак.

НАЛОГ ЗА УПЛАТУ			
УПЛАТИЛАЦ	ШИФРА ПЛАЋАЊА	ВАЛУТА	ИЗНОС
	189	RSD	1500,00
СВРХА УПЛАТЕ	РАЧУН ПРИМОЦА		
	160-312507-60		
ПРИМАЛАЦ	БРОЈ МОДЕЛА	ПОЗИВ НА БРОЈ (ОДОБРЕЊЕ)	
		00213456-789	
ПЕЧАТ И ПОТПИС УПЛАТИОЦА			
МЕСТО И ДАТУМ ПРИЈЕМА		ДАТУМ ВАЛУТЕ	

Образац бр. 1

39. Подвуци у наведеним називима географских појмова речи које треба писати **великим почетним словом**.

јужна морава сремска митровица стара планина панчићев врх

40. Подвуци у наведеној реченици речи које треба писати **великим почетним словом**.

Ушушкана између косанчићевог и топличиног венца, поп лукина улица и данас је место где можете срести старе београђане.

41. Подвуци у наведеним реченицама речи које треба писати **великим почетним словом**.

1. Мапе које је цртао колумбов сународник помогле су магелану и његовој посади да оплове земљу и докажу да је округла.
2. Према старом српском веровању, детелином са четири листа може се отворити свака брава, а среће у лову имаће онај ко је нађе пре празника ђурђевдан.

42. Заокружи слово испред реченице написане према правописним правилима.

- а) Само један читаоц је дошао у библиотеку.
- б) Позвао је све читаоце да дођу у библиотеку.
- в) Очекивао је више читаоца у библиотеци.

43. Подвуци у наведеним примерима речи које се према правописним правилима пишу **ВЕЛИКИМ** почетним **СЛОВОМ**.

1. На студентском тргу се налази више факултета.
2. Ученици основне школе „младост” освојили су највише награда на књижевном конкурсy.
3. Нестрпљиво су ишчекивали одлазак у велику британију на школовање.
4. Школа је организовала путовање на златарско језеро.
5. Читајући књигу, упознавали су лепоте црног мора.

44. Подвуци речи у тексту које треба писати великим почетним словом.

поштована наставнице,
позивам вас на свој наступ, који ће се одржати у музичкој школи „мокрањац” у среду
у 20 часова.

ваша ученица,
јована марић

45. Напиши следећу реченицу **писаним словима ћирилице** тако да буде правописно тачна.

ДУГО СЕ ВЕРОВАЛО ДА ЈЕ КИНЕСКИ ЗИД ЈЕДИНА ЉУДСКА ГРАЂЕВИНА КОЈА
СЕ МОГЛА ВИДЕТИ СА МЕСЕЦА.

46. Заокружи слово испред реченице која је написана према правописним правилима.

- а) Са никим се није свађао.
- б) С' никим се није свађао.
- в) Нисаким се није свађао.
- г) Ни са ким се није свађао.

47. Заокружи **слово** испред правилно написаног броја.

- а) шесдесет
- б) четристо
- в) дванест
- г) двадесетдва
- д) шестсто

48. Напиши **словима** следеће бројеве.

356 _____

24. _____

XI _____

700 _____

49. Заокружи слово испред реченице која је написана према правописним правилима.

а) Ја би волео да видим Џони Депа.

б) Ја бих волео да видим Џони Депа.

в) Ја бих волео да видим Џонија Депа.

г) Ја би волео да видим Џонија Депа.

50. Заокружи слово испред реченице која је написана у складу са **правописним правилима**.

а) Господине Петровић Ваша деца су најбољи ученици наше школе.

б) Господине Петровић, Ваша деца су нај бољи ученици наше школе.

в) Господине Петровићу, Ваша деца су најбољи ученици наше школе.

г) Господине Петровићу, Ваша деца су нај бољи ученици наше школе.

51. Упиши **запете** у наведене примере поштујући правописна правила.

1. Милан Ана и Милица воле кад ја направим палачинке.

2. Ви врло добро знате господине Марковићу да сам човек од речи.

3. Марко Милић познати адвокат заступа велике иностране фирме.

4. Били смо у Паризу али се не попесмо на Ајфелову кулу.

52. У следећу реченицу упиши **тачке** поштујући правописна правила.

Константину Филозофу, писцу *Жијија десјоџа Сџефана Лазаревића* (дела које је настало између 1433 и 1439 године), Београд се у XV веку указује као „седмоврх”, на дивном месту подигнут и добро утврђен град

53. Заокружи слово испред реченице у којој запета **није** правилно употребљена.

а) Имао је кошчате ноге, оштре зубе и косу боје лимуна.

б) Кад се, зрело размисли, има ту и увреде, господине Вићо.

в) Нико му није знао право име, ни порекло, нити чиме се бавио.

г) У детињству је био несташко, али безазлен и пријатан малишан.

54. Напиши скраћенице наведених речи.

ученик _____

грам _____

метар _____

улица _____

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

55. У следећој народној пословици подвуци **сонанте**.

И п у т о д х и љ а д у м и љ а п о ч и њ е п р в и м к о р а к о м .

56. Напиши правилно глаголе додавањем префикса (из-, раз-, од-, под-) на дате глаголе. Води рачуна о резултатима гласовних промена које се врше при спајању префикса са глаголом.

из- + чепкати = _____

раз- + љутити = _____

од- + делити = _____

раз- + ширити = _____

под- + чинити = _____

57. Допиши одговарајући облик речи која је дата у загради.

1. Ја вучем, а они не _____ (вући).

Ти можеш, а ја не _____ (моћи).

2. Пожелео сам у _____ (честитка) свом пријатељу да његов тим поново заигра у Првој _____ (лига).

3. На изложби је било много _____ (посетилац). Свим тим _____ (посетилац) сликар се посебно захвалио.

58. Разврстај речи из следећих реченица, као што је започето.

Овај распуст проводимо срећни. Мене обрадују летње забаве.

именице	придеви	заменице	глаголи
забава _____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

59. Повежи линијом сваку реченицу са **врстом** подвучене речи у њој.

1. Покуцао сам на врата.

а) глагол

2. Она се одазвала.

б) придев

3. Опрезно сам отворио.

в) предлог

4. Улазим у собу.

г) именица

5. Поред мене се појави она.

д) заменица

6. Била је депа.

ђ) прилог

60. У следећој реченици подвуци четири **предлога**:

Маслачак расте на ливадама и травњацима, по пустим местима и напуштеним њивама, поред путева и око насеља.

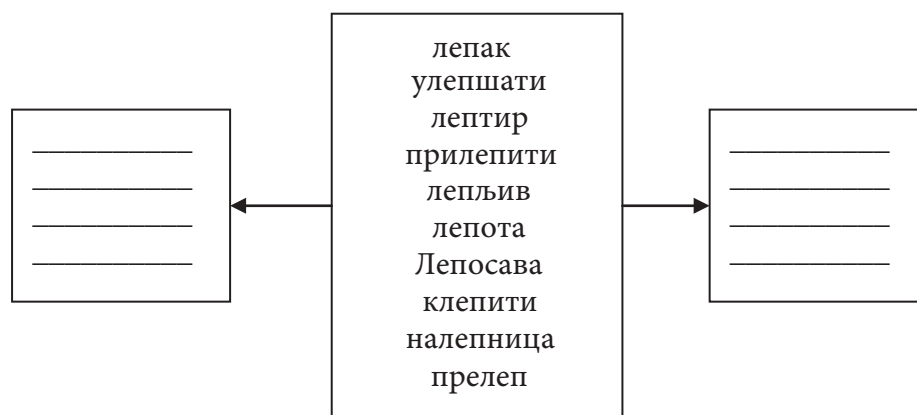
61. У следећој реченици подвуци **именицу средњег рода у облику јединице**:

Хајдучка трава се од давнина користила у народној медицини, а омиљено је лековито средство и у званичној.

62. Заокружи слово испред примера у којем је подвучен **корен речи ПЕВАЧИЦА**.

- а) певачица
- б) певачица
- в) певачица
- г) певачица

63. Разврстај дате речи у две групе према њиховом корену. Прецртај две речи које **не припадају** ниједној од тих група.

64. Подвуци речи које су настале од истог корена речи.

ПЕТАК ПЕТИНА ПЕТАО
ПЕТРОЛЕЈ ПЕТОУГАО ПЕТИЦА

65. У наведеним речима подвуци корен речи и препиши ону реч која **није** настала од друге речи:

- а) шумовит, пошумити, шумица, шума, шумски;
- б) реч која није настала од друге речи: _____.

66. Од следећих придева изведи именице додавањем суфикса **-ост**:

млад _____, редак _____, нежан _____.

67. Одреди **врсту синтаксичке јединице** која је подвучена у наведеној реченици.

Стефаново срце јако је ударало јер је шума била веома густа.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучена синтаксичка јединица јесте:

- а) синтагма;
- б) предикатска реченица;
- в) комуникативна реченица.

68. Подели усправним цртама дате комуникативне реченице на **предикатске реченице**.

Станко приђе дрвету, плуну у длане и поче се пузати брзо и вешто као мачка. Кад се успуза до круне, он одломи једну гранчицу, метну је у зубе, па се спусти на земљу.

69. Колико у следећем тексту има комуникативних, а колико предикатских реченица?

После тога царев син почне сам путовати по свету и тако, путујући задуго, дође у једну планину и заноћи код једног пустињака. Сутрадан настави пут.

1. Број комуникативних реченица: _____

2. Број предикатских реченица: _____

70. Повежи линијом сваку реченицу с називом врсте којој она припада.

1. Прочитај гласније свој задатак!	а) упитна
2. Како могу да ти помогнем?	б) узвична
3. Не знам о чему треба да пишем.	в) заповедна
4. Како си то лепо написала!	г) обавештајна

71. Подвуци **заповедне реченице** у следећим стиховима.

Стојте, галије царске! Спутајте крме моћне,
газите тихим ходом!
Опело гордо држим у доба језе ноћне
над овом светом водом.

72. Подвуци у наведеној реченици **главни члан** именичке синтагме.

Најчувенији митски свирач био је Орфеј.

73. Подвуци у наведеној реченици **апозицију**.

Фреска „Мироносице на гробу Христовом” из Милешеве, задужбине краља Владислава, у средини има фигуру анђела у белом.

74. Повежи линијом сваки подвучени реченични члан с **називом службе** коју има у наведеној реченици. Назив једне службе је вишак.

1. Јутро је било обасјано сунцем.	а) субјекат
2. Узнемирено погледах <u>напред</u> .	б) предикат
3. Чудна и тешка туга ме је <u>обузела</u> .	в) објекат
4. На трави смо приметили <u>мраз</u> .	г) прилошка одредба за време
5. <u>Озбиљно</u> је климнула главом.	д) прилошка одредба за место
	ђ) прилошка одредба за начин

75. Препиши из народне пословице тражене чланове реченице (субјекат, предикат и објекат).

Лепа реч гвоздена врата отвара.

Субјекат: _____

Предикат: _____

Објекат: _____

76. Напиши коју **службу** (функцију) имају реченични чланови у датој реченици.

Учитељски факултет је поставио дигиталну библиотеку на порталу *www.ask.rs*.

1. Учитељски факултет	_____
2. је поставио	_____
3. дигиталну библиотеку	_____
4. на порталу <i>www.ask.rs</i> .	_____

77. У следећим реченицама подвучене су именичке синтагме. На линији испод сваке реченице напиши **главну реч** подвучене синтагме.

1. Жаркова мајка је данас дошла у школу.

2. Ема је веома вредна ученица.

78. Одреди **назив службе** коју у наведеној реченици има подвучена синтагма.

Из даљине сам чуо брујање авиона.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) субјекат
- б) предикат
- в) прави објекат
- г) прилошка одредба за место

79. Напиши одговарајући облик речи које се налазе у заградама.

Рођена сам у _____ (Рабровица), где је мој отац био учитељ. Али још док сам била беба, пренели су ме у _____ (Бранковина). То је, такође, село у _____ (ваљевски крај), који је пун _____ (шумарци).

Било је и _____ (реке), брзих и лепих. Поред _____ (једна таква река) и ја сам расла. Тамо сам са _____ (дечаџи) правила _____ (воденице) од _____ (кукурузовина). Одрасла сам слушајући песме _____ (птице), што ми је касније помогло у _____ (наука), а и за _____ (поезија) је било важно.

80. На празне линије напиши одговарајуће **облике речи** из заграде.

Усред _____ (разговор) оба човека се пренуше као да су залутали. Свећа на _____ се прели и Свилар виде пред собом потпуно непознатог _____... (сто) (човек)

Он се тешко подиже и поведе госта на _____ (вечера).

Ноћне _____ (птица) суновраћивале су се и ударале у прозоре изложене месечини у _____ да туда могу да пролете кроз зграду на другу, светлију (нада) страну _____ (ноћ).

(Одломак из романа *Предео сликан чајем* Милорада Павића – прилагођено)

81. На празне линије напиши одговарајуће **облике речи** из заграде.

По цео дан седим у библиотеци, заједно с научницима

забринутим за судбину _____ (човечанство)

И нађем се у _____ пуном сунчеве _____ (врт) (светлост)

и зујања невидљивих пчела. Дани _____ (детињство)

полако израњају из _____, дани (заборав)

кад све је било на дохват _____ (рука)

кад је живот изгледао као једно велико _____... (обећање)

(Из песме *По цео дан седим у библиотеци* Јована Христића)

82. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени падежни облик правилно употребљен.

- а) Отац мог друга вози бициклу.
- б) Његова краљица напала је мог топа.
- в) Посетили смо Споменик незнаног јунака.
- г) Радни дан се ради по осам сати.

83. Напиши глаголе из заграда у одговарајућем облику.

Ја управо _____ (завршавати) основну школу. За неколико дана _____ (полагати) завршни испит. _____ (волети) да се упишем у гимназију, али не знам да ли ћу успети.

Још пре два месеца _____ (почети) да _____ (учити), али родитељи ми стално понављају: „_____ (вежбати) сваког дана и успећеш!”

84. Заокружи слово испред реченице у којој подвучени глагол има граматички исправан облик.

- а) Обогадио се продавајући маглу људима.
- б) Сечући шуме, наносимо штету планети.
- в) Узорци су ношени на додатне анализе.
- г) Извинули су им се због кашњења.

85. Подвучи један од понуђених облика глагола **требати** који недостаје у следећој реченици:

_____ да се потрудиш ако желиш да успеш.

Требаш Требао си Треба Требаће

86. У сваком пару реченица прецртај ону реченицу која је написана **бирокупатским језиком**.

1. Метеоролози очекују да ће захладнети. – Метеоролози очекују да ће се појавити период ниских температура.
2. Вршимо услуге тапацирања намештаја. – Тапацирамо намештај.
3. Немамо довољно финансијских средстава. – Немамо довољно новца.
4. Цене су поново порасле. – Поново је дошло до раста цена.

- 87.** У следећем тексту на два места се користи реч **виспреност**. Прочитај текст и одреди **значење** ове речи.

Анин деда живи у лепом, али забаченом златиборском селу и плени својом виспреношћу, која краси горштаке ових крајева. Живи мирно, у складу са природом и основним животним потребама (мало хлеба, млека и свежег ваздуха).

Старчева виспреност долази из искуства, али и од наслеђа, од поука оних који су пре њега насељавали ове крајеве. Показује је вештим одговорима на тешка питања, потврђује је победама при погађању загонетки, али и приликом савета које нам упућује кад год га посетимо.

У следећем низу подвуци реч која је синоним за реч **виспреност**.

дуговечност мудрост поштење знање лепота

- 88.** Упиши поред сваке реченице слово испред значења речи **произвести** које је у тој реченици употребљено.

1. Нагло топљење леда на половима могло би произвести последице на животе људи широм света. _____
2. Нова класа питомаца Војне академије произведена је у чин потпоручника указом председника Републике. _____
3. Очекује се да ће наша привреда ове године произвести више робе за извоз него што је то учинила прошле године. _____

Значења речи **произвести**:

- а) створити какве вредности, израдити што;
- б) бити узрок чега, проузроковати што;
- в) превести некога на виши положај, унапредити кога.

- 89.** Повежи речи из леве колоне с речима из десне колоне тако да добијеш **парове синонима**.

У левој колони једна реч је вишак.

1. хуман	а) частан
2. честит	б) човечан
3. опрезан	в) досетљив
4. стидљив	г) предострожан
5. довитљив	

- 90.** Прочитај текст из *Приче о речима* Милана Шипке. Одговори у ком лексичком односу стоје подвучене речи.

Прозор је потомак једног старог глагола, који се данас ретко где може чути. То је глагол „зрети” у значењу „гледати”, „мотрити”, „посматрати”. У време кад су се градиле мале дрвене приземне зграде, куће су обично имале два прозора, са сваке стране по један. То је људима личило на очи, па су наши преци уместо „прозор” говорили окно. И данас се понегде тако говори, а тако говоре и неки други словенски народи, Словенци и Руси, на пример.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Речи **прозор** и **окно** су:

- а) антоними;
- б) синоними;
- в) хомоними.

- 91.** У наведеним реченицама реч **мишић** нема исто значење. Одреди назив појаве коју наведени примери илуструју.

- 1. Посматрам беле мишиће који трче брзо.
- 2. Од дугог вежбања заболели су ме трбушни мишићи.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Наведени примери илуструју појаву која се назива:

- а) полисемија;
- б) антонимија;
- в) синонимија;
- г) хомонимија.

- 92.** Одреди врсту лексичког односа међу подвученим речима.

Сто пута сам ти рекао да мокру чашу не стављаш на сто.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) антонимија
- б) полисемија
- в) хомонимија
- г) синонимија

- 93.** Заокружи слово испред народне пословице у којој се јављају **антоними**.

- а) Ко добро чини, добро му се враћа.
- б) У добру је лако добар бити.
- в) У добру се не понеси, у злу се не покуди.
- г) Не би било добро да је увек добро.

94. Заокружи слово испред примера у којем реч **погодити** значи „разрешити, одгонетнути”.

- а) Погодио ме је тим речима.
- б) Погодио сам га лоптом.
- в) Погодио је значење непознате речи.
- г) Погодио је центар мете.

95. Упиши поред сваке реченице слово које стоји испред значења речи **поштовати** које је у тој реченици употребљено.

- 1. Људи поштују успомене кроз сећање на враголије из детињства. _____
- 2. Поштујем старије људе и уступајем им место у аутобусу. _____
- 3. Потребно је да поштујемо правописна правила кад год пишемо. _____

Значења речи **поштовати**:

- а) примењивати;
- б) ценити;
- в) чувати.

96. Повежи израз из леве колоне са одговарајућим значењем из десне колоне, као што је започето.

1. разбити лед	_____	а) вредно се посветити послу
2. ухватити маглу	_____	б) прећи границу допуштеног
3. превршити меру	_____	в) савладати прве тешкоће
4. загрејати столицу	_____	г) побећи, нестати

97. Упиши слово испред одговарајућег значења израза, као што је започето. Једно значење је вишак.

а) с неба па у ребра	_____	г) нерадо
б) кад на врби роди грожђе	_____	никада
в) појео вук магарца	_____	изненада
г) тешка срца	_____	свакодневно
	_____	ником ништа

98. Допуни изразе у наведеним реченицама одговарајућом речју.

- маковог пиринчаног иглама мишју мравињаку лављу
- 1. Ако се неко сасвим повукао, прикрио, одустао од учешћа у збивањима, кажемо да се он сакрио у _____ рупу.
 - 2. Ако се неко труди да буде неприметан, онда се он прави мањи од _____ зрна.
 - 3. Ако је неко немиран, узрујан, узбуђен због нечега, каже се да он седи као на _____.

99. Поред сваке реченице упиши слово које стоји испред значења подвученог израза. Једно значење је вишак.

1. Питали смо га зашто је закаснио, а он је слегнуо раменима. _____
2. Чим је то изговорио, угризао се за језик и заћутао. _____
3. Севао је очима зато што га нико није слушао. _____

Значења израза:

- а) покајати се;
- б) плашити се;
- в) збунити се;
- г) љутити се.

100. Пажљиво прочитај текст, па одреди значење подвучене речи.

У Београду има више од 300 споменика културе. Међу њима је и велики број школа саграђених пре скоро једног века, а којима је неопходна реконструкција. Зграда некадашње Друге женске гимназије, а садашње Електротехничке школе „Никола Тесла”, саграђена је 1933. године. На фасади се и данас виде трагови борби у Другом светском рату, а од 2003. године зграда има проблема и са темељима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **реконструкција** значи:

- а) зидање;
- б) копирање;
- в) обнављање;
- г) рушење.

101. Одреди значење подвучене речи у следећој реченици:

Пошто је за добру организацију великих спортских такмичења потребно много људи, а често нема довољно новца, организатори се ослањају на помоћ волонтера, међу којима увек има доста ученика основних и средњих школа.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **волонтер** значи:

- а) одабрани ђак неке школе, који се бави тимским спортом;
- б) млади спортиста, представник своје земље на такмичењу;
- в) особа која добровољно и бесплатно обавља неку службу;
- г) лице које ради без препоруке уместо стално запослених.

102. Прочитај одломак из дела *Умејносћ и њена исџорија*. Одреди значење подвучене речи у њему.

Најзначајнија црта римске архитектуре јесте коришћење лукова. Овај је изум играо малу или никакву улогу у грчком градитељству, премда је, вероватно, био познат и грчким неимарима. Саставити лук од посебних, клинасто углављених каменова прилично је сложена вештина.

Заокружи слово испред тачног одговора.

1. Реч **неимар** значи:

- а) вајар;
- б) историчар;
- в) градитељ;
- г) састављач.

2. Напиши реч која има исто значење као реч **црта** из прве реченице.

103. У *Речнику српскога језика* значења речи **кухиња** обележена су бројевима од 1 до 3 и дефинисана су на следећи начин:

1.а. просторија (ређе посебна зграда) у којој се кува, припрема јело, храна. б. организована исхрана уз неку установу, фабрику и сл. за њене чланове; менза: ђачка~, школска~, 2. начин, вештина кувања, припремања јела; само јело, храна: француска~, 3. *фил*. место, средина, центар где се смишљају, одакле се шире лажне вести, клевете, пропаганда, сплетке и сл.

Пронађи под којим се бројем у овој одредници налази значење речи **кухиња** које је употребљено у следећој реченици:

Има много ресторана познатих по српској кухињи.

Заокружи слово испред тачног одговора.

То значење се у речнику налази под бројем:

- а) 1.а.
- б) 1.б.
- в) 2.
- г) 3.

104. Погледај део странице из Речника српског језика. Служећи се наведеним подацима, одговори на захтеве.

ПИПЕТА – ПИСАЉКА

пипета ж фр. стаклена цевчица с гуменим наставком за увлачење и истискивање течности у малим количинама, капима.

пипирѐвка ж врста народног плеса, кола. • **играти пипиревку** (некоме) чинити беспоговорно оно што други хоће, захтева (обично за казну).

пипкати (се), -ам (се) несвр. у дем. значењу: *пипати (се)*.

пипнути (се), -нѐм (се) свр. према *пипати (се)*.

пипр м (мн. пипрови и пипрови) свечан, богато припремљен ручак, велика гозба, част; свадба. • **златни** ~ прослава педесетогодишњице брака, златна свадба. **крвави** ~ беспоштедна борба, крвави рат. **сребрни** ~ прослава двадесетогодишњице брака, сребрна свадба.

пирамида ж грч. **1. а.** мат. геометријско тело коме је основица неки полигон, многоугао, а бочне стране троуглови са заједничким врхом: четворострана ~. **б.** уопште предмет који има широку основицу која се сужава према врху; хрпа, гомила која има такав облик. **в.** фараонска гробница у старом

пиросфѐра ж грч. геол. ужарена унутрашњост Земље.

пиротѐхника ж грч. техника израде муниције, експлозивних и запаљивих материјала, ракета и сл.

пиротѐхничѐр м стручњак за пиротехнику.

пипрошка ж рус. врста дугуљастог уштитка пуњеног сланим надевом (обично сиром).

пипруѐта ж фр. многоструки кружни окрет око своје осе као врста балетске, плесне фигуре.

писак, **писка** м (мн. пискови и писци, ген. -кѐвѐ и писѐкѐ) **1. а.** део дувачког инструмента који се ставља у уста и дувањем изазива звук. **б.** део цигарлука, луле који се држи у устима. **2. а.** висок, оштар, тискав глас, врисак, писка (обично о гласу детета и неких птица). **б.** уопште танак, тискав звук (свиране, фруле и сл.); такав отегнут звук какве сигналне направе (код локомотиве, брода, сирене и др.).

писѐљка ж оловка; уопште оно чиме се може писати (без мастила).

Заокружи слово испред тачног одговора.

1. Реч пирамида пореклом је из:

- а) грчког језика; б) француског језика; в) енглеског језика.

Заокружи слово испред тачног одговора.

2. Ког је рода именица писак?

- а) мушког рода б) женског рода в) средњег рода

3. Наведи два облика номинатива множине именице писак?

_____ и _____

4. Прочитај значење речи пир. Поред речи златни стоји знак ~ („тилда”).

Напиши реч уместо које стоји тај знак. _____

105. Заокружи слово испред назива књижевног језика којим је писао Свети Сава.

- а) старословенски
б) српкословенски
в) рускословенски
г) славеносрпски

106. Заокружи слово које је Вук Караџић увео у нашу азбуку 1836. године у делу Српске народне ђословице.

Ц Ђ Х Ј

107. Заокружи слова испред дијалеката који су ушли у основу српског књижевног језика.

- а) шумадијско-војвођански
б) косовско-ресавски
в) призренско-тимочки
г) зетско-јужносанџачки (зетско-рашки)
д) источнохерцеговачки

108. Заокружи слово испред два дијалекта који имају **седам падежа и четири акцента**.

- а) шумадијско-војвођански, косовско-ресавски
- б) призренско-тимочки, косовско-ресавски
- в) шумадијско-војвођански, источнохерцеговачки
- г) источнохерцеговачки, призренско-тимочки

109. Заокружи слова испред два тачна тврђења.

- а) Ијекавски изговор је један од изговора српског књижевног језика.
- б) Источнохерцеговачки дијалекат није ушао у основицу српског књижевног језика.
- в) Шумадијско-војвођански дијалекат припада дијалектима екавског изговора.
- г) Призренско-тимочки дијалекат је ушао у основицу српског књижевног језика.
- д) Косовско-ресавски дијалекат припада дијалектима ијекавског изговора.

110. У следећем низу подвучи називе **дијалеката ијекавског изговора**.

косовско-ресавски источнохерцеговачки шумадијско-војвођански
призренско-тимочки зетско-рашки (зетско-јужносанџачки)

111. Заокружи слово испред назива **дијалекта ијекавског изговора** који **није** ушао у основу српског књижевног језика.

- а) призренско-тимочки дијалекат
- б) зетско-рашки (зетско-јужносанџачки) дијалекат
- в) шумадијско-војвођански дијалекат
- г) источнохерцеговачки дијалекат

112. Заокружи слово испред назива **језика** којим је написано *Мирослављево јеванђеље*.

- а) старословенски језик
- б) српскословенски језик
- в) рускословенски језик
- г) славеносрпски језик

113. Заокружи слова испред назива два дела која су штампана 1847. године.

- а) *Раџи за срѣски језик и ѣравойис*
- б) *Срѣске народне ѣословице*
- в) *Срѣски рјечник*
- г) *Писменица сербскоја језика*
- д) *Нови завјетѣ* (превод)

114. У Србији има више језика националних мањина. У овом низу наведени су неки од њих. Подвучи их.

енглески русински руски мађарски српски француски ромски

115. Заокружи **слова** испред два језика чије је писмо **ћирилица**.

- а) мађарски в) бугарски д) румунски
- б) албански г) словачки ђ) македонски

Књижевност

116. Повежи линијама наслове песама са именима њихових аутора. Један наслов је вишак.

1. <i>Светили њрбови</i>	а) Милан Ракић
2. <i>Симонида</i>	б) Васко Попа
3. <i>Оџаџбина</i>	в) Јован Јовановић Змај
4. <i>Небо</i>	г) Ђура Јакшић
5. <i>Очију њвојих да није</i>	

117. Испред имена аутора упиши број којим је означено његово дело.

Наслов једног дела је вишак.

1. <i>Мрџиво море</i>	___ Бранислав Нушић
2. <i>Сумњиво лице</i>	___ Милош Црњански
3. <i>Сеобе</i>	___ Доситеј Обрадовић
4. <i>Живои и џрикљученија</i>	___ Радоје Домановић
5. <i>Горски вијенац</i>	

118. Заокружи **слова** испред тачних одговора.

- а) Мирослав Антић написао је дело *Плави чуџерак*.
- б) Вељко Петровић написао је дело *Јабука на друму*.
- в) Радоје Домановић написао је дело *Прича о кмету Симану*.
- г) Антон Павлович Чехов написао је дело *Чиновникова смрт*.
- д) Иво Андрић написао је дело *Мрџиво море*.
- ђ) Милош Црњански написао је дело *Сеобе*.

119. Испред одлика које су карактеристичне за усмено стваралаштво упиши знак +. Ако се одлика не односи на усмено стваралаштво, упиши знак –.

Одлика усменог стваралаштва	+ или –
Дела стварају обдарени непознати појединци.	
Дела нису подложна промени, преносе се увек у истом облику.	
У делима се користе стални епитети, устаљени почеци и завршеци.	

120. Наведени су стихови из народних и ауторских лирских песама. Заокружи број изнад стихова из **народне лирске песме**.

1.

Чекам у сенци једног старог дуда,
Да месец зађе и, скривена тамом,
По уској стази што кроз ноћ кривуда,
Да сиђеш к мени чежњивом и самом.

Чекам, а лењо пролазе минути,
И сати бију на торњу далеко.
Већ зора свиће, бледе млечни пути,
А ја још чекам, – и вечно бих чек'о!

2.

Коњ зеленко росну траву пасе,
за час пасе, за два прислушкује
где девојка своју мајку моли:
– Не дај мене, мајко, за недрага!
Волим с драгим по гори 'одити,
глог зобати, с листа воду пити,
студен камен под главу метати,
нег' с недрагим по двору шетати,
шећер јести, у свили спавати.

3.

Кажи мени, душо красна!
Гдје си расла? гдје л' су твоји двори?
Да л' на небу, ил' у чарној гори?
Те си тако дивна, милостасна?

О кажи ми, зв'јездо јасна!
Да л' и тамо огњем срце гори?
Да л' и тамо чуда ова твори
Мила твоја р'јечица слаткогласна?

121. Прочитај одломке из књижевних дела. На основу карактеристичних стилских одлика, одреди да ли одломак припада **народној** или **ауторској** књижевности.

1.

Ој, девојко, питома ружице!
Кад си расла, на што си гледала?
Ил' си расла на бор гледајући,
Ил' на јелу танку поноситу,
Ил' на мога брата најмлађега?

2.

Зар ниси ти и оног трена,
о, привиђење моје драго,
промак'о кроз ноћ као сена,
над узглавље се моје саг'о
и шапнуо ми речи наде
љубави пуне и искрене?
Ко си ти? Чувар душе младе
ил' кобни дух што куша мене?

3.

Једно малено зрнце, које се налазило на површини пешчаних наслага, отпоче једнога јутра, неким чудом, да мисли. У његовој сићушној глави ројиле су се велике слике о неком друкчијем и необичнијем животу. Пешчано зрнце је зажелело да се покрене из своје зажарене једноличности, да напусти ово досадно место са којег се није чуо ни шум, ни глас, нити се могло било шта, сем песка, видети.

4.

Кад то чује коњ под змајем, а он махне главом и снагом, а ногама у вретен, те змаја о камен; змај сав прсне на комаде, а коњ се с њима удружи. Онда царица уседне на овога коња, и тако отиду сретно у њезино царство и онда остану царујући до свога века.

122. Прочитај одломке из књижевних дела *Сиротићи мали хрчки* Гордана Михића, *Песма за нас двоје* Мирослава Антића и *Дебели и мршави* Антона Павловича Чехова. Испод сваког одломка наведени су називи књижевних родова. Подвуци назив књижевног рода којем припада дело из којег је дати одломак преузет.

1.

ПРВИ СЛУЖБЕНИК: (*Посиано, ошјежући*) Подне, а смрачило се... (*зевање*) стуштило се, а нема ни ветра... Бар да киша хоће да падне... (*зевање*) досадно... досадно... досадно... (*Пауза*) Еј! Је л' теби досадно?

ДРУГИ СЛУЖБЕНИК: (*Буновно*) А? Изволте?

ПРВИ СЛУЖБЕНИК: Шта изволте?

ДРУГИ СЛУЖБЕНИК: Ја мислио нека странка. (*Зевање*) Колико је сати?

лирика епика драма

2.

Знам,
мора бити да је тако:
никад се нисмо срели нас двоје,
мада се тражимо подједнако
због среће њене
и среће моје...

лирика епика драма

3.

– Порфирије! – викну дебели кад угледа мршаваг. – Ама јеси ли ти то? Драги мој! Откад се, човече, нисмо видели!

– Господе! – зачуди се мршави. – Миша! Друже мој! Откуд ти?

Пријатељи се трипут пољубише и погледаше један другог очима пуним суза. Обојица су били пријатно изненађени.

лирика епика драма

123. Напиши ком књижевном роду припада сваки од наведених одломака (лирици, епици или драми).

1.

Али се деси да Мали Принц, пошто је дуго корачао по песку, камењу и снегу, најзад пронађе неки пут. А сви путеви воде ка људима.

– Дobar дан! – рече он.

Био је то врт пун расцветалих ружа.

– Дobar дан – одговорише руже.

Мали Принц их погледа. Све су личиле на његову ружу.

– Ко сте ви? – упита их запрепашћен.

– Ми смо руже – рекоше оне.

– Ох! – рече Мали Принц...

Књижевни род: _____

2.

У тој дубини, плавој

И без руба,

Тражио сам, већ давно,

Голуба.

Ал све што се изнад дигло –

Нестало је.

Горе су још само плаве

Боје.

Књижевни род: _____

3.

ФИЛЕНТ: Искреној Ел’јанти равнодушни нисте,

Чедној Арсиноји симпатични ви сте,

Ипак ваша душа опире се њима,

Док њену наклоност Селимена има,

Чији зао језик, држање кокетно

Манама времена нагињу осетно.

АЛСЕСТ: Љубав за ту младу удовицу мене

Не лишава вида за све мане њене;

И мада је волим, ја те мане кудим,

И први сам да их видим и осудим,

Ал’ признајем, поред свију мана њени,

Она зна вештину да се свиди мени.

Књижевни род: _____

124. Поред сваког примера из наведених књижевних дела напиши ком књижевном роду припада (епици, лирици или драми).

1.

МЛАДИЋ: Тражим госпођу Риго. Марију Риго.
(*Марија Риго држи вратица још увек пољупљиворена,
на ланцу.*)

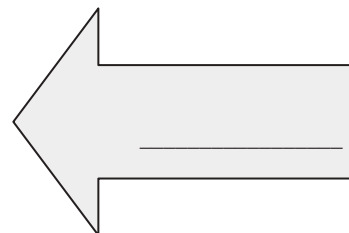
МАРИЈА РИГО (*хладно*): Ја сам.

МЛАДИЋ: Могу ли да уђем? (*Хватица за кваку.*)

МАРИЈА РИГО: Оппростите, али... с ким имам част?

МЛАДИЋ: Е, госпођо учитељице... Знате ли шта
сте ми тада рекли, пре двадесет година. Не сећате
се? Рекли сте ми: Ти ћеш постати позната личност,
лекар, писац...

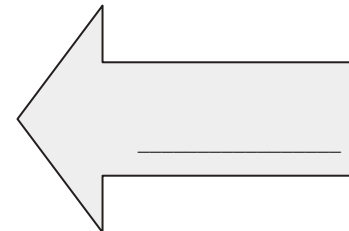
(Данило Киш, *Ноћ и мајла*)

2.

„Али човек није створен за поразе”, рече он. „Човек
може бити уништен, али не и побеђен.” Ипак ми је
жао што сам убио рибу. Приближава се рђаво
време, а ја чак немам ни харпун. Дентусо је свиреп и
окрутан и јак и интелигентан. Али ја сам био
интелигентнији. Можда и не, помисли он. Можда
сам био само боље наоружан. „Не разбијај главу,
старче”, рече гласно. „Једри овим правцем па куд
пукло да пукло.”

(Ернест Хемингвеј, *Старац и море*)

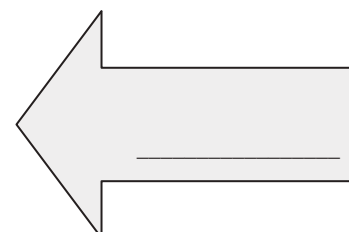

3.

Блажени били сви гласови, које
Уз уздах, жудњу и сузе без броја
Просух, зовући име Госпе моје;

И блажене све хартије где пишем
У славу њену, и мисао моја
Која је њена, и ничија више.

(Петрарка, *Канцонијер*)

125. Подвуци стихове у осмерцу.

Саву, Млаву и Мораву
Прелазећи ја,
Тебе сам се зажелео
И лакога сна.

126. Којом је врстом стиха испеван одломак из песме *Почетак буне уроштив дахија?*

Небом свеци сташе војевати
и прилике различне метати
виш' Србије по небу ведроме.

Врста стиха је: _____.

127. Прочитај одломке из народних песама. Одреди врсте стихова којима су испевани ти одломци.

1.
Два су бора напоредо расла,
Међу њима танковрха јела;
То не била два бора зелена,
Ни међ' њима танковрха јела,
Већ то била два брата рођена:
Једно Павле, а друго Радуле,
Међу њима сестрица Јелица.

2.
„Богом брате, свата старјешина,
устапи ми коње уза двора
да дарујем сиротице моје.”
Уставише коње уза двора.
Своју дјецу лјепо даровала:
сваком сину ноже позлаћене,
свакој ћери чоху од пољане,
а малому у бешици синку,
њему шаље у бошци хаљине.

3.
Стојане, сине Стојане!
Послушај мајку што збори:
купи си сиви волови,
поори њиву голему,
посеј си белу пченицу,
намоли мобу голему, —
све ћев девојке да доћев,
Љиљана мома ће дође!

Поред врсте стиха напиши број којим је обележен одломак с том врстом стиха.

десетерац _____

осмерац _____

десетерац _____

128. Међу понуђеним облицима казивања подвучи оне које препознајеш у датим одломцима из дела Антоана де Сент Егзиперија, Бранка Топића и Јована Стерије Поповића.

1. Кад сам био мали, становао сам у једној старој кући, за коју се причало да је у њој закопано благо. Наравно, нико га никад није нашао, а можда га чак није ни тражио. Али је њиме била зачарана цела кућа. Моја кућа је дубоко у себи скривала једну тајну...

нарација дескрипција дијалог монолог

2. Све је то био добар и занимљив свијет, али мене су, ипак, највише привлачили гости мога дједа Раде. Био ти је међу њима пензионисани аустријски „фелџаба“ Вук Рашета, стари лопов Сава и доста некаквих косматих старчина с кожним ђемерима и торбацама у којима се крило пола тајни овога свијета.

нарација дескрипција дијалог монолог

3. ЈАЊА: Проклето посла! Сад да изброим новци... Охо, чекај мало! (*Забрави врати куд је Јуца изишла.*) Е, тако! (*Отвори сандук.*) Ама ово проклето Јуцо може да гледи кроз рупа. Кад види новци, зови поусталију, и ми уби.

нарација дескрипција дијалог монолог

129. Подвучи **дијалог** у одломку из народне бајке *Златна јабука и девет ђауница*.

Био један цар, па имао три сина и пред двором златну јабуку, која за једну ноћ и узвета и узре и неко је обере, а никако се није могло дознати ко. Једном стане се цар разговарати са својим синовима:

– Куд се то дева род с наше јабуке?

На то ће рећи старији син:

– Ја ћу ноћас чувати јабуку, да видим ко је бере.

130. Подвучи **монолог** у одломку из приче *Срећан човек* Антона Павловича Чехова.

Човек стоји насред вагона сав задуван и жмирећи дуго посматра седишта.

– Не, није ни овај! – гунђа он наглас. – Ко би знао шта је ово! То је просто ужасно! Не, није овај!

Један путник се загледа у дошљака и радосно узвикну:

– Иване Алексејевичу! Откуд ви? Јесте ли ви то?

Мршави дугајлија Иван Алексејевич трже се, тупо се загледа у путника, и кад га познаде, весело плесну рукама.

– Охо! Петре Петровичу! – рече он. – Колико је воде протекло откако се нисмо видели!

131. Прочитај одломак из путописа *Finistère* Милоша Црњанског. Одреди облике казивања у датом одломку.

Дошао сам на острво, и ишао све даље од рибарских кућа. Врхови брежуљака по-зеленеше кад видеше да им идем, и ја се успех на њих. Дошао сам да легнем и ту да се загледам у море и прошапућем страсно имена родних поља, азијских острва, и далеких река, да помислим на боју леда и снега око земље и месечине на небесима.

Океан је ту био румен и зелен, пун стена, на које су падали вали и пене, као бели венци.

Заокружи слово испред **два облика казивања** која су заступљена у наведеном одломку.

- а) дескрипција и монолог
- б) дескрипција и нарација
- в) нарација и дијалог
- г) нарација и монолог

132. Прочитај одломак из приче *Жива хронологија* Антона Павловича Чехова и одреди **облик казивања** заступљен у датом одломку.

Салон саветника Шарамикина утонуо је у пријатан полумрак. Велика бронзана лампа са зеленим абажуром баца на зидове, намештај и лица одсјај зелен као украјинска ноћ. У скоро угаслом камину плане понекад трупац који тиња, и за тренутак облије лица руменим одсјајем ватре. Али то не ремети општу хармонију светлости. Општи тон је, што сликари кажу, доследно очуван.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) монолог
- б) дијалог
- в) дескрипција

133. Прочитај одломак из романа *Сјо јодина самоће* Габријела Гарсије Маркеса и одреди **облик казивања** заступљен у датом одломку.

Окружена папратима и палмама, бела и прашњава на благој јутарњој светлости, стајала је огромна шпанска галија. Била се мало накривила на десну страну, а са неоштећених јарбола висили су, међу конопцима украшеним орхидејама, избледели дроњци једара. Прамац, покривен сјајним оклопом окамењених шкољки и нежном маховином, био је чврсто прикован уз камено тло.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Облик казивања у наведеном одломку јесте:

- а) нарација;
- б) дескрипција;
- в) монолог.

134. Прочитај стихове из песама *Моја љубав*, *Јабланови* и *Чезња* Јована Дучића. Заокружи слово испред стихова у којима постоје све три стилске фигуре: **ономатопеја**, **епитет** и **поређење**.

- а) Сва је моја љубав испуњена с тобом,
Као тамна гора студеном тишином;
Као морско бездно непровидном тмином;
Као вечни покрет невидљивим добом.
- б) Зашто ноћас тако шуме јабланови,
Тако страсно, чудно? Зашто тако шуме
Жути месец споро залази за хуме,
Далеке и црне, ко слутње.
- в) Вече ће јој тихо да окупа тело
У мирису руже и у чистој роси;
Месечина мирно да посребри чело,
И поноћно иње да проспе по коси.

135. Прочитај стихове из песме *Гојковица* Десанке Максимовић. Подвуци у стиховима **два** епитета.

Време ме зазиђује,
али ја поезијом камену кулу
у крилат чардак преобрнух,
с њега на дуги заказујем састанке
као на брвну.

136. Која је стилска фигура употребљена у следеће две шаљиве народне изреке?

Лети као мува без главе.
Провео се као бос по трњу.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) епитет
б) контраст
в) поређење
г) хипербола

137. Прочитај стихове из песме *Морска врба* Јована Дучића. Подвуци у њима **ономатопеју**.

Сама врба стоји над морем, врх света,
Расплела је косу зелену и дугу,
Наличи на нимфу која је проклета,
Да постане дрво и да шуми тугу.

- 138.** Прочитај стихове из песме *Ја сам сшена* Ђуре Јакшића. Подвуци стих у којем препознајеш **ономатопеју**.

У ноћима смрти страшне
На раме ми птице слећу
И злослутним гракћу гласом:
Пакост, злобу и несрећу...

- 139.** У одломку из романа *Сшо година самоће* Габријела Гарсије Маркеса подвуци **све речи** које чине стилску фигуру **поређење**.

Макондо је онда било село са двадесет кућа од блата и трске, саграђено на обали реке, чије су бистре воде текле коритом пуним облутака, белих и великих као нека праисторијска јаја.

- 140.** Прочитај одломак из *Приче о турском часовничару* Филипа Давида и напиши који **лик** је пожелео да чује причу о турском часовничару.

„У праву сте”, рече лекар Хобс. „Ако се поуздамо у сопствено осећање времена, схватићемо да са тим проклетим часовницима нешто није у реду! Мислим да је сâм један човек, један једини, био на путу да правилно израчуна време. Али, то вам је већ прича за себе!”

Ове речи пробудише интересовање вишег саветника. Он љубазно умоли господина Хобса да исприповеда причу о Габријелу Османлију, младом турском часовничару.

(Прилагођено)

Одговор: _____

141. Прочитај две песме: *Бреза* Сергеја Јесењина и *Село* Јована Дучића. Док читаш, уочи **мотиве** у овим песмама.

Бреза

Под прозором мојим
Једна бреза бела
Блиста се у сребру
Свог снежног одела.

С пахуљастих грана
Сјаји перваз снежни,
И кићанке пупе
Ко гроздови нежни.

Брезу у тишини
Као да сан хвата,
Док пахуље горе
У огњу од злата.

А сањива зора,
Изнад ње кад сване
Новим сребром стално
Засипа јој гране.

Село

Виторог се месец заплео у грању
Старих кестенова; ноћ светла и плава.
Ко немирна савест што први пут спава,
Тамо спава море у немом блистању.

Чемпресова шума бдије; месец на њу
Сипа своје хладно сребро; одсијава
Модро летње иње са високих трава.
Затим крик. То крикну буљина на пању.

Рибарско сеоце полегло на стену,
И сишло у затон; и кроз маглу млечну
Једва се назире, ко кроз успомену.

Све је утонуло у тишину вечну.
Ни шума, ни гласа; само једнолико
Избија часовник ког не чује нико.

Заокружи слова испред мотива који се јављају у обе песме.

- а) бреза
- б) море
- в) тишина
- г) дрвеће
- д) сребро
- ђ) сан
- е) буђење
- ж) небо

142. Прочитај XLVII песму из збирке *Ђулићи* Јована Јовановића Змаја. Уочи **основни мотив** у песми.

Песмо моја, закити се цветом,
песмо моја, замириши светом;
још сва срца охладнела нису,
познаће те, песмо, по мирису!

Познаће те да си чедо миља,
да ти љубав мајка и дадиља.
Да си рада певати о сласти,
разумеће што не умеш каз'ти.

Песмо моја, већ си на полету,
поздрави ми све на овом свету,
поздрави ми славље и голубе,
и сва срца што се силно љубе.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Основни мотив у песми је:

- а) голуб;
- б) срце;
- в) полет;
- г) песма.

143. Прочитај одломак из романа *Збојом мојих њејнаесџ година* Клода Кампања. Како се зове књижевни **лик** кога остали ликови ишчекују у наведеном одломку?

Кад смо се вратили, Ингвилд је још седела крај ватре, ћутке, изгубљена израза, као да је ојађена што је узалуд чекала и што је пропустила дивну свечаност.

— Никог није било за време нашег одсуства? – осмели се Гијом.

— Па ко може доћи тако касно? – одговори Ингвилд слежући раменима. Ја пожурих да наспем чоколаду у шоље не бих ли скренула разговор. Али то није могло спречити да се мисао на Јана поново врати међу нас, кад је свечана вечера завршена и кад су са јелке скинути поклони. Неколико пакетића остало је окачено о гране, јер Јана није било међу нама.

Као и сваке вечери пре него што одемо у своје собе, видели смо како Капетан приступа свакодневном ритуалу. Пепелом је посуо још црвено угљевље, затворио бутан-гас, проверио да ли су му наочаре у џепу и ставио књигу под мишку. Пре него што угаси светлост и напусти кухињу, он ми приђе.

— Немој много да се бринеш, Фани! Он ће свакако доћи сутра.

Лик кога ишчекују зове се _____.

144. Прочитај одломак из мита о Едипу и Сфинги. Одреди **главну тему** одломка.

На гори крај града Тебе живело је чудовиште Сфинга, које је имало главу жене а тело лава. Сфинга је становницима Тебе свакога дана задавала исту загонетку. Ако онај коме је загонетка била задата не би умео да је одгонетне, Сфинга би га одмах растргла. Због тога су становници Тебе на све стране огласили да ће онај који ослободи град од окрутне Сфинге за награду добити владарску круну и краљицу за жену.

Тих дана се Едип, бежећи од судбине која му је била прорекнута у Делфима, упутио у Тебу. Пред зидинама града дочекала га је Сфинга и задала му до тада нерешиву загонетку:

– Које то створење изјутра иде на четири ноге, у подне на две, а увече на три?

Едип се само осмехнуо. Загонетка му није била нимало тешка.

– Решење загонетке је човек. На почетку живота иде четвороношке, кад ојача, у подне свог живота, иде на две ноге, а кад остари, па му затреба ослонац, узима штап и он му је трећа нога.

Загонетка је била решена, а Сфинга се од беса бацила у провалију. Едип је за награду добио краљевину Тебу и руку краљице Јокасте.

Заокружи слово испред **главне теме** одломка.

- а) Сфингина окрутна владавина
- б) Сфингина нерешива загонетка
- в) Едипово ослобађање Тебе
- г) Едипова женидба Јокастом

145. Прочитај народну песму *Успавања* и песму *Очију твојих да није* Васка Попе. Одреди мотиве који се појављују у обе песме.

Успавања

Разапела сам љуљку под шљивом
и детету је добро...

Киша пада, окупа га.
Лишће слети, покрије га.
Коза прође, подоји га.
Ветар дуне, уљуља га.

Спавај, сине, мирно спавај,
слушај мајку и не плачи.

Очију твојих да није

Очију твојих да није
Не би било неба
У слепом нашем стану

Смеха твога да нема
Зидови не би никад
Из очију нестајали

Славуја твојих да није
Врбе не би никад
Нежне преко прага прешле

Руку твојих да није
Сунце не би никад
У сну нашем преноћило

Подвуци мотиве који се јављају у **обе** песме.

очи природа љубав сунце нежност опасност смех

СРЕДЊИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног

146. Заокружи слово испред неуметничког текста који је пример за **техничко приповедање**.

- а) Нови број *Досиџеја* доноси вам разоноду са, чак, 20 квиз-питања! Часопис *Досиџеј* можете наручити одмах преко школске библиотеке и платити годишњу претплату у само две рате. Сваке године чекају вас четири примерка овог листа. Пријавите се што пре јер – *Досиџеј* награђује!
- б) Упутство за играче квиза: Број учесника квиза није ограничен. Пред вама је 20 питања. Имате 30 минута за решавање задатака. Уз свако питање налазе се три понуђена одговора. Ваш ће задатак бити да свако питање пажљиво прочитате и заокружите слово испред тачног одговора. Након истека предвиђеног времена, проверите своје одговоре према решењу на страни 24. Победник је онај учесник који буде имао највише тачних одговора.
- в) Часопис *Досиџеј* из Горњег Милановца намењен је неговању непролазних националних вредности. Уписан је у Регистар средстава јавног информисања под редним бројем 2.570. Часопис је ослобођен плаћања пореза на промет по члану 32. став 1 тачка 12. Закона о акцизама и порезу на промет.
- г) Није било лако да се утврди када се тачно родио Доситеј Обрадовић пошто се није могло доћи до тачних података. Као године рођења узимају се 1739. и 1740. Зна се да је на крштењу добио име Димитрије и да су му се родитељи звали Ђурађ и Круна.

147. Прочитај текст који се односи на књигу *Дечји кувар* Катрин Либо. Одреди којој врсти неуметничког текста припада наведени текст.

Зашто креативност не бисте показали и у кухињи? Желите ли да ваша деца постану спретни кувари? Уз помоћ рецепата у сликама, које приказују сваки део поступка припремања хране, ваши мали кувари ће с лакоћом зготовити чорбу од парадајза, шпагете, сладолед у облику клоуна и друге чаробне специјалитете.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- Текст је:
- а) расправа;
 - б) описивање;
 - в) реклама;
 - г) технички опис.

148. Прочитај следећи текст. Подвуци у њему реченицу која има одлике **техничког описа**.

Труба

Широм света могу се наћи различити облици трубе. Труба је лимени дувачки инструмент са уском, највећим делом цилиндричном шупљином и вибрирајућим усним делом. Уз ретке изузетке, извођачи су традиционално мушкарци. Овај инструмент се често везује за магију и ритуале, а употребљава се и приликом званичних или војних церемонија.

(Група аутора, *Музика, илустрирована енциклопедија музичких инструмената и великих композитора*)

149. Прочитај текст. У тексту постоји **фуснота**.

Војислав Илић је наш први песник модерне, парнасовац¹, који је у последњим годинама певања наслутио симболизам. Својом поезијом утицао је на српске песнике с краја XIX и почетка XX века.

Пут којим је Војислав Илић дошао до свог песничког израза био је посебан. Он се није угледао на неког од тадашњих француских песника – парнасоваца, јер су интересовања за парнасовце, први преводи и коментари њихове поезије код нас наступили касније. Учитељи Војислава Илића били су руски песници романтизма.

¹ Парнасовци – (назив узет према брду Парнас у Грчкој, које је по предању било место бога Аполона и његових девет муза, заштитница уметности и науке) представљају групу песника који су сарађивали у заједничким збиркама под насловом *Савремени Парнас*, од којих је прва објављена 1866. године у Француској.

Наведи назив функционалног стила.

Коришћење фусноте најчешће је одлика _____ стила.

150. Желећи да задиви уредника дневних новина, младић на пракси је за рубрику *Дојодило се у нашем граду* написао краћи текст о збивању у аутобусу. Међутим, уредник је одбио да објави текст и прекорио је младића зато што је писао неодговарајућим функционалним стилем.

Прочитај тај текст и одговори на питање.

У време кад се ружичасти прсти зоре почну да осипају борама, ја попут брзе стреле улетех у један аутобус моћна стаса и с очима побеснелог бика који је ишао кривудавом стазом. Одједном осетих, соколовим оком и чулом Индијанца у ратној заседи, присуство једног младића чији је врат био дужи од врата брзоноге жирафе, а чији је меки филцани шешир био украшен плетеном траком. Нечисте душе и уста оужених јефтином пастом за зубе, младић се обрати другом путнику: – Има се утисак, знате, да ме намерно газите по ногама!

(Рејмон Кено, *Стилске вежбе*)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Чиме се одликује одбијени текст?

- а) устаљеним изразима и реченицама и устаљеним редом речи
- б) наглашеном сликовитошћу коју стварају употребљене стилске фигуре
- в) употребљеним терминима и логичким извођењем закључака
- г) поједностављеним реченицама и скромним избором речи

151. Прочитај два текста. Упореди информације у овим текстовима.

Текст 1

Од самог почетка, Петар Кочић је између себе и окупатора-непријатеља поставио питање *језика*. У познатој песми у прози *Молијива*, он говори: „О, Боже, велики и силни и недостижни, дај ми крупне и големе речи које душманин не разумије, а народ разумије.” За Петра Кочића је језик потпуно једно са људима и земљом, свет и неповредив као и они. [...] Кочић је добро знао (или боље: осећао) да говорити и писати чисто и правилно значи одупрети се и на тај начин непријатељу, пркосити му, давати доказ своје животне снаге; и обрнуто, да примати нове, наказне изразе службеног језика значи колико и признавати чињеницу своје потлачености и покорности, отворити пут пуној капитулацији.

(Иво Андрић, *Умећник и његово дело*)

Текст 2

Језик је, чедо моје, тврђи од сваког бедема. Када ти непријатељ провали све бедеме и тврђаве, ти не очајавај, него гледај и слушај шта је са језиком. Ако је језик остао недирнут, не бој се. Пошаљи уходе и трговце нека дубоко зађу по селима и градовима и нека слушају. Тамо где одзвања наша реч, где се још глагоља и где се још, као стари златник, обрће наша реч, знај, чедо моје, да је то још наша држава, без обзира ко у њој влада. Цареви се смењују, државе пропадају, а језик и народ су ти који остају, па ће се тако освојени део земље и народа опет, кад-тад, вратити својој језичкој матици и свом матичном народу.

(Миле Медич, *Завештање о језику*)

Заокружи слова испред тачних одговора.

У **оба** текста:

- а) истиче се да свако може да бира којим ће језиком говорити;
- б) истиче се да је значајно очувати језик једног народа;
- в) истиче се да је језик моћно оружје у очувању слободе;
- г) истиче се да није важно којим језиком човек говори докле год је слободан;
- д) истиче се да је језик током времена подложен променама.

152. Прочитај три текста – један о **народној басни**, други о **народној причи о животињама**, а трећи о **народној шаљивој причи**. Упореди информације у овим текстовима.

Народна басна. Басна је кратка фолклорна врста чији су ликови животиње, биљке, предмети и људи. Басна има мали број ликова, обично до три. Радња басне је кратка, а композиција једноепизодична.

Дијалози у басни нису дугачки, већ се једном реченицом изражава основна порука басне, тзв. наравоученије.

Народна прича о животињама. У народној причи о животињама има више различитих ликова. Животиње су најчешћи актери, а ретко се појављује човек. Приче о животињама имају развијену композицију – вишеепизодичне су.

Развој радње често има утврђен ред: животиње се сусрећу, међусобно сукобљавају или склапају савез, разилазе...

Разговор који животиње воде веома је важан за развој радње. На основу њега са знајемо шта ће се догодити и какве особине имају ликови.

У причи има обиље хумора, а свака прича има више порука.

Народна шаљива прича. Радња народне шаљиве приче је веома кратка и једноставна. Често приказује само један догађај из свакодневног живота људи са села, и то тако што народни приповедач саопшти када и где се одиграва радња, па се онда усредсреди на саму радњу. Радња се не препричава, већ приказује кроз разговор двају или више ликова. Кроз разговор долази до неочекиваних обрта у радњи. Зато се каже да у овим причама постоје комичне ситуације и комичне речи, а да је разговор битан за развој радње.

У бројним причама приказане су људске мане, али и спретност јунака да надмудри моћније од себе. Имена ликова се не наводе, осим кад су у питању типизирани јунаци, као што су Еро, Ђоса, Насрадин Хоца.

На основу прочитаних текстова заокружи слова испред тачних тврђења.

- а) Све три описане врсте народне књижевности описују један догађај из свакодневног живота људи са села.
- б) У народној причи о животињама и народној шаљивој причи дијалог је значајан за развој радње.
- в) Основна намера народне басне и народне приче о животињама је иста – насмејати слушаоца, односно читаоца.
- г) Све три описане врсте народне књижевности осуђују људске слабости и мане, а величају успехе и врлине.
- д) Народна прича о животињама и народна шаљива прича желе да насмеју слушаоце, односно читаоце.
- ђ) У народној басни и народној причи о животињама јављају се ликови животиња.

153. Пред тобом је једна страна Индекса појмова из *Граматики српскога језика за основну школу*. Пажљиво је погледај и одговори на постављено питање.

Грамматика српскога језика за основну школу

изричне реченице	презента 171–172
у ужем смислу 191–192	футура првог 175
у ширем смислу	индоевропска породица
192–193	језика 17, 32
(и)јекавски	инструментал 166–167
изговор 18, 19, 27, 30,	квалитативни 167, 170
46	инфинитив 15, 156, 178
икавски	историјски презент в. нара-
изговор 18, 19	тивни
илирски покрет 29	источнохерцеговачки
именице 57, 61–68, 118	дијалекат 19, 20, 27
апстрактне 68	
властите 66	Ј
глаголске 68	<i>јаи</i> 18, 42
градивне 67	једначење сугласника по
заједничке 65–66	звучности 39–41, 47
збирне 66–67, 185	једначење сугласника по
pluralia tantum 66, 89	месту изговора 41–42
именичка синтагма в. син-	једнозначност речи 125–126
тагма	језик као средство споразу-
именске речи 58, 146, 158	мевања 15, 16, 20
именски део предиката 70,	јотовање 45–46, 98, 101
72, 79, 146, 159	
именски предикатив в.	К
именски део предиката	кајкавско наречје 18
императив 95, 99–100,	Караџић, Вук Стефановић
176, 189	20, 25, 26–28, 29
имперсонални облик глагола	књижевни језик 20, 28
в. безлични облик	комбинована творба речи
имперфекат 95, 98–99,	117, 122–123
174–175	компарација 58
инверзија 207	придева 72–74
индикативно значење	неправилна 74
аориста 173–174	прилога 83
перфекта 173	

216

Заокружи слово испред тачног одговора.

Број иза пописа у Индексу означава:

- број параграфа у ком се говори о том појму;
- број стране на којој се говори о том појму;
- редни број појма у Индексу појмова;
- број поглавља у коме се говори о том појму.

154. Уоквирени одломци преузети су из различитих делова исте књиге (Абигејл Витли, *Прича о сликарствоу*). Поред сваког одломка напиши из ког је дела књиге преузет (Садржај, Индекс појмова, Речник појмова, Библиографија). Назив једног дела књиге је сувишан.

1.

Академије 52, 86, 90 Акрилна боја 75, 77, 89, 90

2.

Академија – погледај Уметничка академија Акрилна боја – брзосушећа боја која се добија мешањем пигмената с течном пластиком Акт – слика или статуа голе фигуре
--

3.

Велике промене и мирни животи	42
Реформација	44
Од сликара до дипломата	46
Први трговци сликама	48
Изложбе и академије	52

155. Прочитај наведене текстове и одреди шта се може сазнати из оба текста.

Текст 1

Медвед је медвед зато што је „медојед”, што једе мед. Зна се да медвед није само медојед; кад нема меда, он је „свејед”: биљојед и месојед. Па ипак, медвед је у свим словенским језицима назван по меду, који од све хране највише воли да једе. А у старој постојбини Словена, тамо у шумама иза Карпата, тамо је било много меда.

Није само медвед – медвед. И човека понекад назову медведом – ако је крупан, или ако је груб, неспретан, трапав, трунтав и незграпан.

Текст 2

Медвед ијек. **медвјед** (дијал. ијек. међед) м 1. зоол. у мн.: породица сисара Ursidae, крупне звери здепастог, незграпног тела, густог кудравог крзна, ситних очију, малих ушију, кратког репа и снажних канци на прстима, чије различите врсте живе највише у шумама Европе, Азије и Америке (у нашим крајевима мрки медвед *Ursus Arctos*). 2. фиг. презр. незграпан, трапав, одн. неотесан, ограничен, глуп човек.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Из **оба текста** може се сазнати:

- а) како је медвед у словенским језицима добио име;
- б) на којим континентима медведи данас живе;
- в) какав се човек назива медведом;
- г) која је омиљена храна медведа.

156. Прочитај наведене текстове и одреди шта се може сазнати из оба текста.

Текст 1

Сахат је давнашњи. Памти га госпоја Перса још дететом док је била, кад је донет; од оно доба па до данас нису се више растављали. А у ову кућу она га је донела као део мираза своје попи. Онда је још добар био и тачно радио, а данас не можеш ни да га познаш, ни онај ни дај боже. Сад је оматорио па се прозлио, и полудио; па се или усићи и на крај срца је, па заћути као каква пакосна свекрва; или се рашћерета па лупа све којешта. Дође му тако па се усићи, не знаш ни зашто и ни крошто, па неће да избија по неколико дана; заћути као да се са свима у кући посвађао. А после опет закупи једног дана избијати, па не зна шта је доста; стане га лупа к'о мајстора у ковачници, лупа к'о на ларму, као да све село гори.

(Стеван Сремац, *Пој Тира и њој Сири*)

Текст 2

Један од најпознатијих симбола Новог Сада је сат на Петроварадинској тврђави, популарно назван „пијани сат”. Такав назив је добио зато што његова мала казаљка показује минуте, а велика часове. Истовремено, „пијан” је и због чињенице да по хладном времену сат касни, а жури по лепом и топлом времену. Древни сат потиче из Алзаса у Француској, а Петроварадину га је поклонила аустроугарска царица Марија Терезија, почетком 18. века.

Заокружи **слова** испред тачних тврдњи.

У **оба** текста:

- а) сат има људске особине;
- б) сат је врло стар;
- в) сат производи чудне звуке када ради;
- г) зна се ко је донео сат на садашње место;
- д) сат је свима добро познат и надалеко чувен;
- ђ) казаљке раде другачије него код других сатова.

157. Упореди информације у следећа два текста.

Текст 1

Онда Господар Јеврем натера коња у кас, прелети улицу па настави, лаким ходом, поред ружних вишеспратница, до Божићеве куће, у Јевремовој 19, одмах поред Вуковог и Доситејевог музеја. (Божићеву кућу добро памти.) Ту, на малој раскрсници Јевремове са Вишњићевом улицом, уз Музеј и део дворишта Основне школе „Перо Поповић Ага”, у току свакога дана падне највише светлости, јер је баш ту оно место на којем, на целој падини према Дунаву, има највише неба.

(Светлана Велмар-Јанковић, *Дорћол*)

Текст 2

У Господар Јевремовој улици на Дорћолу налази се Доситејев лицеј, један од најстаријих стамбених објеката у Београду, подигнут крајем XVIII века, који је служио за смештај прве просветне установе у Србији, Велике школе, чији је оснивач био Доситеј Обрадовић, а најпознатији ученик Вук Караџић. Поред њега је Божићева кућа, саграђена 1836. године за београдског трговца Божића. У XX веку зграда је претворена у Сликарску кућу у којој су живели и стварали многи београдски ликовни уметници.

Заокружи **слова** испред реченица које износе тачне тврдње о текстовима.

- а) У оба текста се спомиње Музеј Вука и Доситеја.
- б) Оба текста говоре о улици названој по господару Јеврему.
- в) Господар Јеврем се јавља као лик у оба текста.
- г) У оба текста се спомиње просветна установа.
- д) Оба текста говоре о промени намене Божићеве куће.

158. Прочитај кратке одломке из биографија Иве Андрића, Јована Дучића и Милана Ракића.

На основу датих података закључи да ли је тврдња у табели **тачна** или **нетачна**.

АНДРИЋ, ИВО (1892–1975) сматра се најзначајнијим српским писцем XX века. Рођен је у близини Травника, а детињство је провео у Вишеграду, где је завршио основну школу. Гимназију је завршио у Сарајеву, а студије у Грацу. У раздобљу између 1921. и 1941. радио је у дипломатској служби, у представништвима у Риму, Букурешту, Грацу, Паризу и Берлину.

ДУЧИЋ, ЈОВАН (1872–1943) био је песник, есејиста и путописац. Преокрет у његовом животу настао је 1899, када је напустио Мостар и отишао на студије у Женеви. Након завршетка студија улази у дипломатију. По избијању Другог светског рата одлази у САД, где је и умро. Имао је жељу да буде сахрањен у родном Требињу. Та његова жеља је испуњена тек 2000. године.

РАКИЋ, МИЛАН (1876–1938) потиче из угледне београдске породице, у којој је рано стекао широко образовање и из које је понео интелектуалне склоности. Студирао је право у Паризу, а по повратку у земљу убрзо је ушао у дипломатију. Био је у дипломатској служби у Приштини, Скопљу, Солуну, Копенхагену, Софији и Риму.

Ако је, на основу текстова, тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Сва три писца била су у дипломатској служби.	Т	Н
Два писца су боравила у Паризу.	Т	Н
Један од писаца студирао је у Београду.	Т	Н
Један од писаца рођен је у Мостару.	Т	Н

159. Прочитај вест о отварању изложбе и упореди је са текстом на плакату.

18. новембар 2010. године

Музичар и цртач стрипова Владимир Зонтаг отвориће вечерас у 19.00 часова у новосадском Клубу обожавалаца стрипа (Краља Александра 10, I спрат) изложбу стрипа о Николи Тесли под називом *Енерџија и свейлоси* (*Energy and Light*). У Клубу ће Зонтаг приредити и концерт на којем ће представити музички албум *Енерџија и свейлоси*, пошто је истовремено са стрипом о Тесли објавио и музички албум.

Владимир Недељковић, Панчевац који је у свету стрип уметности познатији као Владимир Зонтаг, урадио је до сада већ неколико стрипова посвећених Николи Тесли. Нови стрип о Тесли састоји се из три приче: две су измишљене, а једна је биографска и односи се на Теслину рану младост.

Стрип *Енерџија и свейлоси*, посвећен Тесли, Зонтаг је већ представио у септембру у београдском клубу Жица. Иста изложба и концерт поновљени су и у Грацу, где је Тесла студирао.

Изложба *Енерџија и свейлоси* биће отворена и у Нишу, 2. децембра, у Студентском културном центру.

Ако је тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је тврдња **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Вест о отварању изложбе у Новом Саду и плакат односе се на исти догађај, исто место и време.	Т	Н
Подаци о називу изложбе и о томе ко је главни јунак стрипа налазе се и у вести и на плакату.	Т	Н
Податак о томе како гласи право име Владимира Зонтага може се наћи и у вести и на плакату.	Т	Н

160. Пажљиво прочитај вест о једном културном догађају и упореди је са текстом на плакату.

Култура ћирилице

Поводом 1150 година просветитељске мисије Ћирила и Методија, у организацији Српског друштва „Задужбина”, одржано је предавање, демонстрација калиграфије и продајна изложба под називом „Култура ћирилице”. Ћирило и Методије су значајни за све словенске народе, а њихова просветитељска мисија много је утицала на српску писменост, државност као и културни и национални идентитет. Ћирило и Методије били су браћа из Солуна, који су ширили писменост и хришћанство међу Словенима, због чега су остали упамћени као „словенски апостоли”. Њима у част и славу посвећене су цркве у многим градовима, између осталих, у Београду, Љубљани, Тетову, Малмеу, Престону, на острву Вис итд.

Сала у Пословном центру „Словенијалес” била је попуњена, а наше драге гошће, предавачи Јања Тодоровић и Татјана Јанковић, улепшале су нам вече новим сазнањима и темама за размишљање.

Заокружи слово испред тачне тврдње која се односи на оба текста.

- а) И на плакату и у вести налази се податак о времену одржавања културне манифестације.
- б) И плакат и вест обавештавају о професијама предавача на културној манифестацији.
- в) И плакат и вест износе који је повод одржавања културне манифестације.
- г) И плакат и вест истичу значај рада Ћирила и Методија за српску писменост.

- 161.** Прочитај одломак из новинског чланка. Подвуци у њему део у којем је исказан **коментар** о изнетим чињеницама.

Сваке две недеље нестане по један језик

На свету се тренутно говори 6.909 језика. Мандарински кинески говори 845.000.000 људи, шпански 329.000.000, енглески 328.000.000. Током последњих пет векова ишчезла је половина светских говора. У последње три генерације нестало је 200 језика. Иако *Атлас ујрођених језика* Унеска показује да је 229 језика тренутно пред изумирањем, тај податак као да никога не занима. Данас постоји 133 језика које говори мали број људи – сваки од њих говори мање од десеторо људи.

- 162.** Прочитај текст *Све наше Кармен*. У тексту подвуци реченице у којима су изнети **коментари**.

Већ девет деценија траје једно лепо завођење; београдску оперску публику очарава славна севиљска лепотица Кармен. Чини то несмањеним жаром и ове сезоне. Дело Жоржа Бизеа од децембра прошле године опет је на репертоару Београдске опере. У новој поставци, у режији Италијана Марка Пучија Катене, под управом диригента Јоханеса Харнајта, а са Драганом дел Монако у улози Кармен. Њу, по потреби, замењују млада Александра Ангелов и дугогодишња Кармен из претходне поставке Јадранка Јовановић.

- 163.** Пажљиво прочитај податке из биографије драмског писца Душана Ковачевића. Међу бројним чињеницама, налази се и једна реченица која представља **коментар**. Пронађи је и подвуци.

Душан Ковачевић је рођен 1948. у Мрђановцима поред Шапца. Осим у драми, Ковачевић се огледао и у писању филмских сценарија, приповедака, колумни и режирању филмова, а био је и амбасадор у Лисабону. Ковачевић је, сасвим сигурно, најомиљенији савремени српски комедиограф. Његове најпознатије драме су: *Радован Трећи*, *Мараџионци њрче њочасни круи*, *Сабирни ценџар*, *Балкански шџијун*, *Свети Георгије убива аждаху*, *Професионалац*. Члан је Српске академије наука и уметности.

Писано изражавање

- 164.** Твоју школу је посетио познати спортиста. Он је говорио о потреби да се деца и млади више баве спортом и да се што више дечака и девојчица укључи у спортске активности. Напиши у неколико реченица вест о томе за школски лист. Не заборави да даш наслов вести. Води рачуна о елементима које **вест** треба да садржи.

- 165.** Напиши вест о прослави Дана школе који су организовали ученици осмог разреда. Води рачуна о елементима које **вест** треба да садржи.

Прослављен Дан школе

166. Напиши **извештај** о концерту који је организован поводом завршетка школске године. Извештај треба да садржи: неопходне информације о догађају, описан ток догађаја и закључак.

167. У наведеној реченици подвуци речи које треба писати **великим почетним словом**.

Бранко иде у основну школу „војвода мишић” у београду, које је име добила по славном српском војводи.

168. Подвуци у наведеној реченици речи које **нису** написане у складу са правилима о писању великог слова.

Капетан мишино здање саграђено је 1863. године по пројекту Чешког архитекта Јана Неволе, а важно је знати и то да ова Задужбина, са необично много украсних елемената, представља мешавину Романике, Готике и Ренесансе.

169. Подвуци речи у којима **није** поштовано правило о писању великог слова.

Песник Франческо петрарка (1304–1374) рођен је у тоскани. иако је писао углавном на Латинском, своје најчувеније дело „канцонијер” написао је народним Италијанским језиком.

170. Упиши **запете** тамо где је потребно.

Округла грађевина била је опасана двоструким каменим зидом. Ветрови кише снегови људи и животиње уништавали су и разносили све што није од камена па и ти камени зидови осипали су се и нестајали само теже и спорије. Кров је на средини одавно проваљен и све се више руши.

171. Заокружи слово испред реченице у којој су **све запете** употребљене правилно.

- а) Јеротије Пантић, срески капетан, добио је задатак, да ухвати сумњиво лице у свом срезу.
- б) Када је стигло љубавно писмо за његову ћерку, Јеротије је писмо отворио, прочитао и помислио, да је аутор писма то сумњиво лице.
- в) Апотекарски помоћник, Ђока нека је врста сумњивог лица, због љубави према Јеротијевој ћерки.
- г) Господине Вићо, брате, ти тако гледаш човека у очи да то може збунити сваког, па и највећег говорника.

172. Заокружи слово испред реченице написане по правописним правилима.

- а) Питао је Милену да ли ће доћи?
- б) Питао је Милену да ли ће доћи.
- в) Питао је Милену, да ли ће доћи?
- г) Питао је Милену, да ли ће доћи.

173. Заокружи слово испред правилно написане скраћенице једног од наведених примера:

такозвани, и друго, и тако даље, на пример.

- а) т. зв.
- б) и др.
- в) и тд.
- г) н. пр.

174. Напиши скраћенице наведених речи.

Република Србија _____
гимназија _____
госпођа _____
и слично _____

175. Заокружи слово испред реченице која је написана у складу са **правописним правилима**.

- а) Петог октобра 1908 године Аустроугарска је, не обазирјући се на дипломатско противљење великих сила и оштра упозорења Србије и Црне Горе, прогласила анексију Босне и Херцеговине.
- б) Петог октобра 1908. године Аустроугарска је, не обазирјући се на дипломатско противљење великих сила и оштра упозорења Србије и Црне Горе, прогласила анексију Босне и Херцеговине.
- в) Петог октобра 1908. године Аустроугарска је, необазирјући се на дипломатско противљење великих сила и оштра упозорења Србије и Црне Горе, прогласила анексију Босне и Херцеговине.
- г) Петог октобра 1908. године Аустроугарска је, не обазирјући се на дипломатско противљење великих сила и оштра упозорења Србије и Црне горе, прогласила анексију Босне и Херцеговине.

176. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучени облик **футура I** написан према правописним правилима.

- а) Рећи ћете нам када да дођемо на рођендан.
- б) Следеће године трча ћемо на маратону.
- в) Лећићу на време да сутра лакше устанем.
- г) Ви ће те доћи на рођендан са пријатељима.

177. У следећем тексту подвуци речи које **нису** написане у складу са правописним правилима.

Председник удружења замолио је подпретседника да се обрати госпођи Милки Срдић, овогодишњој добитници награде. Госпођи Милци уручена је диплома на којој су отштампане похвалне речи.

178. Прочитај реченице. Подвуци у свакој од њих по две речи које **нису** написане у складу са правописним правилима.

1. Појава штампе највише је допринела напредку љутског духа и описмењавању људи.
2. Доментијан је најзначајнији србски писац средине тринестог века и један од највећих писаца уопште.
3. Присталице Вукових идеја били су млади школовани људи, претежно у Бечу и Пешти, од којих су многи касније дошли у Србију да раде.

179. Заокружи слова испред примера написаних у складу са **правописним правилима**.

- а) четрдесетпето-годишњак
- б) четрдесетпето годишњак
- в) четрдесетпетогодишњак
- г) четрдесет-петогодишњак
- д) 45-годишњак

180. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучена **речца** написана правилно.

- а) Он никад не касни, на против, стиже увек пре времена.
- б) Ми смо се, уствари, мало дуже задржали на физичком.
- в) Ја, на жалост, нећу ићи на излет у суботу, имам тренинг.
- г) Ти си, додуше, већ гледао тај филм, неће ти бити занимљив.

181. Подвуци у сваком пару реч која је написана правилно.

ванаставни – ваннаставни
ескурзија – екскурзија
прекјуче – прекључе
одељење – оделење

182. Подвуци правилно написане речи.

компјутер – компијутер оригиналан – оригиналан
диаграм – дијаграм сумљив – сумњив

183. У сваком пару подвуци онај пример који је написан према **правописним правилима** о писању црте и цртице.

1. лет Париз-Њујорк

лет Париз–Њујорк

2. Шар-планина

Шар–планина

3. утакмица Борац-Слобода

утакмица Борац–Слобода

4. француско-српски речник

француско–српски речник

184. Заокружи слово испред реченице која је написана према правописним правилима.

а) – „Много сам уморан” – пожалио се Милан.

б) „Много сам уморан” пожалио се Милан.

в) „Много сам уморан”, пожалио се Милан.

г) „Много сам уморан, пожалио се Милан”.

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

185. Подвуци у наведеним паровима речи наглашене (акцентоване) самогласнике.

корак – корачати	писати – преписивати
признати – признање	додати – додавати
ловац – уловљен	осмех – смешити се

186. Заокружи слова испред правила за акцентоване речи у српском књижевном језику.

- Акценти стоје само на првом слогу речи.
- Акценти не могу стајати на последњем слогу вишесложних речи.
- На једносложним речима могу стајати само силазни акценти.
- На двосложним речима могу стајати само узлазни акценти.
- Ненаглашене дужине се јављају само иза наглашених слогова.
- Ненаглашене дужине стоје само на последњем слогу речи.

187. Подвуци у наведеним паровима речи наглашене (акцентоване) самогласнике.

авантура – авантуризам	градити – грађен
васпитати – васпитавати	матура – матурски
музика – музикално	учити – учионица

188. Подвуци у наведеним речима акцентовани слог.

ш љ и в а м а н д а р и н а ј а б у к а п о м о р а н ц а б а н а н а

189. Прочитај следећу реченицу, а затим одговори на питања.

Министарство просвете расписало је конкурс за доделу стипендија ученицима основних и средњих школа, а Фонд за младе таленте расписао је конкурс за студентске стипендије.

Заокружи у сваком питању по једно слово испред тачног одговора.

1. Када упоредимо облике глагола *расписало* и *расписао*, уочавамо следећу гласовну промену:

- непостојано а;
- једначење сугласника по звучности;
- промену л у о;
- јотовање.

2. Приликом творбе глагола *расписати* (додавања префикса) догодила се следећа гласовна промена:

- једначење сугласника по месту изговора (творбе);
- сибиларизација;
- губљење сугласника;
- једначење сугласника по звучности.

190. Повежи линијом сваку реч из леве колоне са гласовном променом која је у њој извршена. У левој колони једна реч је вишак.

1. свадба	а) палатализација
2. вожња	б) прелазак л у о
3. руски	в) једначење сугласника по звучности
4. сеоба	г) једначење сугласника по месту творбе
5. кружић	

191. У свакој групи речи по једна реч **није** правилно написана. Прецртај ту реч.

Милкин Олгин Славчин Даничин	оловци шминци свесци љуљашци	ношен однесен донесен унешен	предчас предзнак представа предговор
---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---

192. У сваком низу речи подвуци речи у којима је дошло до **губљења сугласника**.

1. савесна	радосна	мирисна	часна
2. руски	шведски	безбедан	безначајан
3. ђаци	заци	облаци	јунаци

193. Подвуци у наведеној реченици две речи у којима запажаш резултате **једначења сугласника по звучности**.

Добро обриши ципеле и истреси кишобран или јакну пре уласка у школу.

194. У сваком од наведених низова глаголских облика прецртај глаголски облик који том низу **не припада**.

1. чујући	кујући	видећи	помоћи
2. рекосмо	дођосмо	говорасмо	прођосмо
3. пливамо	кажимо	чувајмо	вежимо

195. Прочитај следећу реченицу и упиши у табелу **падеж** у којем су подвучене именице. Једно поље је већ попуњено.

Али упоредо са даном који је јачао доле над градом и овде око мене, расло је и то моје сећање на догађај из детињства.

Именица у реченици	Падеж
даном	
сећање	НОМИНАТИВ
детињства	

196. У следећој реченици подвуци **придев у женском роду**.

Софијин брат тренира кошарку, а Милошева сестра уметничко пливање.

197. У наведеној реченици подвуци **описни придев**.

Весна лепо изгледа у својој новој свиленој хаљини.

198. Препиши из наведене реченице **прилог у компаративу**.

Иако су карте за места близу позорнице скупље, у овогодишњој позоришној сезони распродају се брзо, као и карте за она јефтинија места, која су даље од позорнице.

199. У наведеној реченици подвуци **именске речи**.

Откуцавање старинског сата као да је говорило да време за изненађеност треба брзо да прође.

200. Поред речи у левој колони упиши слово које стоји испред одговарајућег начина грађења те речи. Води рачуна о томе да се неке од датих речи граде на исти начин.

1. прошетати се _____	а) извођење
2. затишје _____	б) слагање
3. прохладан _____	в) комбинована творба
4. људски _____	г) творба претварањем
5. млада (у значењу <i>невесћа</i>) _____	
6. гледалац _____	

201. Подвуци две **изведене именице** у наведеном низу речи.

цвет маслчак пчела грм боровина воћњак

202. Повежи дате речи с начином грађења којим су постале.

1. дангубити	а) извођење
2. учитељица	б) слагање
3. понедељак	в) грађење претварањем
4. Француска	г) комбиновано грађење

203. Заокружи слово испред назива врсте зависних реченица којој припада подвучена реченица.

Застао сам да потражим слободно место.

- а) изрична реченица
- б) намерна реченица
- в) условна реченица
- г) последична реченица

204. Заокружи слово испред реченице која садржи **узрочну реченицу**.

- а) Док је гледао старе фотографије, деда се присећао прошлости.
- б) Вратише се натраг јер нису могли проћи кроз клисуру.
- в) Кад угледа сунце, цврчак изађе из склоништа.
- г) Постићи ћемо успех ако будемо редовно радили.

205. Подвуци у сваком низу **глаголску синтагму**.

- 1. грицкати семенке, грицкам семенке, грицках семенке
- 2. склонићу се у хлад, склоних се у хлад, склонивши се у хлад
- 3. одмахнух главом, одмахујући главом, одмахни главом

206. Повежи синтагме са врстом којој припадају тако што ћеш уписати одговарајуће слово поред **врсте синтагме**. Једна врста синтагме је вишак.

а) веома пажљив	_____ глаголска
б) пажљиво слушајући	_____ именичка
в) пажљив младић	_____ прилошка
	_____ придевска

207. Заокружи **слова** испред реченица у којима су подвучене **именичке синтагме**.

- а) Дошао је по јаком невремену.
- б) Пили смо воду са извора.
- в) Досађивао се чекајући у реду.
- г) Веома опрезно је приступио послу.
- д) Пришавши ближе, унео му се у лице.

208. Одреди који је **реченични члан** подвучен у следећој реченици.

Поврх дечјих глава лако је лепршао снег.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) прилошка одредба за место
- б) објекат
- в) субјекат

209. У наведеном примеру дате су три независне предикатске реченице. Подвуци њихове **субјекте**, који су исказани синтагмом.

Врата крчме ишарана су именима, под кровом виси стари венац ђурђевског цвећа, а окна на прозорима излепљена су пожутелим, старим новинама.

210. Заокружи слово испред реченице у којој је подвучена глаголска синтагма у служби (функцији) **прилошке одредбе за узрок**.

- а) Изгубивши појам о времену, закаснио је на час.
- б) Ветар је јако дувао, а киша је пљуштала добујући по крововима.
- в) Бака је, испричавши причу о дедином путовању, заћутала.
- г) Размишљајући о распусту, пожелео сам да са друговима одем на летовање.

211. У првој реченици подвуци **прави објекат**, а у другој реченици подвуци **неправи објекат**.

- 1. Уживајући у погледу на усталасану воду, лагано смо прелазили стари мост са каменим луком.
- 2. Некада су људи веровали у магијску моћ црвеног ускршњег јајета.

212. А) Повежи линијом сваки издвојени реченични члан с називом службе коју има у наведеној реченици. Назив једне службе је вишак.

Културно-уметничко друштво „Крсманац” прославило је свој рођендан богатим програмом.

1. Културно-уметничко друштво „Крсманац”	а) предикат
2. прославило је	б) субјекат
3. свој рођендан	в) апозиција
4. богатим програмом	г) објекат
	д) прилошка одредба

Б) Заокружи слово испред назива службе коју у наведеној реченици има подвучена синтагма.

Синоћ је у Галерији науке и технике САНУ, у присуству многих посетилаца, отворена изложба фотографија Станка Костића.

- а) субјекат
- б) апозиција
- в) предикат
- г) објекат

213. Повежи сваки пример са значењем подвученог **генитива** у њему. Једно значење је вишак.

Пример:	Значење:
1. стабла <u>шљиве</u>	а) деоно
2. прегршт <u>шљива</u>	б) присвојно
3. поред <u>шљиве</u>	в) месно
	г) описно

214. На линији поред сваке реченице напиши слово које одговара **значењу инструментала** употребљеног у подвученим примерима. Једно значење је вишак.

1. Народ са слабом културом робује свакаквим утицајима. _____
 2. С усхићењем је дочекана вест о успеху наших издавача на овогодишњем сајму књига. _____
 3. У петак сам међу књигама нашао давно изгубљено писмо. _____
- а) значење места
б) значење времена
в) значење начина
г) значење особине

215. Подвучи у наведеној реченици **падежне облике с месним значењем**.

Пчеле извиђачи излазе из кошнице у потрази за цветним поленом и нектаром, а враћају се у кошницу кад нађу ливаду с добрим цвећем.

216. Заокружи слово испред **значења падежног облика** речи која је у наведеној реченици подвучена.

Власинско језеро се налази на југоистоку Србије, на територији општине Сурдулица.

Значење падежног облика је:

- а) месно;
б) деоно;
в) описно;
г) присвојно.

217. Заокружи слово испред реченице у којој реч **колено** има **метонимијско** значење.

- а) Милан је пао и повредио колено.
б) Моја сукња допире тачно до колена.
в) Мама је Милану закрпила колена на фармеркама.
г) Десно колено ме је заболело од клечања на песку.

218. Заокружи слово испред реченице у којој подвучена реч има **метонимијско** значење.

- а) Чувам своју прву чинијицу из детињства.
б) У стакленим чинијицама гореле су мирисне свеће.
в) Кад једем пудинг, није ми довољна једна чинијица.
г) Посадила сам зрна пшенице у чинијицу од земље.

219. Одреди **значење речи** која је подвучена у наведеној реченици.

У древној грчкој књижевности омиљене врсте лирске поезије биле су: ода, химна, елегија и дитирамб.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **древна** у реченици означава књижевност која је:

- а) стара;
- б) народна;
- в) богата;
- г) разноврсна.

220. Прочитај текст, а потом одговори на захтев.

Буквар

Реч *буквар* настала је давно. Тада, у језику наших предака, реч *буква* значила је и врсту дрвета и оно што ми данас подразумевамо кад кажемо *слово*: „писани знак за глас”. По томе је и књига из које се уче слова, или „букве”, добила назив – *буквар*.

У буквалном преводу на данашњи језик, *буквар* би био *словар*, али га нико тако не назива, јер је већ раније *словар* значио „речник” (према старој словенској речи *слово* – реч).

Уместо *буквар* говори се код нас још и *йочейница*, зато што је то прва, почетна књига у основној школи. Некада се *буквар* називао *азбуквар* и *бекавица*, јер се из њега учила азбука и срицала се, „бекала” слова.

(Милан Шипка, *Приче о речима*)

Повежи, на основу текста, речи које су се некада користиле са речима које су их у данашњем језику замениле.

НЕКАДА:

- 1. слово
- 2. бекавица
- 3. буква
- 4. словарь

ДАНАС:

- а) буквар
- б) речник
- в) слово
- г) реч

221. Прочитај текст, па потом одговори на захтеве.

Изгледа да су Вавилонци први наслутили прави облик Земље, али то сазнање косило се са њиховим традиционалним верским схватањима, према којима је небо имало облик звона које је покривало Земљу. Зато се и нису усудили да обелодане оно што им је изгледало очигледно, већ препустише слободоумнијим Грцима да то учине.

1. Подвуци у тексту глагол који значи **бити у нескладу**.

2. Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **обелоданити** у тексту значи:

- а) објаснити;
- б) објавити;
- в) осудити;
- г) обележити.

222. На линији поред сваког израза напиши слово које стоји уз одговарајуће **значење**. Једно значење је вишак.

1. бацити некога у засенак _____	а) написати
2. бацити нешто на папир _____	б) дати некоме оно што не уме да цени
3. бацити бисер пред свиње _____	в) радити против некога
4. бацати дрвље и камење _____	г) жестоко критиковати некога
	д) надмашити нечији успех

223. Пажљиво прочитај одломак из приповетке *Чудесна сйрава* Бранка Ћопића. Одреди **значење** подвученог **израза** у одломку.

Дјед поучно дигне прст.

– Према једном сату, брате Саво, ти си једна обична бена.

– Да шта сам него бена. Код Бабића се пече ракија, а ја овдје код тебе цаба тупим зубе – искрено признаје Сава и диже се да пође.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Израз **тупити зубе** значи:

- а) увредити некога;
- б) говорити узалуд;
- в) не проговарати;
- г) супротставити се.

224. Прочитај део текста о Ноћи музеја у Крагујевцу 2010. године из електронског часописа за тинејџере *Тој зона*, па одреди **значење** подвучене **речи**.

Где можете за једно вече први у Србији да видите новооткривену слику Миће Поповића или експонат који је представљао нашу земљу на Светској изложби у Паризу 1889. године или рецимо – уникатни накит сачињен од сачуваних делова спаљених хиландарских конака? Или да сазнате нешто ново о европском културном идентитету и коришћењу историјске баштине за програме младих, као и да уживате у дизајнерским радовима младих европских и локалних уметника и при томе их и поредите? Да гледате Буњуелове филмове у галерији или слушате фламенко у позадини дела шпанских уметника? Одговор је једноставан – само у крагујевачкој „ноћи када музеји не спавају”.

Заокружи слово испред значења речи **уникатни**.

- а) загонетни
- б) јединствени
- в) привлачни
- г) краткотрајни

225. Прочитај следећи текст и одреди **значење** подвучене речи.

Лаза Костић (1841–1910) пореклом је из имућне породице. Одбранио је докторат права на Правном факултету у Пешти. Био је професор у новосадској гимназији, председник варошког суда, секретар министра иностраних дела, предводник српске делегације на Берлинском конгресу, секретар Српског посланства у Петрограду, новинар и уредник у Београду, блиски сарадник црногорског књаза Николе. Уз то, „песник филозоф”, преводац Шекспира, полиглота – зналац грчког, латинског, немачког, француског, енглеског, руског и мађарског језика, аутор теоријских расправа из филозофије.

Заокружи слово испред значења речи **полиглота**.

- а) вредан, марљив човек
- б) човек који представља државу
- в) човек који говори више језика
- г) човек који се бави правним пословима

226. Одреди значење речи која је у наведеној реченици подвучена.

Неки музички комад можда не изазива иста осећања код различитих људи, али је извесно да одговор нашег тела и ума на музику постоји, иако га нисмо увек свесни.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **извесно** у реченици значи:

- а) јасно, очигледно;
- б) слично, приближно;
- в) мудро, паметно.

227. Одреди значење речи која је у наведеној реченици подвучена.

Према једном народном обичају, када се процветалом дрену, који се у пролеће донесе у кућу, обратите речима: „Ја кад видех зелен дрен, предадох му дрем и лијен”, дремеж, лењост и учмалост нестају.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **учмалост** у реченици значи:

- а) веровање у дуготрајност природних циклуса;
- б) забринутост за човеково здравље;
- в) неповољне услове за природно цветање биљке;
- г) смањену активност људи или њено одсуство.

228. Прочитај текст и одреди **значење** подвучене речи.

Доктор Живаго је роман руског писца Бориса Пастернака. Носи наслов по своме протагонисти Јурију Живагу – лекару и песнику. Реч „живаго” дели свој корен с руском речи живот. Живот је, уједно, једна од највећих и најважнијих тема овог романа, који је неколико пута адаптиран за филм, телевизију и позориште.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **адаптација** значи:

- а) прилагођавање;
- б) снимање;
- в) бирање;
- г) преношење.

229. Одреди **значење** речи која је у наведеној реченици подвучена.

То насеље са пуно зелених површина подигнуто је у време стамбеног бума, када се град ширио и на другу обалу реке.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **бум** у реченици значи:

- а) усклађеност, склад са природом;
- б) попуњавање празних површина;
- в) нагли напредак, процват;
- г) изградња нових зграда.

230. Одреди **значење** подвучене речи у наведеној реченици.

Шљива се може јести пресна или осушена, кувана у пекмезу или печена у колачима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **пресна** у реченици значи:

- а) опрана;
- б) мекана;
- в) тврда;
- г) сирова.

231. Прочитај одломак из комедије *Покондирена њивка* и одреди **значење** подвучене речи.

ФЕМА: Девојко, ти ваљда ниси сасвим изгубила мозак. Ни толико не можеш да расудиш да он мој брат бити не може. Ко је још видео да ја овако у бело обучена пођем с њиме издртим и јадним; црне му се руке, никаква резона не зна... видиш, и сама се од њега гадиш.

ЕВИЦА: Није тако, мајко.

ФЕМА: Каква мајка, ваљда ми није седамдесет лета.

ЕВИЦА: Али кад сам се тако научила.

ФЕМА: То те је научио тај твој уја и други њему подобни.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **подобан** у наведеном тексту значи:

- а) одан, веран;
- б) налик, сличан;
- в) потчињен, подређен.

Књижевност

232. Упиши поред наслова сваког књижевног дела слово које стоји испред историјског догађаја о којем се у том делу говори.

Дела:		Историјски догађаји:
1. Мемоари, Прота Матеја Ненадовић	_____	а) Косовски бој
2. Смрт Мајке Јујевића, народна песма	_____	
3. Цар Лазар и царица Милица, народна песма	_____	б) Први српски устанак
4. Деобе, Добрица Ћосић	_____	
5. Почетак буне против дахија, народна песма	_____	в) Други светски рат
6. Дневник Ане Франк, Ана Франк	_____	

233. Заокружи слово испред тачног одговора.

У песми *Плава њорбница* песник Милутин Бојић одаје почаст српским ратницима страдалим за време:

- а) Првог српског устанка;
- б) Другог српског устанка;
- в) Првог светског рата;
- г) Другог светског рата.

234. Заокружи слово испред наслова књижевног дела које говори о истом историјском периоду као и *Мемоари* Проте Матеје Ненадовића.

- а) *Кањош Мацедоновић*, Стефан Митров Љубиша
- б) *Сеобе*, Милош Црњански
- в) *Бој на Мишару*, народна песма
- г) *Крвава бајка*, Десанка Максимовић

235. Попуни табелу.

Наслов дела и име писца	Књижевни род	Књижевна врста
<i>Поход на Мјесец</i> , Бранко Ћопић		
<i>Покондирена џишка</i> , Јован Стерија Поповић		
<i>Небо</i> , Стеван Раичковић		

236. Повежи линијама наслов књижевног дела са књижевним ликом из тог дела. Један наслов је вишак.

1. Горски вијенац	а) Благоје казанџија
2. Писма из Италије	б) владика Данило
3. Све ће њо народ њозлајџији	в) Петар Петровић Његош
4. Живој и њрикљученија	

237. Попуни празна поља, као што је започето.

Име писца	Наслов дела	Назив врсте
Милош Црњански	<i>Ламенти над Београдом</i>	поема
	<i>Све ће њо народ њозлајџији</i>	
Коста Трифковић	<i>Избирачица</i>	
	<i>Бисерне очи</i>	љубавна песма

238. За сваки од наведених примера одреди којој врсти кратких фолклорних форми припада (загонеткама, пословицама, питалицама, изрекама, брзалицама, бројалицама). Напиши назив те врсте.

Језик кости нема, али кости ломи. _____

Док се мати роди, син по кући ходи. _____

(ватра и дим)

Чокањчићем ћеш ме, чокањчићем ћу те. _____

Питали Турци Марка: – Кажи нам Марко, тако ти вјере, за шта би се најрадије потурчио?

– За инат! _____

239. Прочитај одломак из песме *Женидба Милића Барјактара*. Обрати пажњу на одлике народне баладе у наведеном одломку.

Како дође Милић Барјактаре,
Он се спусти на меку постељу,
Док се спусти, он душу испусти.
Док дођоше кићени сватови,
Дотле с' Милић мртав належао;
Кад то вид'ли кићени сватови,
Наопако копља окренуше,
Наопако коло поведоше,
Жалостиву пјесму запјеваше;
Сабљама му сандук сатесаше,
Наџацима раку ископаше,
Саранише Милић Барјактара
Куда јарко смирује се сунце.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Коју одлику баладе препознајеш у наведеним стиховима?

- а) фантастични елементи
- б) трагичан завршетак
- в) јуначки подвиг

240. Прочитај одломак из једног дела Растка Петровића. Одреди којој књижевнаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет (биографији, мемоарима, путопису, дневнику).

Половином децембра, по пучини, приступасмо лагано тропима. Птице су се мењале, наилазили смо на рибе које излећу из мирног, зеленог или азурног мора, а покоји брод, који је пролазио хоризонтом, био је за нас – догађај! Ноћу се за бродом вукла фосфорна река, свако вече, што смо били даље на југу, све светлија. Читава звездана кола одскакала су од брода, и губила се у води Велике светле кугле, као запаљене буктиње и као сунца, бежале су такође од нас. Узбудљиво је било гледати у тај млечни пут који се вукао за бродом. Остављасмо са стране невидљива Канарска острва. Велика кола била су све ближе на хоризонту; са друге стране, појављивао се Јужни крст. То беше сасвим: друго небо.

Књижевнаучна врста: _____

241. Прочитај следећи текст и одреди **књижевнонаучну врсту** којој припада.

Јован Јовановић Змај је рођен 1833. године у Новом Саду. Школовао се у Пожуну, Пешти, Прагу и Бечу. Био је лекар по професији, али се бавио и књижевношћу и преводаштвом. Он је један од најзначајнијих представника српског романтизма. Познат је по збиркама *Ђулићи* и *Ђулићи увеоци*. Његове песме за децу објављене су у збиркама *Чика Јова српској деци* и *Чика Јова српској омладини*. Чувена је његова песма „Светли гробови”, а познате су и његове сатиричне песме „Јутутунска јухахаха” и „Билдунг”. У овим сатиричним песмама критиковао је политичке прилике у Србији XIX века. Умро је 1904. године у Сремској Каменици, која се неко време њему у част звала Змајева Каменица.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) путопис
- б) дневник
- в) биографија
- г) аутобиографија

242. Прочитај одломак из дела *Марадона*. Одреди којој књижевнонаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет.

Рођен је у Авеланди, радничкој четврти Буенос Ајреса, у недељу, светог дана сваког Аргентинца који воли фудбал, као пето од осморо деце у породици Ђитора и Тоте Марадона. Фудбал му је, написаће хроничари, морао бити у крви. На Дијегову каријеру највише је утицао његов ујак Кирило, прави фудбалски зависник, некад голман малог клуба Кориентес. Франциско Корнехо, скаут Аргентинос јуниорса, први је уочио Дијегов таленат. Све, баш све је могао направити с лоптом. Глава или нога – свеједно. Лопта се једноставно лепила за Дијега.

Заокружи тачан одговор.

Ово је одломак из:

- а) путописа;
- б) дневника;
- в) биографије;
- г) аутобиографије.

243. Прочитај наведени одломак и одреди којој књижевнонаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет (биографији, мемоарима, путопису, дневнику).

25. 10. 1944.

Дан почиње поново блистав и леп.

Пакујем своје прње и полако излазим на обалу. Пре тога још обилан доручак који се састоји од масти, хлеба, ... мармеладе и кафе. Говори се да хлеба понестаје, јуче га није било, но уместо тога много масти и живинског меса у кутијама. Ноћас поново интересантан разговор са Фипом. Недалеко од нас, у јужном правцу, митраљеви и пушчана паљба, између њих две детонације.

Књижевнонаучна врста: _____

244. Прочитај одломак из дела *А ондак је леџијо јеројлан над Београдом* Александра Дерока. Одреди којој књижевнoнаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет.

Заборавио сам много штошта из тога времена. Ипак, сећам се још понечега. Тако, на пример, венчања краља Александра и краљице Драге. Гледао сам поворку са прозора. Био је ту и фијакер и све остало, али све што ми је још јасно остало у памћењу била је слика команданта гарде како напред јаше, дебељушкаст, накићен, са перјаницом, са сабљом и целим декором, на коњу који се поиграва и пропиње... и, одједном, колан пуче или се смакну и коњаник седе на калдрму. Чакшире су му пукле низ целу бутину и громко је све треснуло... То сам најбоље запамтио.

Заокружи слово испред назива књижевнoнаучне врсте којој то дело припада.

- а) дневник
- б) путопис
- в) аутобиографија
- г) мемоари
- д) биографија

245. Прочитај одломак из дела *Љубав у Тоскани* Милоша Црњанског. Одреди којој књижевнoнаучној врсти припада дело из којег је тај одломак преузет.

Пиза је равничарски град, модеран у пуном смислу речи, са својим изгледом удобности, целовитости и правилности, али и монотоније што их је управљачки дух Медичијевих [...] донео у најважније градове Тоскане. [...] Обала Арна која на том месту прави једну величанствену упечатљиву кривину; куће са зеленим жалузинама, са жутиим или смеђим малтером или, тачније, дворци, пошто сва та здања имају карактер монументалности.

Заокружи слово испред назива књижевнoнаучне врсте којој то дело припада.

- а) дневник
- б) путопис
- в) аутобиографија
- г) мемоари
- д) биографија

246. Повежи линијом назив стилске фигуре са реченицом у којој се та стилска фигура налази. Један назив стилске фигуре је сувишан.

1. контраст	а) Чуј, како јауче ветар кроз пусте пољане наше...
2. хипербола	б) ... он има пуно руку и ноге безбројне...
3. градација	в) Овдје вас свако познаје и воли,
4. персонификација	а тамо нико познати вас неће...

247. У одломку из приповетке *Мосѝ на Жейи* Иве Андрића подвуци део текста у којем препознајеш **контраст**.

Онај који ово прича, први је који је дошао на мисао да му испита и сазна постанак. То је било једног вечера кад се враћао из планине, и, уморан, сео поред камените ограде на мосту. Били су врели летњи дани, али прохладне ноћи. Кад се наслонио леђима на камен, осети да је још топал од дневне жеге.

248. Одреди које је стилско средство употребљено у подвученим стиховима из збирке *Ђулићи* Јована Јовановића Змаја.

Месечина – ал' месеца нема;
Моја мила зелен венац снила,
Пак се мало у сну насмијала –
Од тога се поноћ засијала.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Стилско средство је:

- а) персонификација;
- б) градација;
- в) контраст;
- г) хипербола.

249. Пажљиво прочитај афоризме Душка Радовића и одреди стилске фигуре које се у њима јављају (поређење, контраст, градација, персонификација). Једна стилска фигура је вишак.

1. Лишће се уморило и стари. Оно се најивело свог малог и скромног живота.

2. Будите лепи и ведри као ово јутро.

3. Добра је свака мука која нас повезује и лоше је свако добро које нас раздваја.

250. Прочитај народну лирску песму, па одговори на захтеве испод текста песме.

Млад младожења, ружо румена!
Предадосмо ти струк рузмарина;
Ако увене струк рузмарина,
Твоја срамота, наша греота;
Често заливај струк рузмарина,
Да не увене струк рузмарина.

1. Која је стилска фигура употребљена у подвученим примерима из наведене песме?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) поређење
- б) градација
- в) метафора
- г) хипербола

2. Кога у наведеној песми представља струк рузмарина?

Одговор: _____

251. У одломку из романа *Деобе Добрице Ћосића* подвуци **хиперболу**.

Врата цркве се отварају, улази светлост, снажна, чиста, па Немац стаје у њу и гледа дуго.

- Колико вас има?
- Милион нас је овде, господине.

252. Прочитај део песме *Пахуљица си снежна* Васка Попе. Подвучени стихови илуструју једну **стилску фигуру**.

Пахуљица си снежна
Тишину око мене
Што распева

Грана си расцветана
Осмех на уснама
Што ми запали

Дуња си зрела
У срце што ми падне
Дубоко

Заокружи слово испред тачног одговора.

Стилска фигура је:

- а) оноματοпеја;
- б) контраст;
- в) персонификација;
- г) метафора.

253. Подвуци метафору у стиховима из *Ђулића* Јована Јовановића Змаја.

Срца стрепе кадшто
У највећој срећи,
Не питај их зашто,
Не умеју рећи.

254. Прочитај реченице из једног ученичког писменог задатка. На линији испод сваке реченице напиши назив **стилске фигуре** коју у реченици препознајеш – метафора, хипербола, градација или персонификација. Једна стилска фигура је вишак.

1. Високо изнад облака извиривало је необузвано и нестрпљиво сунце, надметало се и поигравало са тврдоглавом кишом. _____
2. Прво су њих двоје трептали и жмиркали на понеки зрачак међу облацима, али док су се пели уз брдо, светлело је јаче, све док није забљештало и поклопило им капке и трепавице. _____
3. Сва брда овога света и читаво плаветно пространство сијали су и светлели, откривајући сваку пукотину, заборављену травку, мравица у сенци... _____

255. Међу наведеним особинама Кањоша Мацедоновића, јунака из истоимене приповетке Стефана Митрова Љубише, пронађи ону особину која одговара наведеном поступку. Упиши ту особину у табелу. Наведено је више особина него поступака.

Особине Кањоша Мацедоновића су: племенит, mudar, храбар, лукав.

Особина	Поступак
	У двобоју, окренуо је дива Фурлана према сунцу: „Фурлан вјешто одбија махове, док га Кањош, обигравајући, окрену сунцу у очи.”
	Када му Млеци понуде благо као награду, он им каже: „Да се из ове скриње диже, а не меће, то би благо брзо нестало; брзо бисте јој дно видјели.”
	Изашао је на мегдан са дивом Фурланом. „Могло ми је бити да сједим дома као господин.”

256. Јунак је у народној епској поезији представљен на неколико начина, преко:

- а) **поступака** – оног што ради и како се понаша према другим ликовима;
- б) **говора** – оног што говори о себи и о другим ликовима;
- в) **свог изгледа** – физичког изгледа, одеће и оружја које носи;
- г) **коментара** – оног што о њему казују певач и други ликови.

Прочитај наведене одломке из епских песама. Напиши поред сваког одломка слово које стоји испред начина на који је јунак у том одломку представљен.

1.
Нетко бјеше Страхинићу бане!
Бјеше бане у маленој Бањској,
у маленој Бањској крај Косова,
да такога не има сокола. _____

2.
– Ја невјера никад био нисам,
Нит' сам био, нити ћу кад бити... _____

3.
Пред њима је Бошко Југовићу
на алату, вас у чистом злату;
крсташ га је барјак поклопио,
побратиме, до коња алата;
на барјаку од злата јабука,
из јабуке од злата крстови,
од крстова златне ките висе,
те куцкају Бошка по плећима. _____

4.
Кад то зачу од Прилипа Марко,
он тад пушћа своје бојно копље
своме Шарцу између ушију
дели-Муси у прси јуначке;
на топуз га Муса дочекао,
преко себе копље претурио,
пак потеже своје бојно копље
да удари Краљевића Марка;
на топуз га Марко дочекао,
пребио га на три половине.
Потегоше сабље оковане,
један другом јуриш учинише... _____

257. Прочитај наведени одломак из Андрићеве *Приче о кмеџу Симану* и уочи **особине** књижевног јунака о коме се говори.

Одувек је он важио као плаховит и несрећен човек; пркос је у њему био већи од снаге која је била велика, а машта бржа од памети која није била мала. Још док је младић био, отац је говорио за њега:

– Овај мој Симан нит је на мене, ни на покојну мајку; добра је била, бог да је прости, и кротка – то је била жена штоно се каже: уста има, језик нема; црна земља, бог дао. Него, на ујак се бацио. Такви су ми шураци. Лаки и поводљиви, немирни и бунџије-људи. И такав је и он откако се испилио: хај – хуј! Добра је срца, може и да послуша и да уради, али памет у облацима. Не гледа оно што је пред њим, него све да му је оно што бит' не може.

Подвуци особине које Симан **нема**:

немиран пркосан завидан идеалиста
лаковеран кукавица маштовит

258. Прочитај песму *Ближи се, ближи лето* Десанке Максимовић. Из друге строфе издвој најмање **три мотива** који чине песничку слику.

Ближи се, ближи лето;
У души га већ слутим.
Помаља златну косу
У зрелим њивама жути.
Зрикавци су ми рекли
Које у путу сретох:
„Ближи се, ближи лето.”

Ближи се, ближи лето.
Помаља усне рујне
У булкама црвеним.
Миришу ливаде бујне
И поља и шумарци
Које у путу сретох:
„Ближи се, ближи лето.”

Ближи се, ближи лето.
Као сјајна царска круна
Златна му светлуца коса
Румених свитаца пуна.
Сви су ми они рекли:
„Ближи се, ближи лето.”

Мотиви:

259. Прочитај одломак из приповетке *Поход на Мјесец* Бранка Ћопића па одговори на захтев.

Дурашно гурамо даље. Ја се већ помало и прибојавам како ће то бити, лицем у лице с оноликачким мјесецом, а као за пакост одоздо се опет чује дозивање:

- Еј, магарци, вантазије, озепшћете, бог вас убио!
- У шталу, сивоњо стари, па тамо њачи – враћа му самарџија.

Још ми у срцу кљуца туга за долином и остављеним дједом, али кад ми кроз крошњато дрвеће букне у сусрет, сасвим изблиза, огроман мјесечев пожар, ја све заборављам и узбуђено потепам:

- Ево га?
- Аха, видиш ли?

Старац ме прими за руку и сад заједнички савлађујемо посљедњу кратку узбрдицу, а кад стигнемо до самог врха, мјесећ изненада одскаче иза дрвета пред нама и укаже се блистав, смањен и невино миран изнад сусједне брдске косе.

- Аха, утјече ли, је ли! – побједоносно кличе старац. – Препао се грабаља, а, лоло једна. Самарџија ме чврсто пригрли, не да ми да се растужим и каже, соколећи ме:
- Утјече лопов, па да. Нека, нека. Хајде ти мени наћи доље у селу дјечака од кога је мјесећ клиснуо тако брзо. Нема га. То си ти, само ти, а и ја са тобом.

Хм, нема?! ... Па заиста нема таквог дјечака у читавој нашој долини. Нит сам га видио ни чуо за њега. Та не би долазо цабе Петрак баш нашој кући. Ја сам ту, ја...

- Делија наша – додаје Петрак као да је коначно нашао ону праву, завршну ријеч за читаво моје опчарано мјесечарско ткање, од кога ми је глава тако пуна да и сама почиње да зрачи и свијетли као жута бундева заостала у пожњевену кукурузишту.

- Паметна ђедова глава!

Стојим тако у обасјаној ноћи, пред хладњикавим неземаљским видиком какви се јављају само у сну, помало је и страшно и тужно... Даље се или не може или се не иде, ако већ путник није будала или „вантазија”, што би казао мој дјед, предобри душевни старац чија ме љубав грије и овдје, на овој опасној граници гдје се кида са земљом и тврдим свакодневним животом.

Па ипак... ипак храбро, с пријегором, гурам ову горку кап свога првог, дјечијег, распећа: поред мене је овај смјели, невезани, који све хоће и све може, његова је рука на мом рамену, а доље, у топлој долини, чека ме и мисли на мене онај други, добри, драго гунђало, који ће до краја туговати и помињати ме ако се изгубим у свом чудесном походу.

- Ђеде Петраче... – заустим кроз стегнуто грло, а стари потукач, погађајући моју неизречену дјечју тугу, спремно надовезује:

- Идемо, делијо, идемо. Опет ћемо ми овамо доћи, има кад.

Ногу пред ногу, наниже, по мјесечини! Како је драг и пун сваки корак повратка. И како све више расте, примиче се и у самом срцу разгара дједова неуморна ватрица. Ено је, бдије, зове и показује нам пут.

- Хе-хе, ипак нас чека стара парипина – раколи се Петрак. – Не отписују се тако лако овакве делије.

– Ево их, враћају се будалаши! – дочекао нас је дјед Раде, чак нам и у сусрет излазећи као да стижемо богзна одакле, можда чак из Америке. – Шта је, дохватисте ли мјесећ?

- То тебе не буди брига – отреса се самарџија. – Ти само сједи под том твојом колницом и пеци ракију, а нас двојица знамо свој посао.

Наведи најмање две **особине** које Петрак жели да подстакне у дечаку.

Одговор: _____

260. Прочитај одломак из Ђопићеве приповетке у претходном задатку.

Заокружи слова испред одговора који описују **однос** између деде Рада и самарције Петрака.

- а) Деда Раде је љут на самарцију што је са дечаком отишао у потеру и зато приговара.
- б) Самарција Петрак је љут што им се деда није придружио у походу и зато вређа деду.
- в) Два старца су дуго година повезани дубоким пријатељством и оданошћу.
- г) Старце везује љубав према дечаку и жеља да дечаку помогну да одрасте.

261. Прочитај одломак из *Приче о кмету Симану* Иве Андрића и на основу тога одреди какав однос успостављају Ибрага и Симан.

Постоји и такав тип власника земље кога народ назива „душеван ага”. У суштини, такав ага није ни бољи ни душевнији, него обично само слабији или по природи мање борбен и насилан од оних крупних ага који „седе кмету за вратом” и чије бездушне субаше истерују са кметовог гумна и последње зрно самовољно одмереног хака. Разлика је само у томе што код понеког таквог аге преовлађује мудрост ситних и слабих људи. Тако је било и са овим Ибрагом. Али у вечитим и неразмрсивим рачунима између њега и његовог кмета владао је у основи исти принцип, страшни принцип кметовско-агинског односа, по ком човек једе другог човека који за њега ради трошећи снагу и сахрањујући са сваком жетвом по један делић себе у обрађивану земљу, без икакве наде да би се тај однос, који се стално погоршава на штету кмета, икад могао изменити. Такав је био Симанов ага и таква његова доброта.

За Симана би се опет могло тешко казати да је рђав кмет, још мање да је добар. Најтачније би било казати да је на свој начин – и добар и рђав. Други кметови настоје да загорчају аги живот и господство што мањом производњом, отезањем, закидањем и многим ситним смицалицама код давања *хака*, то јест трећине од целокупног приноса жита и половине од воћа и сена. Симан није био способан за такве ствари које траже лукавства, истрајности и упорства. Он је давао аги отприлике колико му припада, али је одлучно одбијао да му тај његов хак понесе кући, у варош; исто тако, он није нипошто хтео да аги „чини хизмет”, то јест да као други кметови ради на агином послу, као кулчар, уобичајених и обавезних пет до шест дана годишње. Уопште, држао се према аги гордо и осионо и „проводио своје”. Ибрага је могао да потражи начина како да сабије рогове своје кмету, али је увиђао да је боље правити се невешт и примати добру трећину, и стрпљиво је сносио ситне ћуди свог кмета, сматрајући их мањом невољом и оним неминовним злом које, као сенка, иде уз сваку добру и корисну ствар, па и уз кметовски *хак*. И он је сваке године ишао сам по свој део жита и воћа, правећи се да му је то забава и задовољство, и није никад позивао Симана својој кући на рад, тврдећи да нема потребе за тим. Тако су кмет и ага живели без већих трзавица...

Заокружи слова испред тачних тврдњи.

Однос између Ибраге и кмета Симана:

- а) заснован је на агиним задовољству поводом добијеног *хака*;
- б) заснован је на лукавству и упорности кмета;
- в) заснован је на међусобном разумевању и уважавању;
- г) заснован је на прећутном придржавању утврђеног договора.

262. Прочитај песму *Моја отаџбина* Алексе Шантића, коју је написао поводом припајања Босне и Херцеговине Аустрији 1908. године. Док читаш, размишљај о универзалности **идеја** и ставова изнетих у песми.

Не плачем само с болом свога срца
Рад земље ове убоге и голе;
Мене све ране мога рода боле,
И моја душа с њим пати и грца.

Овдје, у болу срца истрзана,
Ја носим клетве свих патњи и мука,
И крв што капа са душманских рука
То је крв моја из мојијех рана.

У мени цвиле душе милиона –
Мој сваки уздах, свака суза бона,
Њиховим болом вапије и иште.

И свуда гдје је српска душа која,
Тамо је мени отаџбина моја,
Мој дом и моје рођено огњиште.

Коју универзалну идеју исказује подвучени стих у песми?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Народ има право да се бори за своју слободу, посебно помоћу снаге писане речи.
- б) Мудра мисао мали је корак у борби за правду, али велики за добро домовине и света.
- в) Појединац је мера сваке борбе; не вреди се жртвовати за велике идеале отаџбине и народа.
- г) Искрени родољуб тешкоће и патње свог народа доживљава као личне проблеме.

263. На линији испод сваког одломка напиши назив одговарајућег облика казивања (монолог, дијалог, нарација, дескрипција).

1.

- Идеш ли, роде?
- Идем, идем!
- Је ли ти студено?
- Да!

Облик казивања: _____.

2.

Јеротије (*сам*): ... Ја, плава риба, ал' треба је упецати. Треба вешто натаћи мамац, спустити удицу у воду, па мирно... ћутиш, не дишеш... а тек пловак заигра, а ти – хоп!... Искочи удица, а кад погледаш: на удици – класа!

Облик казивања: _____.

3.

Кроз прозор „гостинске собе” видела се стара крушка која се дизала свега неколико метара од куће, а иза ње се ширила башта са цвећем, на коју се настављао пространи воћњак, сличан неком малом гају.

Облик казивања: _____.

4.

После неког времена појави се неки млади сликар. Изложи слике и очекиваше суд јавног мњења. Слике нису биле рђаве. Ја сам их као странац једини и гледао, а од домаћих не хте нико отићи.

Облик казивања: _____.

264. У наведеном одломку из сатиричне приповетке *Сѝрагија* Радоја Домановића подвучи унутрашњи монолог.

Кад сам изишао на улицу, опет улица препуна силна света што се таласа на све стране, а граја да уши заглуну.

„Куда ће овај оволики свет? Шта је сад опет? ... Сигурно депутација каква?” – мислио сам у себи, гледајући с чуђењем у ту небројену шарену масу разноврсна света, и приђем првом што беше до мене, те га запитам:

– Куда жури овај оволики свет?

Онај се осети дубоко увређен од тог мог гупог питања, погледа ме љутито и с презрењем, па се окрете леђима мени и пође за масом.

265. Прочитај одломак из романа *Корени* Добрице Ћосића. Одреди облик казивања који препознајеш у реченицама из заграде.

Добро вече, Ђорђе. Стигох сад, с кочијашем из Паланке... (Није ми се обрадовао. Не жели ни да се пољубимо. Не зна. Откуд би знао? Још кад је био дете...) Нисам хтео да вас мучим, на Бадњи дан много је посла. Добро ме возио. (Само с оцем да се сад не сретнем. Касније. Док се средим. Касније. Морам тише да говорим.) Уморан сам, идем одмах у собу.

Заокружи слово испред облика казивања који препознајеш у реченицама из заграде.

- а) монолог
- б) унутрашњи монолог
- в) дескрипција
- г) нарација

266. Прочитај народну причу *Три чуда*, па одговори на захтев.

Био тако један младић, па једне ноћи уснио некакву дјевојку, лијепу као вилу, чак из друге некакве царевине. У сну се заљуби у њу тако силно да, кад се пробудио, одлучи ићи по свијету и тражити је.

Кад се добро спремио и узео доста новаца, пође на пут. Ишао је тако дуго времена, док дође у једно мјесто и види ово чудо: човјек један врло се мучи да дигне један велики камен, али га никако не може дигнути, док не натрпа на њега много малога камења, па онда дигне врло ласно и носи куд год хоће. Отален пође даље и путовао је врло дуго, док не дође у једно мјесто где видје ово чудо: људи узору њиву, подрљају, посију жито, жито одмах никне, а они га онда запале па изгори. То се све догоди док би набројио пет. Отален пође даље и послјије многога путовања дође у треће мјесто, гдје види ово чудо: преко поља лете овце, а на њима јашу људи, и то тако да непрестано скачу с овце на овцу, и то је толика велика поворка да јој никада краја догледати не можеш. Онај младић пође даље и ноћ га затече на једном пољу; ту се сврати у једну кућу, и заиште да преноћи. У истој тој кући нађе исту ону дјевојку што ју је сновио једанпут, и одмах је позна и врло се обрадује. Та је цура имала стара оца, којему је била сиједа брада до појаса. Младић му почне причати шта је видио на путу, и запита га би ли му могао то протумачити. Онда стари стане говорити: — Оно што човјек диже камен, па га не може дигнути док не натрпа још малога камења, значи да човјек не може учинити одмах велики гријех док не учини најприје мали гријех. Оно што си видио да људи посију жито, па га одмах запале пошто буде зрело, значи добра дјела: човјек чини много добра, али на крају се догоди да нешто погријеш, па му све оде забадава. Оно, што си видео овце и силне људе, значи свијет: неко умире, неко се рађа, неко постаје богат а неко сиромашан, и то тако траје увијек.

Пошто младић исприча староме и девојци шта је сновио, и ради чега је толико пута превалио, стари му даде кћер и благослови их, те се вјенчају. Ако су живи, и данас им је добро.

Поред сваког исказа напиши један број од 1 до 7, тако да добијеш прецизан опис развоја радње/фабуле у наведеној причи.

Девојчин отац тумачи чуда	_____
Поворка летећих оваца	_____
Младић одлази у потрагу за девојком из сна	_____
Људи спаљују зрело жито	_____
Младић проналази девојку из сна	_____
Човек диже велики камен	_____
Младић жени девојку из сна	_____

267. Следећи пасуси односе се на роман *Дечаџи Павлове улице* Ференца Молнара. Ако се у пасусима дело препричава, подвуци реч **препричавање**, ако се дело анализира, подвуци реч **анализа**.

1. У Павловој улици живела је група дечака чији је највећи непријатељ била друга група дечака који су себе звали Црвене кошуље. Повод за сукоб ове две групе је заплена кликера малом плавокосом дечаку Немечеку из Павлове улице од стране браће Пастор, чланова противничке групе.

препричавање анализа

2. Стил којим је написан овај роман занимљив је, напет, пун догађаја. Ликови су верно описани, а борба између дечака приказана је као да се води прави рат.

препричавање анализа

3. Књига је настала из пишчевих доживљаја у детињству. Мали Ференц Молнар није познавао радости широких поља, игралишта; паркови су били ограђени. Тако је градилиште у Павловој улици постало рај за децу из целе околине.

препричавање анализа

4. Сутрадан по подне вођа дечака из Павлове улице са Немечеком и још једним дечаком отишао је у ботаничку башту, на терен Црвених кошуља. Одлучили су да продру на њихово острво, а да би то остварили, морали су да прођу кроз разне препреке и опасности.

препричавање анализа

268. Јован Љуштановић, аутор есеја о комедији *Сумњиво лице*, анализира и препричава поједине делове комедије. Подвуци део текста који одговара **стилу** и **језику анализе**.

Јеротије Панџић, срески капетан, добио је задатак да ухвати сумњиво лице у свом срезу. Када је стигло љубавно писмо за његову ћерку, он га је отворио и прочитао. Помислио је да је аутор писма сумњиво лице за којим он трага.

Он је комичан тип који се обично назива *senex iratus*, или строги отац. Одлучио је да ухвати сумњиво лице тако што је наредио својим чиновницима да опколе хотел *Европа* у којем је одсела особа за коју је он помислио да је сумњиво лице.

НАПРЕДНИ НИВО

Вештина читања и разумевање прочитаног

269. Прочитај следећа два текста о нашој народној књижевности.

Текст 1

Српско народно песништво далеко је надрасло значај и границе које усмено стварање обично има и постало основни књижевноуметнички израз нашег народа.

И у тематици и врстама народна књижевност показује велику разноликост. Више него и за једну другу област наше литературе, за њу се може рећи да обухвата народни живот у својој свеукупности. Представе о природи и космосу, свакодневни породични живот, друштвени живот, унутрашњи свет мисли, жеља, осећања, национална историја, животна мудрост и колективно искуство – све то чини садржину народних умотворина. Међутим, слика света у народним песмама и приповеткама и још више путеви стварања усменог текста имају своје специфичности у односу на писану књижевност. Те специфичности испољавају се на свим плановима књижевне комуникације: у начину стварања усмених текстова, у њиховој грађи, у слици света која је у њима дата, у начину како их доживљава читалачка свест.

(Јован Деретић, *Историја српске књижевности* – прилагођено)

Текст 2

Српска народна поезија цветала је и сазревала у самом срцу столетних ноћи. У току тамних векова створен је златни век наше књижевности.

Народни песник као да још чини једно с природом око себе, још чује како цвеће расте, како се пиле леже из јајета, како се звезде множе. У његовој песми сама земља и сунце срце отворе и огласе се људским гласом. Његови ритмови изражавају и саму игру сунчевих зракова и ветрова и грана. Његовим очима и сам камен и дрво прогледају и стасају како само он, човек-песник, уме да стаса.

Зато нам се највећи песници, из деценије у деценију, из века у век, и враћају живим, вечито живим изворима народне поезије. Дубоко, ту у песничком тлу нашег језика (ван кога се не може учинити ниједан крилати корак у нашој поезији) леже, често затрпани под маховином и песком заборавља, извори наших великих, прошлих и будућих песничких токова. Управо нас то благо сједињује са читавим светом. Загледанима у дубока огледала нашег народног песништва, у његове вртоглаве вирове, чини нам се да на дну сваке речи назиремо чудотворне кључеве који отварају тајанствене капије лепоте, оне лепоте коју ствара човек да би њоме победио ругобу, време и смрт.

(Васко Попа, *Од златна јабука* – прилагођено)

Заокружи слова испред информација које се налазе у оба текста.

- а) Без народне поезије нема напретка ни у савременој поезији.
- б) Народна поезија је тематски веома разноврсна.
- в) Постоје разлике између усмене и писане књижевности.
- г) Народна књижевност је веза српског народа и света.
- д) Дела народне књижевности говоре о човеку и природи.

270. Прочитај два текста различитих аутора о насилничком понашању младих у школама. Одреди какав је **однос** аутора текстова према проблему о којем говоре.

Аутор А:

Недавно је у 115 школа спроведено истраживање о насиљу међу ученицима. Установљено је да 71% ученика није ни на који начин увучен у насилну комуникацију са вршњацима, односно, нису ни жртве, нити насилници. То истовремено значи да се нешто више од четвртине ученика, тачније 29% њих, појављује у „кругу насиља”, неки као жртве, а неки као насилници. У улози жртве насиља сувише је велики број ученика, чак 21% од свих испитаних ученика.

Неке жртве истовремено су и насилници. У испитиваној групи има 4% таквих ученика. У тој групи најчешћи облици насилничког понашања су вређање и исмевање. Дакле, ови ученици нападају речима.

Аутор Б:

Највећи број ученика изјавио је да су у току свог школовања, за време наставе или после ње, били изложени исмевању, вређању или су називани погрдним надимцима. Наводе, такође, и друге непријатности: неумесно задиркивање, ширење лажи о њима, одвраћање других ученика да се друже с њима.

И наставници и остали запослени у школи потврђују да су вређање и ударање свакодневни облик насилничког понашања у школи. Само регистровање проблема не значи да имамо разлога да одахнемо. Напротив, ови облици насиља лако се прикривају, олако схватају, „лакше” подносе и „лече”, иако могу бити веома тешки и са врло сложеним последицама.

Заокружи слово испред тачне тврдње.

Како се аутори текстова односе према насиљу младих у школама?

- а) Аутори нису забринути због насиља у школама.
- б) Аутори су подједнако забринути због насиља у школама.
- в) Аутор Б исказује више забринутости од аутора А.

271. Прочитај одломке из два текста и упореди информације у одломцима.

Текст 1

Као и свако друго ђаче, и ја сам сваке године, у јануару, присуствовао прославама Светог Саве. Немирнији дечаки, тим приликама, збијали би разне шале на рачун оног старијег ђака који би, дрхтавим и збуњеним гласом, декламовао о Светом Сави оно што би учитељ саставио за ту прилику. Ту би наше пригушено засмејавање дошло у највеће искушење. Тако ми моји враголасти вршњаци никад нису дали прилике да схватим прави значај службе о Светом Сави. По причи, коју сам тек чуо од своје мајке, и по начину на који ми је она то све испричала, моја прва јасна слика о Светом Сави била је у овоме: то је био светац који је нарочито истицао вредност књиге и вештине писања. Тада сам тек разумео зашто је моја мајка, иако је била неписмена, толико полагала на читање и писање. Тада сам се и зарекао да ћу се томе посветити макар и по цену да напустим своје другове и вршњаке. А ускоро сам пружио доказа мајци да сам и у читању и у писању дорастао сваком свом вршњаку. И учитељ је приметио ту промену. Изненадило га је то, па је почео да верује како се „десило неко чудо”. Моја мајка је у чуда веровала, па је учитељу одговорила: како то нада мном бди дух Светога Саве. Једног дана, у моме присуству, причала је она учитељу да је, у сну, видела: како је Свети Сава положио своје руке на моју главу и, обрнувши се њој, рекао јој: „Кћери Пијада, ускоро ће школа у селу Идвору бити тесна за твога сина. Када то буде, пусти га да пође у свет где може наћи више духовне хране за душу своју, тако жељну знања и науке...”

(Михајло Пупин, *Са ђакињака до научењака* – прилагођено)

Текст 2

И тако седам година, заједно су се Свети Сава, мајка и дечак пели на све већа и већа брда. А онда је те, седме године, дечак, када су завршили успињање, са врха брда нешто угледао... Повикао је да у даљини види нешто што сија. И мајка је учила исто светлугање.

Свети Сава им је објаснио да у даљини сијају школа и поред ње црква. Рекао је мајци да што пре одведе дете у школу и да ће тамо, поред она два ока која му је Бог иначе подарио, добити још два. Мајка је најзад била срећна. Прича о којој је слушала још као дете, испоставила се као тачна. Њен син ће дакле добити четири ока.

Дечак је у школи остао четири године. Када се вратио у своје село, мајка је с жаљењем закључила да и даље има само два ока. Узела је дечака за руку и одвела га поново код Светог Саве. Пожалила му се, подсећајући на његово обећање да ће у „сјајној” кући добити још два ока.

Свети Сава је узео једну књигу и питао жену шта у њој види.

„Овде нема ничега. Само ситне шаре црне боје”, одговорила је.

Ту исту књигу Свети Сава дао је дечаку, упитавши га шта све ту има. Дете је узело књигу у руке и почело да чита.

„Ето видиш”, рече Свети Сава, „ти си код очију слепа, јер очи имаш, а не видиш оно што ово твоје дете види. А ово твоје дете има још једне очи у глави, духовне очи. Зато више види и више зна но ти. То му је школа дала.”

(Легенда о Светом Сави)

Заокружи слова испред тврдњи које се односе на оба одломка.

- а) Мајка схвата вредност школе, па зато цени Светога Саву и верује му.
- б) Свети Сава је истицао значај учења, књиге и духовних вредности.
- в) Указује се на однос дечака према учењу.
- г) Дечак доживљава промену и напредује у стицању знања.
- д) Свети Сава наговештава да ће дечак наставити своје школовање.

272. Прочитај одломке из три књижевна дела и одреди шта је за сва три одломка заједничко.

1.

Поштовао је професоре свога сина искрено, и тако је био частан изузетак од оних силних и тако честих и обичних наших оцева који обично увек држе страну својој деци, а нарочито своме сину, и који обично тврдо верују да им је дете врло бистро и осетљиво, али да професори терају пизму. Није тако био газда Радисав. Он је трезвено гледао на ствари, и, у сукобима и парницама између сина и професора, увек је држао страну професору. Знајући свога сина, његово је начело било да је син његов увек крив, и, према томе, да професор вазда мора имати право.

(Стеван Сремац, *Бури и Енїлези*)

(пизма – омраза, мржња, непријатељство, злоба)

2.

Кад је свршила школу, а било јој је дванаест година, задржали је код куће. А и није свршила ни сву основну школу, него само три и тек почела четврти разред, кад је чорбаци Замфиру дошло нешто у памет да је извади из школе. Хаџи Замфир није дао да се даље школује. Кад би му поменули више школе, и да је – кад му је већ бог дао свега доста – пошље у Београд, хаџи Замфир би их тада само погледао и погледом пресекао; истресао би чибук, а то би био знак да је љут тада, и кратко би се на њих обрецнуо. И нико после ни за живу главу не би смео продужити с њим разговор о тој теми...

(Стеван Сремац, *Зона Замфирова*)

3.

Кад сам достигао за школу, сви су у кући данули душом, уверени да је школа калуп у који се дете, као прокисло тесто, метне па му школа да форму и врати га родитељима печено.

Моје школовање, то је управо моја борба за опстанак и самоодржање. Та се борба јавља најпре у сукобу између мене и мог оца, који се необично поносио тиме што му син иде у школу, док ја, посматрајући ствар са реалније тачке гледишта, нисам налазио да отац има довољно разлога поносити се.

(Бранислав Нушић, *Аутиобиографија*)

Ако се тврдња односи на сва три одломка, заокружи ДА, ако се не односи на сва три одломка, заокружи НЕ.

У свим одломцима:	ДА или НЕ	
видљив је однос родитеља према школи;	ДА	НЕ
наглашена је заинтересованост деце за школу;	ДА	НЕ
истакнути су проблеми између ученика и професора.	ДА	НЕ

273. Прочитај наведени текст. Одреди у њему две **кључне речи/синтагме**.

Проучавајући загађивање атмосфере, научници су утврдили да Аустралија избацује у атмосферу више штетних гасова по становнику од било које друге индустријски развијене земље. Због повећања броја становника и крчења шума у последње три деценије, Аустралија је постала један од највећих загађивача атмосфере гасовима који доприносе такозваном „ефекту стаклене баште”. Тако је у Аустралији 1990. године у атмосферу избачено 36,4 тоне угљен-диоксида по становнику, док је истовремено у САД та количина износила 25,3 тоне, у Канади 23,1 тону, у Немачкој 18 тона и у Норвешкој 12,1 тону.

Две кључне речи/синтагме:

274. Прочитај одломке из предговора за *Анџолоџију новије српске лирике* Богдана Поповића. Заокружи слово испред одломка на који се односе све понуђене **кључне речи**.

Кључне речи: антологија добро песништво/лепа песма уживање

- а) Пред најстрожом критиком, само антологије могу дати читаоцу добро песништво. [...] Тек кад се такве антологије упореде са обичним песничким збиркама, видеће се колико и у збиркама најбољих песника осредње песме сметају бољима; и тек тада ће се видети какво уживање може бити читати [...] збирку у којој су *све* песме врло високог реда, у којој после једне лепе песме човек не мора да чита пет слабијих, да плати задовољство које је од прве имао. Свака је песма лепа, свака је „драги камен”, и човек чита књигу са једним неисплативим осећањем сигурности, којим се удваја задовољство од сталног, неузнемиреног борављења на висинама.
- б) Ако је слободно навести као пример ову *Анџолоџију* коју читалац има у рукама, уредник може [...] дати потврде из свог властитог и најновијег искуства. Иако је све песме које су ушле у ову *Анџолоџију* читао по више пута, тако да су оне за њега одавно изгубиле драж новине; иако их је он сам бирао и уносио у *Анџолоџију*, тако да му је садржај *Анџолоџије* исувише познат – он је, читајући још једном готову књигу у рукопису, осетио то велико уживање о коме је горе реч, и налазио је у читању задовољства као да су му песме биле нове, и као да су биле лепше но дотада – толико су оне у свом новом друштву биле добиле.
- в) И зато је – поред других разлога – ова *Анџолоџија* састављена по обзирима чисто естетичким, а мерило за избор песама држано врло високо. Под *лирском* песмом уредник је разумевао песму у којој преовлађује осећање, или га у њој довољно има да је разликује од чисто описних, дидактичних и приповедних песама, хладнијих, нижих у тону. Према томе, баладе, сатиричне, хумористичне, политичке и пригодне песме нису ушле у збирку. Тако су, да примера ради наведем неколико Змајевих песама, из *Анџолоџије* испала његова *Три хајдука*, *Билгуні*, *Видовдану*, *Јујуујунска народна химна* [...] и друге.

275. Пажљиво прочитај наведени одломак из текста о Београду крајем XIX и почетком XX века.

На линијама испод одломка напиши **сажетак** (резиме) текста у неколико јасних и разумљивих реченица. Води рачуна о томе да твој сажетак у потпуности одговара подацима изнетим у одломку.

На Берлинском конгресу 1878. године Србија је добила независност и територијално проширење, а 1882. проглашена је краљевином. Београд, њен главни град, био је мала варош, мања и од најмањих лондонских, париских или берлинских централних квартава. Одбацујући наслеђе Оријента и окрећући се Европи у свим сферама живота, Београд је тада направио најкрупније искорак у својој савременој историји. За само неколико деценија крајем XIX и почетком XX века он је, мењајући и изглед и дух, постао модерна престоница, са огромним потенцијалима за даљи развој.

Београдска варош још је била скучена и захватала је само узак полукруг око тврђаве – шанца који се протезао дуж данашњег Косанчићевог, Топличиног и Обилићевог венца и Скадарске улице. Иако су и раније постојали озбиљни покушаји да се градско језгро преуреди и повеже са Теразијама, већ тада главном раскрсницом колских путева, тек од 1880. године варош почиње заиста да мења изглед – излази из оквира шанца и проширује се према данашњем Тргу Славији.

Шест година касније у рејон вароши укључује се и насеље *Енџезовац* на Врачару, названо по Франсису Макензију, Шкоту, веома имућном и утицајном представнику Британског библијског друштва, који је у Београду боравио од 1876. до 1895. године. Земљиште на Врачару Франсис Макензи купио је за 7500 дуката од сина Стојана Симића, тадашњег председника владе. Део тог великог имања касније је приложио за изградњу Храма Светог Саве.

(Радина Вучетић, *Престоница независне Србије*)

276. Прочитај одломак из дела *Маџија књиџе* немачког писца Хермана Хесеа, па одговори на захтеве испод текста.

Од многих светова које човеку није поклонила природа, већ их је створио његов властити дух, највећи је свет књиџа. Исписујући прва слова на школској табли и покушавајући да чита, свако дете чини заправо прве кораке ка једном вештачком и необично сложенем свету за чије упознавање и усавршавање правила игре један људски живот није довољан. Без речи, без текстова и књиџа, нема историје, и не постоји појам човечанства. Ако неко жели да покуша да се на малом простору, у кући или соби, укључи у историју људског духа и усвоји је, то може постићи једино у облику избора књиџа.[...]

Код свих су народа речи и списи нешто свето и магично; именоване и писање су праисконске магичке радње, магично освајање природе кроз дух. Посвуда се у свету дар светих списа слави као божанско порекло. Код највећег броја народа писање и читање беху свете тајне, вештине које је поседовало само свештенство; беше велика и неуобичајена ствар ако би се какав млади човек одлучивао да се преда овим моћним тајнама. А то није било лако извести – требало је искупити се даровима и жртвама.

Од времена наших старих демократских цивилизација, племенитијих и светијих него данас, ова је тајна стајала под божанском заштитом, није се нудила свакоме и до ње су водили тешки путеви. Слабо можемо да представимо себи шта је у културном хијерархијско-аристократском уређењу значило кад је неко, у народу аналфабетâ, био вичан тајнама рукописа! Била је то моћ, бела и црна магија, талисман и чаробни штапић.

Сада је то наизглед потпуно другачије. Данас је, чини се, свет списа и духа отворен за свакога; данас, чини се, умеће писања и умеће читања представљају нешто мало више од умећа дисања или, у најбољем случају, умећа јахања. Данас је, чини се, са списа и књиџа скинут вео изузетне части, чаробњаштва и магије.

Да ли аутор текста сматра да у садашње време постоји „магија” читања и писања?

У неколико граматички и правописно исправних реченица образложи свој одговор позивајући се на наведени текст.

277. Пажљиво прочитај одломак из аутобиографије Михајла Пупина *Са њашњака до научењака*. Закључи ко је најснажније утицао на Пупинову одлуку да се посвети учењу.

Читање, писање и рачунање личили су ми на средства за мучење која је учитељ измислио да би ускратио моју слободу и играње са друговима. Но, моја мајка ме је убрзо убедила да сам на погрешном путу. Она није знала ни да чита ни да пише па ми је говорила да се осећа слепа код здравих очију. Била је тако слепа, причала ми је она, да се не би усудила да крене ни ван граница нашег села. Колико се данас сећам, она ми је говорила: „Дете моје, ако желиш да пођеш у свет, о коме си толико слушао на нашим поселима, мораш имати још један пар очију — очи за читање и писање. У свету има много чега о чему не можеш сазнати ако не умеш да читаш и пишеш. Знање, то су златне лествице преко којих се иде у небеса; знање је светлост која осветљава наш пут кроз живот и води нас у живот будућности пун вечне славе.”

Моја мајка је била врло побожна жена, а као ретко ко познавала је Стари и Нови завет. Радо је рецитовала псалме. Познат јој је био и живот светаца. Њен омиљени светац био је Свети Сава. Она ми је прва објаснила животну причу овог изузетног Србина. То је за мене било откриће. Као и сваки други ђак и ја сам, сваке године у јануару, присуствовао прославама Дана Светог Саве. У тим приликама, ми немирнији дечаци бисмо збијали шале на рачун оног старијег ђака који би, збуњеним и дрхтавим гласом, рецитовао нешто о Светом Сави, што би му учитељ саставио за ту прилику. После ове рецитације, учитељ би покушавао да специјалним начином говора кроз нос у неком извештаченом, свечаном тону, допуни излагања старијег ђака. После свега би дошао поп, који је изгледао страшно уморан и почео службу пуну старословенских речи и фраза, што је нама, несташној деци, личило на неуспеле покушаје словачких трговаца мишоловкама да своју робу похвале на српском језику. Ту би наше весело комешање достигло врхунац, тако да ми моји враголасти вршњаци никад нису пружили прилику да схватим прави смисао прославе Дана Светог Саве. Прича моје мајке о њему, и начин на који је она то мени представила, створило је у мени слику Светог Саве као свеца који је величао вредност књига и вештину писања. Тада сам тек разумео зашто је моја мајка толико полагала на читање и писање па сам се зарекао да ћу се посветити и једном и другом, макар и по цену да занемарим своје другове.

Ускоро сам се могао похвалити својој мајци да знам да читам и пишем, бар тако добро као и сваки други дечак. И учитељ је приметио промену. Био је изненађен и веровао је да се догодило чудо. Моја мајка је веровала у чуда и говорила је учитељу да нада мном бди дух Светог Саве. Једног дана је учитељу рекла, у мом присуству, да је у сну видела како је Свети Сава положио руку на моју главу и, окренувши се к њој, рекао: „Кћери Дијада, школа у Идвору ускоро ће бити тесна за твога сина. Нека онда пође у свет, где ће наћи више духовне хране за своју душу жељну знања.” Следеће године учитељ ме је одабрао да рецитујем на Дан Светог Саве. Написао је и говор за мене. Мајка је то исправила и проширила и нагнала ме да неколико пута поновим своју беседу. На тај дан први пут сам јавно говорио. Успех је био преко сваког очекивања. Моји несташни другови овога пута нису се смејали; напротив, занимао их је мој говор и то ме је јако охрабрило. После тога, људи су говорили да ни стари Баба Патикин не би умео то боље срочити и изговорити. А мајка плакала од радости; учитељ је климао главом, а попа се нашао у чуду и обојица се сложише да је сеоска школа у Идвору већ сувише мала за мене.

А. Заокружи слово испред тачног одговора.

Одреди ко је најснажније утицао на Пупинову одлуку да се посвети учењу.

- а) Свети Сава
- б) Пупинова мајка
- в) сеоски свештеник
- г) Пупинов учитељ

Б. Образложи своје мишљење у неколико граматички и правописно исправних реченица, позивајући се на прочитани текст.

278. Прочитај одломак из студије о Бранку Радичевићу књижевног критичара и историчара Јована Скерлића. У наведеном одломку Јован Скерлић сматра да Бранко Радичевић уноси велику новину у наше песништво.

Иако је и раније у српској књижевности било песника који су се служили народним језиком и уносили у своју поезију елементе народне поезије, ипак су песме Бранка Радичевића значиле једну велику новину.

Он у своју истинску лирску поезију уноси себе лично, своје личне доживљаје, своја лична осећања, опева своју несташну, каткада и разуздану младост, не бацајући на своје стихове вео предрасуда и обзира, но као пркосећи старима, мудрицама, цепидлакама, лицемерима, поборницима свега старог и преживелог у књижевности и у јавном животу српском. Једва једном са њиме у српску поезију, која је одмах у првом свом почетку изгледала тако стара, улази младост, са својим снажним осећањима и бујним страстима. И своју младу и младићку књигу он природно посвећује „Српској омладини” [...] У свој својој поезији то је одиста био свој човек и свој песник, који је певао по својој ћуди и из свог срца, тражио своје предмете где му се свидело и казивао их како је хтео.

Заокружи слова испред одлика које се **не односе** на песништво Бранка Радичевића.

- а) Бранко Радичевић пева о прикривеним осећањима српске омладине.
- б) Бранко Радичевић се у својој поезији служи народним језиком.
- в) Бранко Радичевић уноси у своју поезију елементе српске народне поезије.
- г) Бранко Радичевић се својим песмама супротставља крутој песничкој традицији.
- д) Бранко Радичевић у песмама приказује ликове из српске народне епике.

279. Прочитај текст из *Занимљиве ѓрамајџике* Милана Шипке, па одговори на захтев.

Већ смо се навикли да слушамо и читамо приче о разним „чудима” у језику. Једно од таквих „чуда” су, ето, и – мушкарци женског рода. Досад смо се, не једанпут, могли уверити да језик и стварност изван језика нису исто, да између појава у језику и животу има много разлика. Поготово када је реч о тзв. природном и граматичком роду. Видели смо, на пример, како *момак*, који је у природи одиста мушко, у језику може да промени род. Довољно је само да промени облик, да постане *момче*, и већ није мушког него средњег рода.

У српском језику има и још чуднијих случајева. Постоје, како смо већ рекли, и мушкарци женског рода! Наравно – граматичког. Тако су, рецимо, наше *џајџе*, *деде*, *џике*, *џече* или *ује* у стварности мушког, а у језику – женског рода. Кажемо: *наше џајџе*, *наше деде*, *наше џече...*, као и *наше маме*, *наше баке*, *наше џејџе*.

Ради се једноставно о томе да се род у језику одређује по облику и промени, тј. по граматичким особинама. Сад, ваљда, сви знамо како то мушкарци у језику могу бити не само мушког, него и женског, па и средњег рода. Похвалите се својим татама и мамама, бакама и дедама и свим џикама и тетама да сте коначно научили шта је то *џрамајџички род*.

На основу текста закључи које су тврдње тачне.

Заокружи слова испред тачних тврдњи.

- а) Природни и граматички род се код неких именица не подударају.
- б) Граматички род се одређује према полу особе коју именица означава.
- в) Именица *момче* је граматичког мушког рода.
- г) Граматички род се одређује по граматичким особинама.
- д) Именице које означавају особе мушког пола морају бити мушког рода.

280. Прочитај текст, а потом одговори на захтев.

Писмен(и) или писан(и)

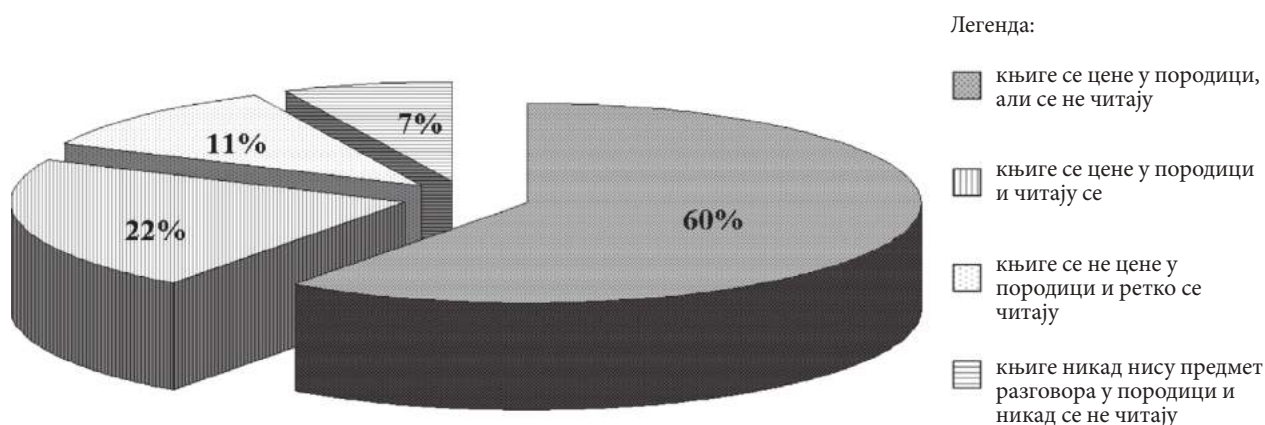
О овој језичкој недоумици смо поодавно писали у *Полијици*, а овде да укратко поновимо. Основна разлика је у овоме: Придев (трпни) *йисан* (и *йисани*) означава да је нешто *саойийено*, *исказано йомоћу йисма*, *йисањем* (као: *йисан(и) закон(и)*, *руком йисана молба* и сл.); супротно значење је – *не(на)йисан(и)*. Придев *йисмен(и)* пак може да значи исто што и *йисан(и)* (као: *йисмени исйий*, *йисмени из маймайике*, *йисмени исказ*), али с извесном „типолошком” конотацијом – означава „врсту” задатка, испита и сл., која се обавља у писаној (писменој) форми; супротно значење је – *усмени*. У метафоричном значењу, али обично краћим обликом истог придева (*йисмен*, без крајњег *-и*) казује се и да је нешто написано веома добро, врло коректно без грешке у граматичко-стилском и сл. смислу (као: *врло йисмен сасйав*), а и то да је неко описмењен, тј. да зна да чита и пише (*йисмен човек*); супротно значење је – *нейисмен* (текст, човек и сл.).

(Егон Фекете, *Језичке доумице*)

Ако је, на основу текста, тврдња тачна, заокружи Т, ако је нетачна, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Придев <i>йисмен(и)</i> може имати исто значење као и <i>йисан(и)</i> .	Т	Н
Супротно значење од придева <i>найисани</i> има придев <i>ненайисани</i> .	Т	Н
Придев <i>йисмен</i> може стајати уз именицу која означава предмет и уз именицу која означава биће.	Т	Н
У основном значењу придев <i>йисмен</i> казује да је нешто написано лепим рукописом.	Т	Н

281. Погледај график и легенду о читалачким навикама и односу према књизи у породици у Србији. Служећи се датим подацима, одговори на постављено питање.

Читалачке навике и однос према књизи у породици у Србији

Колики је проценат породица у којима је однос према књизи у супротности са њиховим читалачким навикама? _____ %

282. . Одговори на питања користећи податке из табеле.

Табела – Сугласници и сонанти

Артикулација место → начин ↓		Уснени		Зубни	Алвеолар.	Предњо- непчани		Задњо- непчани
		двоуснени	усн.-зуб.			тврди	меки	
експлоз.	звучн.	б		д				г
	безвуч.	п		т				к
африкате	звучн.					џ	ђ	
	безвуч.			џ		ч	ћ	
фрикативни	звучн.			з		ж		
	безвуч.		ф	с		ш		х
назали	звучн.	м			н		њ	
латерални	звучн.				л		љ	
	безвуч.							
вибранти	звучн.				р			
	безвуч.							
полувокал	звучн.		в				ј	
	безвуч.							

- а) Које су тврде предњонепчане африкате? _____
- б) Заокружи у табели уснено-зубни безвучни глас.

Писано изражавање

283. Заокружи слово испред реченице у којој је **запета** правилно употребљена.

- а) Иако многе песме Васка Попе говоре о животу савременог човека инспирацију је проналазио и у културној традицији.
- б) Иако многе песме Васка Попе, говоре о животу савременог човека инспирацију је проналазио и у културној традицији.
- в) Иако многе песме Васка Попе говоре о животу савременог човека, инспирацију је проналазио и у културној традицији.

284. Заокружи слово испред реченице у којој су све речи правилно написане.

- а) Апарат рендген добио је назив по свом изумитељу, Вилхелму Конраду Рендгену.
- б) Апарат Рендген добио је назив по свом изумитељу, Вилхелму Конраду Рендгену.
- в) Апарат рентген добио је назив по свом изумитељу, Вилхелму Конраду Рентгену.
- г) Апарат Рентген добио је назив по свом изумитељу, Вилхелму Конраду Рентгену.

285. Заокружи слово испред реченице која је написана у складу са правописним правилима.

- а) 1991. године ФК „Црвена звезда” освојила је Куп европских шампиона.
- б) Године 1991. ФК „Црвена звезда” освојила је куп Европских шампиона.
- в) Године 1991. ФК „Црвена звезда” освојила је Куп европских шампиона.
- г) Године 1991. ФК „Црвена Звезда” освојила је Куп европских шампиона.

286. У наведеној реченици **није** поштовано правописно правило о спојеном и растављеном писању речи. На линије препиши реченицу тако да исправиш све правописне грешке.

Саће доћи самном Марија неби смо ли се што боље припремиле за писмени задатак.

287. У следећим реченицама подвуци речи које треба написати **великим почетним словом**.

1. У издању матице српске изашао је правопис српскога језика.
2. Семинар о савременим наставним методама одржан је на филолошком факултету у београду.
3. Зграда народне скупштине србије ускоро ће добити ново декоративно осветљење.
4. Највише глумачко признање добричин прстен додељен је овогодишњој добитници на сцени атељеа 212.

288. Заокружи слова испред реченица у којима је **цртица** правилно употребљена.

- а) Андреј је један паметни 15-годишњак.
- б) Обукао сам нову светло-плаву мајицу.
- в) Јован Јовановић-Змај омиљени је дечји песник.
- г) Недавно смо учили о турско-аустријском рату.
- д) Тај интервју сам прочитао у НИН-у.
- ђ) Данас славим 15-ти рођендан.

289. Заокружи слова испред годишњица написаних у складу са правописним правилима.

- а) 200-та годишњица изласка првих дела Вука Караџића – *Писменице и Пјеснарице*
- б) 150.-годишњица рођења Бранислава Нушића
- в) 100-годишњица почетка Првог светског рата
- г) 100. годишњица од рођења Бранка Ћопића
- д) 75-огодишњица почетка Другог светског рата

290. Заокружи слово испред реченице у којој су црта и тачка правилно употребљене као правописни знаци.

- а) У периоду од 1925–1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
- б) У периоду 1925–1928 године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
- в) У периоду 1925.–1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
- г) У периоду 1925–1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
- д) У периоду од 1925 до 1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.

291. Заокружи **слова** испред правилно написаних примера.

- а) тамно црвена хаљина
- б) светло—сива торба
- в) зелено-жута свеска
- г) плаво бела кошуља
- д) зеленкасто плав шешир
- ђ) тамнољубичаста марама

292. Заокружи слово испред реченице која је написана у складу са правописним правилима.

- а) Владимир Остојић је у аутобиографији описао свој пут од продавца ауто-делова до једног од најпознатијих музичара данашњице.
- б) Владимир Остојић је у ауто-биографији описао свој пут од продавца ауто-делова до једног од најпознатијих музичара данашњице.
- в) Владимир Остојић је у аутобиографији описао свој пут од продавца аутоделова до једног од најпознатијих музичара данашњице.
- г) Владимир Остојић је у ауто-биографији описао свој пут од продавца аутоделова до једног од најпознатијих музичара данашњице.

293. Напиши исправно речи које су погрешно написане.

фото-синтеза _____ електро-техничар _____
југоисток _____ полу-круг _____
зависносложена (реченица) _____

294. Допуни реченице тако што ћеш на сваку линију уписати исправан облик дате речи.

1. За њега су _____ и додир челичног неба били неостварен сан.
авиација авијација авијациа

2. Вилијем Шекспир је био писац трагедија, али и значајан ренесансни _____.
 комедиограф комедијограф

295. Заокружи слово испред реченице у којој је **запета** исправно употребљена.

- а) Не размишља о победи на турниру, већ о томе како да се што боље припреми.
- б) Одувек је уживала не само у раду са децом, већ и у игри са њима.
- в) Он не само да је решио тешке задатке, него је и другима помогао.
- г) Старији људи увек причају да је данас живот тежи, него што је некад био.

296. У следеће реченице упиши **запету** тамо где је потребно.

- 1. Ти ћеш у то сам сасвим сигурна оправдати моје поверење.
- 2. Он је као и сви моји другови увек добродошао.
- 3. Очекивала сам га а он се међутим није појавио.
- 4. По мом мишљењу стари и млади се понекад добро разумеју.
- 5. Весео и занесен Марко је стајао испред нове продавнице играчака.

297. Прочитај одломак из Пушкиновог романа *Кайеџанова кћи* у којем се говори о двобоју. Упиши **запете** тамо где је потребно.

Сутрадан док сам писао елегију и грицкао перо у очекивању риме Швабрин закуца на мој прозорчић. Оставим перо узмем мач и изиђем.

– Зашто да одуговлачимо? – рекне ми Швабрин. – На нас не пазе. Сићи ћемо до реке. Тамо нам нико неће сметати.

Упутимо се без речи. Пошто смо се спустили по стрмој стази зауставимо се крај саме реке и исучемо мачеве. Швабрин је био искуснији од мене али сам ја био снажнији и храбрији и господин Бопре који је некада био војник дао ми је неколико часова из мачевања који су ми сада добро дошли. Швабрин није очекивао да ће наћи у мени тако опасног противника. Дуго нисмо успевали да закачимо један другог. Најзад приметивши да Швабрину понестаје снаге жестоко навалим и сатерам га скоро у реку.

298. У следећој реченици подвучи речи које **нису** написане у складу са правописним правилима.

Газирани напитци се често служе на рођенданима. Иако лекари не препоручују овакав вид освежења, многи газирани сокове и даље радо пију.

299. Заокружи слова испред реченица у којима је поштовано правописно правило о **подели речи на крају реда**.

- а) Сви корисници наших услуга који не буду поштовали правила понашања биће удаљени из просторије.
- б) Сви корисници наших услуга који не буду поштовали правила понашања биће удаљени из просторије.
- в) Свако друштво које почива на принципима поштовања и уважавања слобода изградитиће сигурну будућност.
- г) Свако друштво које почива на принципима поштовања и уважавања слобода изградитиће сигурну будућност.

300. Препиши реченицу тако да исправиш једну **правописну грешку**.

Сви ученици, иако им ништа није речено, су одмах схватили шта се догодило тога дана у дворишту.

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

301. Усправним цртама подели речи на слоге.

ПРЕОРАВАТИ АУГМЕНТАТИВ БАНАТСКИ
ПИОНИРСКИ ПРЕТРЧАВАТИ

302. Усправним цртама подели речи на слоге.

Л А С Т А А У Т О Т Р А М В А Ј Р А М Е Н А
Ц В Р Ч А К Љ У Д С К И Р А Д О С Т П Р И П О В Е Т К А

303. Напиши која се гласовна промена **не врши** у облицима датих речи, иако постоје услови да се изврши.

1. баки _____
2. протестни _____
3. једанпут _____
4. поочим _____

304. Подвуци у сваком пару речи ону реч у којој је извршена гласовна промена. Напиши **назив** те **гласовне промене**.

1. пекох – печем _____
2. стан – стамбени _____
3. тврд – тврђи _____

305. Напиши **назив гласовне промене** која је извршена у подвученим речима.

1. Погледала га је крупним црним очима. _____
2. Тражећи друштво, кренуо је према реци. _____
3. Рођен сам истог датума кад и мој друг. _____
4. Ишао би на изложбу да је имао времена. _____

306. Напиши називе гласовних промена чије резултате уочаваш у подвученој речи.

Сви подаци ће бити пажљиво прегледани.

_____ , _____ , _____

307. У следеће речи упиши један од сугласника **з**, **с** или **ш** и наведи које су **гласовне промене** извршене приликом грађења тих речи:

и__чекивати, ра__чланити, и__чупати, ра__чешљати.

Извршене гласовне промене су: _____

и _____.

308. Прочитај стихове из песме *Плава звезда* Мирослава Антића. Стихови су обележени бројевима.

1. Мора бити такве звезде.
2. Шта се чудиш?
3. Пази само да је негде не испустиш док се будиш.
4. Пази само да се негде не изгуби,
5. не повреди.
6. Таква звезда у животу много значи, много вреди.

Заокружи у табели Т, ако је тврдња **тачна**, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
Прва и последња реч у првом стиху имају дуг наглашен први слог.	Т	Н
Прва и последња реч у трећем стиху имају кратак наглашен први слог.	Т	Н
У одричном облику глагола (<i>не њовреди</i>) у петом стиху акценат је прешао на проклитику, тј. на речцу не .	Т	Н
Реч <i>звезда</i> у шестом стиху има дугоузлазни акценат.	Т	Н

309. Прочитај следећу реченицу:

Над високом кулом лете птице беле као пахуљице.

Одреди **акценат** наведених речи из реченице тако што ћеш у одговарајуће поље у табели уписати знак +, као што је започето.

Реч из реченице	Кратак акценат	Дуг акценат	Силазни акценат	Узлазни акценат
кулом		+		+
птице				
беле				
пахуљице				

310. Прочитај реченицу у којој **све наглашене** речи имају акценат на првом слогу.

У винограду беше мирно, сунце је силазило ка ивици шуме.

Разврстај све наглашене речи на оне са кратким и оне са дугим акцентом.

1. РЕЧИ СА КРАТКИМ АКЦЕНТОМ

_____ , _____ , _____ , _____ .

2. РЕЧИ СА ДУГИМ АКЦЕНТОМ

_____ , _____ , _____ .

311. Напиши називе подвучених глаголских облика у следећој реченици:

Вративши се кући, извалио се обучен преко постеље и истог трена потонуо је у сан.

1. вративши се _____

2. извалио се _____

312. Упиши у табелу основни облик подвучене речи и назив врсте којој та реч припада. Два примера су урађена.

Међутим, нисам имао много разлога да будем толико поносан на те панталоне које су ми навукли. То су биле панталоне мога старијега брата и на њима је била исписана цела његова кратка, али бурна биографија.

Реч из реченице	Основни облик речи	Врста речи
међутим		
много		
разлога	<i>разлој</i>	<i>именица</i>
да	<i>да</i>	<i>везник</i>
на		
које		
ми		
навукли		
старијега		
брата		
али		

313. Одреди врсту подвучених речи.

1. Видео ју је јуче. _____

2. Јуче сам је видео. _____

314. Попуни празна поља у табели, као што је започето.

Глаголи	по томе да ли подразумевају вршиоца радње	<i>лични</i>	умити се, ходати, подићи, ући
			смркавати се
	по роду		подићи
			ходати, ући
			умити се, смркавати се
	по виду		умити се, подићи, ући
		смркавати се, ходати	

315. Прочитај следећу реченицу:

Старица се бојала да ће се Герда, ако види те руже, сетити својих ружа и малога Каја, па ће побећи према жбуњу.

У табели су издвојене подвучене речи из наведене реченице. Одреди врсту и подврсту којој припадају речи и граматичке категорије тих речи.

	старица	малога	жбуњу
Врста			
Подврста			
Род			
Број			
Падеж			

316. Прочитај одломак из басне *Славуј, кукавица и маћарац*. Разврстај све **заменице** из текста на именичке и придевске и упиши их у табелу.

Славуј је по свом обичају певао у пролеће. Кукавица му рече:

- Хоћеш ли да се опкламимо да ја лепше певам од тебе?
- Хајде баш кад хоћеш, али ко ће бити судија?
- Ено онај који пасе тамо. Види колике има уши.

Именичке	Придевске

317. Из наведене реченице издвојене су три речи. За сваку од њих напиши којој врсти и подврсти речи припада, род, број и падеж у датој реченици.

Ученици осмог разреда полагају завршни испит.

	Врста речи	Подврста речи	Род	Број	Падеж
ученици					
осмог					
завршни					

318. Одреди **врсту** подвучене **синтагме** у следећој реченици:

Одмах после доручка отишао сам у стрму башту изнад куће.

Подвучена синтагма у реченици по врсти је _____.

319. Одреди **врсте** подвучених **зависних реченица**.

1. Јоца није пошао на тренинг јер је био уморан. _____
2. Да није био уморан, Јоца би пошао на тренинг. _____
3. Иако је био уморан, Јоца је пошао на тренинг. _____

320. Одреди врсте подвучених зависних реченица.

Тад уђе краљ, који га је често и радо посећивао, и Леонардо, подигавши се с поштовањем да би сео у кревету, поче да прича о својој болести и како је увредио и Бога и људе тиме што није радио на својој уметности колико је требало.

1. који га је често и радо посећивао _____
2. да би сео у кревету _____
3. и како је увредио Бога и људе _____
4. колико је требало _____

321. У наведеним реченицама подвучи зависне реченице и на линији напиши њихову врсту.

1. Дуго је размишљао да упише гимназију. _____
2. Био би срећан да је уписао гимназију. _____
3. Вредно је учио да упише гимназију. _____
4. Толико је упорно учио да је без проблема уписао гимназију. _____

322. Прочитај следећу реченицу:

Светлост се ширила избијајући из сваког угла просторије.

Одреди **врсту и подврсту синтаксичке јединице** којом је исказана подвучена прилошка одредба за начин.

Врста синтаксичке јединице: _____.

Подврста синтаксичке јединице: _____.

323. Одреди врсте подвучених зависних реченица.

1. Стефан осети како из избраздане коре стабла избија нека велика, топла доброта.

Врста зависне реченице: _____

2. Онај огромни простор, од западне до источне афричке обале, који се зове Судан, могао би се назвати саваном.

Врста зависне реченице: _____

3. Да би међусобно комуницирале, пчеле радилице користе шифрован језик, кружни плес или плес у облику осмица.

Врста зависне реченице: _____

324. Напиши којим врстама зависних реченица припадају подвучене реченице у следећим примерима:

1. Из околних села поврве свет да види мост. _____

2. Знали су да је градњу ометала вила бродарица. _____

3. Чим би купачи отишли, на обали би опет завладао мир. _____

4. Мада је био тек крај лета, вода је била замућена од кише. _____

325. Одреди врсте подвучених зависних реченица.

1. Сунце је било тек прошло половину неба кад су се чобани вратили.

2. Кад би људи слушали само свој страх, не би нико жив помолио главе из куће.

3. Сто живота осећала је сада у себи мала Аска, а све њихове снаге употребила је да продужи један једини, свој живот.

4. Седење на трему у летњој ноћи било је тако добро, тако лако и тако смирујуће да га никада ништа не би могло уништити.

326. Одреди врсте подвучених синтагми у следећим реченицама:

1. Гледајући филм, заспао је. _____

2. Стигли смо веома брзо. _____

3. То је необично леп цртеж. _____

4. Волим улице Београда. _____

327. Напиши називе врста подвучених синтагми у следећим реченицама:

Врста синтагме:

1. Зачу се тихо лупкање улазних врата.

2. Грицкајући сендвиче, разговарали су о екскурзији.

3. Стигао је у школу необично рано.

328. Заокружи слово испред реченице у којој глаголска синтагма са глаголским прилогом садашњим има **узрочно значење**.

а) Тако идући низ воду, дечаци наиђу на своју воденицу.

б) Милан и Стојан седели су на обали, чудећи се необичном дрвету.

в) Патуљак испрва није хтео да иде у крађу, плашећи се казне.

г) Слушајући радио, посматрала је птице у свом дворишту.

329. Напиши **назив и значење падежа** подвученог реченичног члана.

1) После школе идем на тренинг.

Падеж: _____

Значење: _____

2) Чекаћу те пред дискотеком.

Падеж: _____

Значење: _____

3) Излет смо платили у ратама.

Падеж: _____

Значење: _____

330. Напиши **назив и значење падежа** подвучених речи.

Одшетали смо плажом отприлике миљу, а затим се вратили, али једино што смо нашли било је пола канте шљунка мањег од ораха и комад дрвета, које је вода избацила на обалу.

Падеж: _____

Значење: _____

331. Одреди **падеж и значење** падежа подвучених речи у изрекама знаменитих људи.

1. Ниједна љубав није тако неверна као љубав народа.

(Љубомир Ненадовић)

Падеж: _____

Значење падежа: _____

2. Још нисам срео човека од ког се нешто не би могло научити.

(Алфред де Вињи)

Падеж: _____

Значење падежа: _____

332. Заокружи слово испред реченице у којој подвучени облик презента има **квалификативно (описно) значење**.

- а) Сетим се ја синоћ да сам ту песму већ чула на нечијем рођендану.
- б) Срећем се са другом сваког јутра на станици и заједно идемо до школе.
- в) Скочио сам да помогнем свом тиму осетивши да се нешто чудно дешава.
- г) Снег је почео да пада иако су најавили топле дане у наредном периоду.

333. Реч **колeно** осим основног значења (зглоб који спаја доњи део бутне кости с горњим крајем цеванице, до ноге око тога зглоба; одговарајући зглоб ноге у животиња) има и друга значења. Једно од њих је: „породица, породична лоза”. Од њега је добијено значење речи **колeновић**. На основу датих података одреди значење речи **колeновић** у следећој реченици.

У старом делу града остало је мало колeновића, а неки од њих се још увек баве традиционалним породичним занатом.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **колeновић** у наведеној реченици значи:

- а) занатлија, мајстор свог заната;
- б) припадник било које фамилије;
- в) потомак старог, доброг рода;
- г) припадник исте генерације.

334. Прочитај следећу реченицу. Одреди **значење** подвучене речи у њој.

Скинувши један по један маглени огртач, Дунав се замишљено примицао обали и враћао матици, где се сав живот, све блистање воде било усредсредило.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **матица** у датој реченици означава:

- а) осунчану речну увалу;
- б) немирне речне таласе;
- в) мало насеље у речној ували;
- г) средишњи део речног тока.

335. Прочитај део чланка о коришћењу српске ћирилице на интернету из часописа „Даница”. Одреди **значење подвучене речи** (на основу контекста у коме је реч употребљена или њеног састава).

Од 2012. године Србија поред домена „rs” има и други национални ћирилички домен „СРБ”. Предности ћириличног домена се огледају у томе што у српској ћирилици једном гласу одговара једно слово и адреса „СРБ” домена ће се изговарати управо онако како је написано. Слоган кампање за популаризацију „СРБ” домена је „Линкуј као што говориш”. Интернет је постао важан медиј, и за српски језик и писмо битно је да се ћирилица користи на интернету.

Афирмацији и ширењу примене ћирилице допринеле су компаније које су „локализовале” софтвере на српски језик и ћирилицу, али и организације као што су Вукова задужбина, Друштво за информатику и др.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **афирмација** означава:

- а) повлађивање;
- б) потврђивање;
- в) појављивање;
- г) посвећивање.

336. У речи **хомогенизација** налазе се два грчка корена: **хомо-**, који значи „исти, заједнички” и **ген-**, који значи „род, племе, врста”. Водећи рачуна о тим значењима, одреди шта значи реч хомогенизација у следећој реченици.

Неговање књижевног језика доприноси хомогенизацији друштва.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **хомогенизација** у реченици значи:

- а) промена;
- б) владавина;
- в) обнављање;
- г) уједињавање.

337. Прочитај текст и одреди значење подвучене речи.

Иако је штучање за већину људи непријатна, али краткотрајна сметња јер обично прође нагло, као што је и почела, за неке је људе штучање као хронична болест. Они недељама стално штучају. То их омета на послу, у школи, док говоре, једу и спавају. Организам им се исцрпљује као да учествују у тркама. Стручњаци су закључили да привремене вишак калцијума у мозгу може довести до хроничног штучања, пошто су лековима који спречавају продирање калцијума у možдано ткиво заустављали штучање оболелих људи.

(Кети Волард, *Зашто*)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **хроничан** у тексту значи:

- а) повремен;
- б) повишен;
- в) изненадан;
- г) дуготрајан.

Књижевност

338. Прочитај текст и одговори на постављена питања.

Јован Стерија Поповић у свом делу приказује јунакињу која покушава да стекне углађене и fine манире. Она то чини тако што користи изразе на француском и немачком, али не само да не зна добро те језике него ни српски не говори правилно. Њен брат и ћерка покушавају да је уразуме.

О ком је књижевном делу у наведеном тексту реч? _____

Ком књижевном роду припада то дело? _____

Којој књижевној врсти припада то дело? _____

Како се зове главни лик у том делу? _____

339. Прочитај одломак из једног књижевног дела. Напиши наслов дела из ког је преузет, име и презиме аутора тог дела и називе књижевног рода и врсте којима то дело припада.

Њушила је старе нагнуте букве обрасле маховином, која опија као прича о необичном доживљају, претрчавала светле зелене чистине, и чинило јој се да прича нема краја ни необичним доживљајима броја. И кад је била на једној од таквих чистина – нашла се одједном лицем у лице са страшним вуком. Искусан, стар и дрзак, он се био привукао све до тих крајева у које иначе вукови у то доба године не силазе. Његово олињало крзно, зеленкасто и смеђе, омогућило му је да се изједначи са јесењим буквама и травом која почиње да вене.

Наслов дела: _____

Име и презиме аутора: _____

Књижевни род: _____

Књижевна врста: _____

340. У једном роману из твоје лектире, у којем је дата слика живота у војвођанском селу, приказана је свађа попадија и туча попова. Роман обилује анегдотским ситуацијама.

О ком је роману реч? Ко је написао тај роман?

Наслов романа: _____

Име и презиме аутора: _____

341. Прочитај одломак из једног књижевног дела. Напиши **наслов** из ког је преузет, име и презиме **аутора** тог дела и називе књижевног **рода** и **врсте** којима то дело припада.

Почеше по друштвима да праве шале с њим, а где је год требало да сврши какав свој посао, сваки који му је могао сметати сматрао је за своју дужност да му смета, јер сваком се дух узбуди чим га види, као да му сине кроз главу мисао: „Шта ми се ту правиш важан!... Песме, е, чекај да видиш, умемо ми и овако!”

Што је најнесрећније, песме је посветио својој вереници, мислећи да је тиме обрадује; али је сирота девојка, место радости, много пропатила и проплакала, јер ни њу није јавно мњење поштедело.

Наслов дела: _____

Име и презиме аутора: _____

Књижевни род: _____

Књижевна врста: _____

342. Прочитај наведене одломке. Испод сваког одломка напиши наслов дела из којег је одломак преузет и име и презиме аутора тог дела.

1.
Од владике и свијех главарах
Селим-паши отпоздрав на писмо.
Тврд је орах воћка чудновата,
не сломи га, ал' зубе поломи!

Наслов дела: _____

Име и презиме аутора: _____

2.
Пошто се прекрстише, почеше полако, опрезно жватати, омјерајући несвјесно, брзо и кришом, једно другом залагаје. Кад већ бјеху при крају, Јела ће:
– Јадна ти сам, што ћу?! Немам повезаче! Како ћу сјутра на причешће без повезаче?

Наслов дела: _____

Име и презиме аутора: _____

343. Поред препричаног поступка јунака и наведеног стиха напиши наслов одговарајуће песме.

Поступак јунака	Стихови из песме	Наслов песме
1. Досетио се мудрог решења и дао сватовима своју сестру уместо своје љубе.	„Ласно ћемо – ако јесмо људи.”	
2. Претварао се да је мртав како би побегао из Бећир-агине тамнице.	„Ни се миче, ни душицом дише.”	
3. Није пристао да цару Мехмеду преда своја три добра.	„Удри Сталаћ како ти је драго ја ти добра не дам ни једнога.”	

344. Прочитај одломак из дела које припада једној **књижевнаучној врсти**. Напиши назив те врсте.

Издајека, са краја језера, са терасе манастира Св. Наума, ено поново искрсне град који сам био привремено изгубио. У љубичастој измаглици показује своје бело лице и свој сањив поглед. Одавде тек знаш да није изникао из земље, него да је однекуд спуштен, као на љуљашци. Доксати његових кућа још увек хоће да буду ближе облацима, него темељима.

(Миодраг Павловић, *Дан прага*)

Назив књижевнаучне врсте: _____

345. Прочитај одломке из књижевних дела. Испод сваког одломка напиши наслов дела из којег је одломак преузет, име и презиме аутора и назив врсте дела.

1.

Ја сам се врло обрадовао што ћу видети тог чувеног црногорског владоца и великог српског песника. Што сам год његово читао, остало ми у души. Његов *Горски вијенац* прави је вијенац српске књижевности. Полако сам силазио низ степене и благосиљао сам овај случај којим је донео овак'у радост. Жељан сам био српски говорити. На целом путовању од Париза доведе нисам видео Србина. У туђини сваки једва чека да види свог сународника.

а) Наслов књижевног дела: _____

б) Име и презиме аутора: _____

в) Назив врсте дела: _____

2.

– Хајдемо-те одавде! – рече капетаница. – Овде је несрећа, а ми... – Она погледа у обе ноге свом мужу и у пуне обрашчиће свога детета... – ми смо, хвала богу, срећни и пресрећни!

Тада су одвели Благоја и сина с поклонима на каруцама у варош. Људи добра срца чинили су им донекле поклоне, али све се на свету огугла. Све избледи: и одушевљење, и љубав, и дужност, и сажаљење, и не можеш га више познати као ни топузова вранца који је некада добијао сваку трку, а сад окреће сухачу.

а) Наслов књижевног дела: _____

б) Име и презиме аутора: _____

в) Назив врсте дела: _____

346. Прочитај одломке из књижевних дела. Испод сваког одломка напиши наслов дела из којег је одломак преузет, књижевни род и назив књижевне врсте којој дело припада.

1.

„И ти паде, брате драги!”
„Нисам, децо, вас док траје!”
„Је л’ ти борба била тешка?”
„Покушајте, милина је!”

а) Наслов дела: _____

б) Књижевни род: _____

в) Књижевна врста: _____

2.

Иде ли ми Кулин-капетане?
Води л’ војску од Босне поносне?
Иде ли ми, хоће л’ скоро доћи?
[...]
Нити иде Кулин-капетане,
Нити иде, нити ће ти доћи...

а) Наслов дела: _____

б) Књижевни род: _____

в) Књижевна врста : _____

347. Прочитај стихове из песме *Пролеће* Мирослава Антића. Коју одлику лирске песме препознајеш у наведеним стиховима?

Сунце се, ено,
Као вретено
Над градом врти
И главом клима.
Све је у мени
Данас шарено.
И у теби је
Можда шарено.

Била је зима.
Прошла је зима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) стихови без риме
- б) иста врста строфе
- в) метафоричност

348. Које одлике драме препознајеш у наведеном одломку из комедије *Сумњиво лице* Бранислава Нушића?

ТАСА (*чиџа*): „Плава риба, кљукана династија... „

ЈЕРОТИЈЕ (*џрџине се и оџме му*): Ама није то, ко ти то даде? Господин Вићо, ово је требало уништити. (*Трџа у џеџ ову, а вади из друџоџ џеџа друџу харџиџу и даџе је Таси.*)
Ово читај...

ТАСА (*чиџа*): „Строго поверљиво.”

ЈЕРОТИЈЕ: Чули сте, господо, „строго поверљиво”. Тасо, ево ти овде пред свима кажем: да ћу ти ноге пребити ако одавде зађеш по чаршији и истртљаш шта си прочитао.

Ако у одломку постоји наведена одлика драме, у табели заокружи ДА, ако не постоји, заокружи НЕ.

Одлике драме	ДА или НЕ	
Дидаскалије	ДА	НЕ
Смењивање сцена	ДА	НЕ
Дијалог	ДА	НЕ
Подела на лица	ДА	НЕ

349. Прочитај одломак из комедије *Ђелава њевачица* Ежена Јонеска. Одреди које одлике драме препознајеш у **наведеном одломку**.

СЦЕНА III

Мери, госпођа и господин Мартин

МЕРИ: Зашто сте дошли тако касно! То није учтиво. Треба доћи на време. Јесте ли разумели? Седите ипак, и сад чекајте. (*Излази.*)

СЦЕНА IV

Исти без Мери

Г. и ња Мартиин сегају једно њреко њуиша друиої, љуишке. Осмехују се једно друиом сїидљиво.

Г. МАРТИН (*Дијалої ѡреба да се ѡвори ѡшеїнуиим, једноличним, мало ѡевајућим ѡласом, без икаквих ѡрелива.*): Извините, госпођо, ако се не варам, негде смо се већ срели.

Ако у одломку постоји наведена одлика драме, у табели заокружи **ДА**; ако не постоји, заокружи **НЕ**.

Одлике драме	ДА или НЕ	
Подела на чинове	ДА	НЕ
Монолог	ДА	НЕ
Смењивање сцена	ДА	НЕ
Дидаскалије	ДА	НЕ

350. Прочитај неколико реченица из романа *Моби Дик* Хермана Мелвила. У четири реченице појављује се динамички мотив, а у једној статички. Заокружи број испред реченице у којој се појављује **статички мотив**.

1. Као да је наумио да им утера страх у кости, Моби Дик први навали.
2. Окренуо се и сада им пловио право у сусрет.
3. Ахавов се чамац налазио у средини и старац је, све подвикујући, храбрио своје људе и говорио им како ће „главом у главу”, то јест да ће завеслати равно грдосији у чело!
4. То се догађа доста често, јер до неке границе кит не може да спази своје противнике који му се примичу, зато што су му очи по страни.
5. Али пре него што су се дохватили те границе, и док је јасно разбيراо сва три чамца баш као и три јарбола, Моби Дик је бесно јурио и у тили час насрнуо међу чамце.

351. Прочитај одломак из епске народне песме *Иво Сенковић и аїа од Рибника*. Наведи две одлике епских песама које уочаваш у наведеним стиховима.

...А кад Ђурађ саслушао речи,
проли сузе низ јуначко лице,
пак он ђипи на ноге јуначке,
пак припаса мача зеленога,
пак он брже на чаире трчи,
– те увати стару бедевију,
– нејма каде да седлом оседла,
већ се голој на рамена баци.

Одлике:

1. _____
2. _____

352. Прочитај одломке из различитих дела наше народне/усмене књижевности, која припадају истој књижевној врсти.

1. Кад тамо дођу у ону планину, пуште орлове да лове лисицу, а лисица побегне у једно језеро које је било усред оне планине, и претвори се у утву шестокрилу, али соколови одмах за њом и одандје је изагнају; онда она полети у облаке па почне бјежати, а змајеви за њом!
2. Кад буде неко доба ноћи, заљуља се језеро, он се јако препане кад види да нешто од средине иде управо њему: то је била аждах(ј)а страховита са двије уши, па јуриш на њега учини, но он потегне нож и удари је и главу јој одсијече...

А) Напиши како се назива књижевна врста из које су наведени одломци.

Б) Напиши коју одлику књижевне врсте (уписане под А) препознајеш у наведеним одломцима.

353. Прочитај део песме *На Лињару* Ђуре Јакшића.

Ми смо мале,
Ал смо знале,
Да нас неће
Нико хтети,
Нико смети,
Тако волети,
Као ти – ћију ћи!

Моје тице лепе, једини другари,
У новоме стану познаници стари,
Срце вам је добро, песма вам је мед.

Ко изговара подвучене стихове?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) песник
- б) лирски субјект
- в) приповедач

354. Прочитај одломак из песме *Ја сам стена* Ђуре Јакшића. Обрати пажњу на лице које пева.

Ја сам стена,
О коју се злоба мори,
Светска чуда и покори.
Многи тежак облак, јека,
Крш громова, огањ, клетва
И сто чуда неба, земље,
Разбило се о менека...
Усамљена
На средини морске пене,
Цепам муње и громове;
А таласе рикајуће
Са храпавим камом груди
У капљице ситне мрвим.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Заменица **ја** у песми се односи на:

- а) песника;
- б) приповедача;
- в) лирски субјект.

355. Прочитај песму и одреди ко је у њој **лирски субјект**.

Проглас

По милости бојјој
И благослову светитеља из Раса,
Ја, цар Срба, Грка и Арбанаса,
Земљама које од оцева наследих
И мачем освојих,
Које повезах крвним судовима
Својих војника,
Дајем законик
И нека нема других законика
Осим мојих.

(Десанка Максимовић, збирка *Тражим њомиловање*)

Лирски субјект је _____.

356. Прочитај одломак из романа *Ловац у жиџу* Џ. Д. Селинџера. Одреди ко је приповедач у овом одломку.

Све у свему, окренуо сам њен број. Прво се јавила њихова девојка. Затим њен отац. На крају она. „Сали”, рекох.

„Да, ко је то?” рекла је. Фолирала је мало. Рекао сам већ њеном оцу ко сам.

„Холден Колфилд. Како си?”

„Холдене! Одлично сам! Како си ти?”

„Солидно. Него, како си иначе? Мислим, како школа и све?”

„Одлично”, рекла је. „Мислим – знаш.”

Заокружи слово испред имена приповедача у наведеном одломку.

- а) Џ. Д. Селинџер
- б) Холден Колфилд
- в) Сали
- г) Салин отац

357. Прочитај одломак из приче *Мање занимљиви део дана* Михајла Пантића. Док читаш, размисли о томе ко је приповедач у причи.

Одлазио сам на академију тек да бих негде ишао, и да бих нешто радио, одавно уверен да никада нећу научити да сликам онако како желим. Можда зато што и не умет себи да објасним шта је то што заиста желим. Већ на уводним часовима прве године студија схватио сам да се сликање може учити. Мада, чему? Јер се никада не може стварно научити.

Мене занима само оно што је неименљиво, а то се једино може насликати. Претпостављам да може. Нисам сигуран да ћу то икада умети.

– Горчине – говорио ми је у првом семестру господин Проданов, уљудан и разуман човек, предавао нам је вечерњи акт и све остале предмете – Горчине, шта да ти кажем, оно што излази из руке, то је божја воља. То што сада црташ, део је те воље, и то се на слици некако мора видети, слика је додир са оним што је изнад свих нас. Наравно, онако како се теби чини, ти се уписујеш у слику, магија је само у томе има ли је или нема. Сва уметност је у начину гледања на ствари, уметник их природно види различито од других људи. Што не значи да друге људе треба потцењивати. Свако са Богом разговара на свој начин. То се право добија рођењем, свеједно да ли си уметник или ниси. Али, кад већ јеси, и ако мислиш да јеси, немој да се запустиш и да оставиш оно што си од њега добио, то је грех. Ко има дара, дужан је и пред собом и пред другима да га поштује и усавршава.

Тако је говорио професор Проданов, никада не подижући глас. После је све ишло како му дође. Другу годину уписали смо Јерков, Павковић и ја, остали су одустали. Били смо, памтим, врло нерасположени када нам је професор Осослија у трећем семестру саопштио да преузима нашу класу.

(Прилагођено)

Приповедач у наведеном одломку је:

- а) Проданов;
- б) Горчин;
- в) Михајло Пантић;
- г) неименовани приповедач.

358. У сваком од наведених одломака подвуци део текста који указује на то да јунак који приповеда и приповедач у делу **нису исто лице**.

1.

– Ово је твој врт – рече му монах – у ствари, свако би требало да има овакав врт. Негујем га има већ преко три деценије, откад је твој отац овде завршио. Ми знамо како се зовеш, јер он те је помињао и засадио овај врт пре но што је нестао и оставио те сирочетом.

(Милорад Павић, *Предео сликан чајем*)

2.

– Али, мислим да је она од тебе сакрила извесне ствари. Свакако веома важне. Чућеш их сад...

Ту ноћ о којој ћу ти сад причати нећу никад заборавити!

Сада у марту биће годину дана... Лекар је баш отишао.[...] Фани, покушај да схватиш: у том тренутку мислио сам да је она моја мајка и волео сам је. Били смо сами у кући са једном одвратном болничарком, која је сматрала да сам њен слуга. [...]

Јан за тренутак ућута.

(Клод Кампањ, *Збојом, мојих њетинаест њодина*)

359. Напиши које две **стилске фигуре** препознајеш у подвученом стиху из *Љубавне њесме* Милана Ракића.

Шуме бокори цветног јоргована,
И ноћ звездана трепери, и жуди
За бујну љубав, свету богом дана.
Док месечина насмејана блуди*
Шуме бокори цветног јоргована.

* блудити – лутати, скитати

Стилске фигуре:

360. Напиши називе двеју стилских фигура које препознајеш у подвученом стиху.

Љубичасте горе, гранитне, до свода,
Зрцале се у дну; мирно и без пене,
Површина шушти и целива стене;
Свод се светли топал, стаклен, изнад вода.

Називи стилских фигура:

361. Прочитај стихове из песме *Женидба Милића Барјакџара*.

Напиши назив стилске фигуре коју чине питања и одговори.

Ој, пунице, ђевојачка мајко,
или си је од злата салила?
Или си је од сребра сковала?
Или ти је бог од срца дао?
Заплака се ђевојачка мајка,
а кроз сузе тужно говорила:

„Мио зете, Милић Барјактаре,
нити сам је од злата салила,
нити сам је од сребра сковала,
нити сам је од сунца отела,
веће ми је бог од срца дао.”

Назив стилске фигуре: _____

362. Прочитај стихове из народне песме *Бої ником дужан не остјаје*.

Два су бора напоредо расла,
међу њима танковрха јела;
то не била два бора зелена,
ни међ’ њима танковрха јела,
већ то била два брата рођена:
једно Павле, а друго Радуле,
међу њима сестрица Јелица.

Заокружи слово испред назива стилске фигуре која је употребљена у датим стиховима.

- а) поређење
- б) градација
- в) словенска антитеза
- г) хипербола

363. Принцеза Јелисавета, рођена и одрасла у Венецији, удајом је постала црногорска кнегиња, али не може да прежали свој родни град на обали Јадранског мора.

Прочитај речи које изговара главна јунакиња драме *Јелисавейџа, кнегиња црногорска* Ђуре Јакшића. Напиши назив подвучене стилске фигуре.

Не, то није моја Венеција,
невеста сјајна мора зеленог...

Назив стилске фигуре: _____

364. Прочитај одломак из песме *Гривна* Алексе Шантића. Напиши назив подвучене стилске фигуре.

Купићу ти златну гривну,
Дивну
Гривну!
Нек' се ниже, ружо б'јела,
Око твога грла б'јела,
Па кад скочиш, селе лака,
Нека чини, цика, цака,
Цика, цака!

Подвучена стилска фигура је _____.

365. Прочитај део песме *Чежња* Десанке Максимовић.

Сањам да ћеш доћи:
Јер миришу ноћи, а дрвеће листа,
И ново се цвеће сваког јутра роди;
Јер осмеси љупки играју по води,
И пролетњим небом што од среће блиста;

Јер пупе тополе, и као да хоће
К небу, пуне топле, набујале жуди;
Јер у души биља љубав већ се буди,
И мирисним снегом осуло се воће.

Одреди функцију **персонификације** у наведеним стиховима.

Напиши одговор поштујући граматичка и правописна правила.

366. Прочитај строфу из песме *Расклапа зора* Велимира Рајића. Напиши коју је **стилску фигуру** песник употребио више пута.

Расклапа зора трепавице сане,
и буди данак са својега крила:
„Устани, драги, ноћ је веће била!”
и данак слуша и покорно сване.

Стилска фигура: _____.

367. Прочитај стихове из народне песме *Кад се Секула у змију њрејворио* и подвуци у њима **метафору**.

Кад Секула речи разабрао,
љутито је Јанку говорио:
„Ујко Јанко, немерено благо,
ти не слушај моје миле сеје,
већ ме води на Косово равно”.

368. Напиши назив стилске фигуре коју запажаш у наведеној реченици.

Свој хлеб једе, а туђу бригу води.

Стилска фигура: _____.

369. Која **стилска фигура** је развијена у две строфе песме *Симонида* Милана Ракића?
Напиши назив стилске фигуре и наведи пример из датих стихова.

И као звезде угашене, које
Човеку ипак шаљу светлост своју,
И човек види сјај, облик и боју
Далеких звезда што већ не постоје,

Тако на мене са мрачног зида,
На почађалој и старинској плочи,
Сијају сада, тужна Симонида,
Твоје већ давно ископане очи...

Стилска фигура : _____

Пример: _____

370. Прочитај одломке из народне песме *Мали Радојица*. Одреди функцију **градације** у њој, доводећи је у везу са ликом Беџирагинице.

Ал' говори Беџирагиница:
„Ев' бога ми, ниј' умро Раде,
Ниј' умро, већ се ућутио:
Налож'те му ватру на прсима.
[...]
Већ уват'те змију присојкињу,
Те турајте Раду у њедарца,
Хоће ли се од ње уплашити.
[...]
Већ узмите двадесет клинаца,
Удрите их под ноктове Раду,
Хоће ли се помакнути, курва.
[...]
Сакупите коло дјевојака,
И пред њима лијепу Хајкуну,
Хоће ли се насмијати на њу.”

Заокружи слово испред тачног одговора.

Коју особину Беџирагинице истиче **градација**?

- а) сујеверје
- б) малодушност
- в) окрутност
- г) храброст

371. Прочитај реченицу из романа *Сеобе* Милоша Црњанског, која се односи на Славонско-подунавски пук. Коју функцију има **поређење** у тој реченици?

Као и магле што су лебделе ниско, над пољанама и нестајале иза њих, раскидаше се, у њиховим мислима, и слике њихових жена и деце.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Поређење појачава слику:

- а) досаде;
- б) заборава;
- в) љубави;
- г) умора.

372. Прочитај стихове из песме *На мермеру чесме* Алексе Шантића.

У цитираним стиховима песник је више пута употребио метафору (*прамен сунца, тиња, ђинђуве, баца*), а једном и хиперболу (*ђинђуве баца њо баштама свијем*).

Рани прамен сунца у дрвећу тиња
и ђинђуве баца по баштама свијем.

Одреди улогу (функцију) стилских фигура у наведеним стиховима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Улога употребљених стилских фигура у песми јесте да:

- а) опишу како је благо пролећно сунце својим светлосним шарама украсило многе баште;
- б) представе изгубљени накит који је, осветљен раним пролећним сунцем, заблистао у башти;
- в) истакну заљубљеност лирског субјекта који у зрацима сунца види наушнице своје драге.

373. Прочитај стихове из песме *Вече* Војислава Илића. На основу броја стихова у строфи наведи назив врсте строфе.

Румене пруге већ шарају далеки запад,
Клонуо почива свет. Са мирних далеких поља
Уморни ратар с песмом журно се ноћишту спрема,
И само час по час зајечи шарена доља...

Назив врсте строфе: _____

374. Песма Јована Дучића *Село* писана је различитим врстама строфа. Напиши које су то врсте строфа.

Виторог се месец заплео у грању
Старих кестенова; ноћ светла и плава.
Ко немирна савест што први пут спава,
Тамо спава море у немом блистању.

Чемпресова шума бдије; месец на њу
Сипа своје хладно сребро; одсијава
Модро летње иње са високих трава.
Затим крик. То крикну буљина на пању.

Рибарско сеоце полегло на стену,
И сишло у затон; и кроз маглу млечну
Једва се назире, ко кроз успомену.

Све је утонуло у тишину вечну.
Ни шума, ни гласа; само једнолико
Избија часовник ког не чује нико.

1. Прве две строфе писане су у форми _____.

2. Друге две строфе писане су у форми _____.

375. Прочитај одломак из *Аутиобиографије* Бранислава Нушића. Одговори о каквој се поезији приповеда у тексту.

Написао сам свега две песме у животу и са обема сам толико страдао да сам се зарекао чак и да не читам више стихове, а камоли још и да их пишем. О, колико ме је пута гонило и голицало нешто у души, колико пута ме је држала инспирација, колико пута мамила каква прилика, али сам се увек јуначки уздржао.

Зар може, на пример, бити узвишеније инспирације ко кад вам каква госпођица сања-лачка погледа и топла осмеха поднесе своју лепо укоричену споменицу, на којој златним словима пише „Poesie”, а која представља тако раскошну колекцију људских глупости. Ах, та књижица, која је испуњена са безброј лепих жеља и наказних стихова, у којој кипте „ах” и „ох” и у којој се ритмови тако милозвучно сликују на речи: мојим, твојим, нећу, срећу и рујна, бујна.

Колико сам пута био већ и замочио перо у мастило, па се ипак уздржао.

„Али запишите, молим вас, запишите макар један стих!”, шапћу вам њена уста „рујна”.
Ја поново умачем перо у мастило и поново се уздржавам.

„Молим!”, понавља она.

„Извините, али ја сам на дијети!”, правдам се.

И одиста, то је била једна врста дијете коју сам ја издржавао. Додуше, ја нисам одлазио лекару, да му исплазим језик и да се пожалим на рђаво време, јер би ми он у том случају најпре преписао да не читам стихове наших поета, већ сам издржао сасвим супротну дијету – нисам писао стихове, што је необично добро чинило и мени и мојим читаоцима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

У наведеном одломку реч је о поезији:

- а) која је тешко разумљива;
- б) без искрених осећања;
- в) признатих песника;
- г) без риме.

376. Прочитај песму *Манасија* Васка Попе и размисли о теми ове песме.

Плаво и златно
Последњи прстен видика
Последња јабука сунца

Зографе
Докле твој поглед допире

Чујеш ли коњицу ноћи
Алах ил илалах

Кичица твоја не дрхти
Боје се твоје не плаше

Ближи се коњица ноћи
Алах ил илалах

Зографе
Шта ли видиш на дну ноћи

Златно и плаво
Последња звезда у души
Последњи бескрај у оку

Заокружи слово испред реченице која одговара теми песме.

- а) Песма говори о градњи манастира Манасије и зографима који су га осликали.
- б) У песми је реч о снази уметничког стварања које пркоси смрти и разарању.
- в) Лирски субјект преиспитује своја осећања и доводи их у везу са заласком сунца.
- г) Песма указује на зографов доживљај заласка сунца и боја на фрескама.

377. Прочитај одломак из приповетке *Ливада* Данила Киша. Подвуци у тексту реченицу у којој опис природе одговара изгледу руку јунака.

Ливада

Ишао је обалом реке, ка Бакши. У ваздуху се осећао мирис озона помешан са мирисом већ презреле зове. Свежи су се кртичњаци црвенели као красте. Онда одједном грану сунце. У трави плануше љутићи. Замириса камилица, поље постаде тешко од обиља мириса. Гледао је како његов пас гризе јагорчевину, док му се низ њушку цеде зелене бале. Онда и он леже у траву потрбушке, крај кртичњака који се испаравао као погача. Гризао је зубима стручак још влажне киселице.

Био је босоног, у кратким панталонама од тамноплавог лана. Између прстију на рукама кориле су му се ранице од шуге.

378. Прочитај песму *Оглука* Мирослава Антића више пута. Док читаш, размишљај о идејама које су у песми изнете.

Живот је све нешто из почетка.
Јуче и прекјуче сутра не вреде.
Нема на свету два иста петка,
две исте недеље,
две исте среде.
Па чему онда разочарања?
Ако је једна љубав – ћорак,
Одмах се друкчије и лепше сања.
И кад си највише тужан и горак
неких се нових очију сетиш
и схватиш да летиш... дивније летиш.
Ко је то видео да дечак пати?
Да куња кмезав и да плаче?
Сваки пут мораш изнова знати
да волиш боље, да волиш јаче.
Не да се вадиш.
Не да се тешиш.
Већ да се истински до неба смешиш.
Нема на свету две исте среде,
два иста уторка,
два иста петка.
Све нове љубави друкчије вреде.
Живи се сваки пут из почетка.
Живи се да се никад не пада.
Да будеш снажнији после олује.
И да се у твом срцу већ сада
Стотину златних звезда унапред чује.

У неколико граматички и правописно исправних реченица објасни шта лирски субјект мисли када каже да *нема на свейу две истје среде, два истја уторка, два истја йейка*.

Образложи одговор позивајући се на текст песме.

379. Прочитај одломак из приповетке *Прича о кмету Симану* Иве Андрића. Док читаш, размишљај о **поступцима** и **осећањима** кмета Симана.

Заметну се необична препирка. Симан се напола придигао, али само зато да би могао аги у очи да скреше оно што ни сам није помишљао да би смео да му каже. Имао је он раније, и често, оних тренутака огорченог маштања и разговора са самим собом, негде на друму или на њиви, кад је уз једва приметне покрете руку и главе шапутао полугласно све оно што би сваки кмет казао аги кад би се нешто десило чудо и кад би одједном аге престале бити аге, а кметови постали господари на својој земљи. **(То су ти тренуци дрског а безопасног и нечујног гунђања у којима сваки потлачени олакшава срцу и маштањем заслађује свакидашњу муку једноличног живота.)** Да, имао је тих тренутака, али ни у њима није налазио овакве и овако крупне, смеле речи. Хиљаде и хиљаде таквих усамљених и нечујних бунтовних разговора из прошлости сад су се слили као хиљаде поточића у једну једину громку бујицу речи. И Симан говори. Под њим топла септембарска земља, над њим се савиле гране од рода модрих шљива, а кроз њих се назира небо са дубоком, светлијом модрином и танка белина памучастих облака. Уста му пуна речи као неког слатког, ватреног пића. И сам се чуди откуд му на ум падају те смеле речи, од којих је потоња увек слађа од прве. И милије му је то што може да изговори, него овај род, који он сада сматра својим, и сав шљивик, са свим воћкама из корена. Одмахује Симан руком широко, преко јесенског предела и неба над њим, гуши се од јаких речи, и на све агине на силу благе и наоко разложне примедбе и опомене одговара оштрим и кратким: не! у ком оно е пуца и жеже као пламени бич. **(Кад људи кроз нараштаје, из дана у дан, из године у годину, раде за другог, и увиђају то и осећају, а немају снаге да ма шта промене у томе и не смеју да покажу своја права осећања, нагомила се у понеком од њих горчина стотине хиљада људи и десетина поколења.)** Тешко је веровати да толико огорчења и победничког кликтања може стати у један једини слог. Тако је Симан изговорио неколико пута то своје не, окрећући лице на све четири стране света а затим пут неба, као да пуца из мале пушке и шенлучи, да цео свет чује његову радост. А затим се окренуо према аги, и тише и срећеније изговорио то своје не, тако да је у тој наглој промени тона било нечег нарочито значајног и свечаног: – Не, није тако, Ибрага. – Па како је, кад није тако? – пита меко ага. – Видиш сам како је: друго вријеме, друга права, па и друга судија. – Оно јест, друго је вријеме, – божије давање тако! – али ти си паметан чо'јек, Симане, и знаш добро да такве праве нема по којој оно што је моје може одједном постати твоје. Ту Симан плану.

У неколико граматички и правописно исправних реченица објасни улогу делова текста који се налазе у заградама у обликовању лика кмета Симана.

Образложи одговор позивајући се на текст одломка.

380. Прочитај део 41. песме из збирке песама *Градинар* Рабиндраната Тагореа, знаменитог индијског песника. Док читаш, размишљај о томе зашто се подвучени делови стихова понављају.

Чезнем да ти кажем најдубље речи
које ти имам рећи;
али се не усуђујем,
страхујући да би ми се могла насмејати.

Зато се смејем сам себи и
одајем тајну своју у шали.
Олако узимам бол свој,
страхујући да би то могла ти учинити.

Чезнем да ти кажем најверније речи
које ти имам рећи;
али се не усуђујем,
страхујући да би могла посумњати у њих.

Зато их облачим у неистину,
и говорим супротно
ономе што мислим.
Остављам бол свој да изгледа глуп,
страхујући да би то могла ти учинити.

Чезнем да употребим најдрагоценије речи
што имам за те;
али се не усуђујем,
страхујући да ми се неће вратити истом мером.

Заокружи слова испред реченица које представљају тачно објашњење улоге понављања подвучених делова стихова у наведеној песми.

- а) Понављање делова стихова у песми истиче страх лирског субјекта пред лепотом вољене драге и док је у њеном присуству.
- б) Понављање делова стихова у песми нарушава успостављену хармонију у исказивању осећања два вољена бића.
- в) Понављање делова стихова у песми наглашава негативан став лирског субјекта према вољеном бићу.
- г) Понављање делова стихова у песми утиче на успостављање одређеног песничког ритма иако је песма написана у слободном стиху.
- д) Понављање делова стихова у песми подвлачи интимни тон у исказивању осећања лирског субјекта, као и снагу тог осећања.

381. Прочитај одломак из романа *Мајареће године* Бранка Ћопића. Одломак је преузет из оног дела романа у којем главни јунак чита споменар своје другарице из одељења.

Најприје сам га три-четири, а можда и свих осам пута, побожно пољубио, иако је мирисало на мастило и колаче, а тек сам га онда отворио. Мене, разредног „пјесника” посебно су интересовале многобројне пјесме, расуте широм споменара. [...]
Највеће изненађење било је за мене када сам у споменару открио и једну пјесмицу – замислите само чију! – Дуле Дабића – Хајдука. Гласила је овако:

Зорине очи весело стрше
и кроз наш разред осјећај врше.
Кад она дође свима је мило,
па зато увијек сједимо чило.

[...] Изиђе ми пред очи Зора са својим крупним очима, поново зачух њен глас, па, сав занесен и блажен, утонух у поплаву најљепших ријечи. Засипале су ме као трешњин цвијет кад прољетни вјетар дуне, као сњежна вијавица о зимском школском распусту. Постао сам једна мала расцвркутана шева, изгубљена у плаветнилу љетњег неба под мојим родним Хашанима.

На крају, богами, испаде пјесмица од читавих осам редова. Прочитах је два-три пута и, одушевљен, гласно узвикнух:

– Ја сам најбољи!

Заокружи одговор за који мислиш да је тачан.

Шта је највише мотивисало главног јунака да се и он упише у споменар?

1. наклоност коју осећа према другарици из одељења
2. жеља да себи и другима докаже да је прави песник

Образложи одговор позивајући се на текст.

Образложење: _____

382. Прочитај песму *Бреза* Сергеја Јесењина. Док читаш, размишљај о осећањима лирског субјекта.

Под прозором мојим
Једна бреза бела
Блиста се у сребру
Свог снежног одеда.

С пахуљастих грана
Сјаји перваз* снежни,
И кићанке пупе
Ко гроздови нежни.

Брезу у тишини
Као да сан хвата,
Док пахуље горе
У огњу од злата.

А сањива зора,
Изнад ње кад сване
Новим сребром стално
Засипа јој гране.

*перваз – руб, обруб, поруб

У неколико граматички и правописно исправних реченица објасни осећање лирског субјекта. Одговор треба да се заснива на тексту песме.

383. Прочитај одломке из *Узнемирене њесме* Мирослава Антића. Доведи у везу наслов песме и значење стихова из одломка.

Шта ми знамо о деци?
Можда толико само
колико у дневнику неком
потајно прочитамо,
писмени за писма,
плакате,
новине и књиге бескрајне
а неписмени за снове
и за дечије тајне.

Што прескачемо често онај лепи тренутак
у смирај неког дана
новембарског и ломног
кад у детињем оку
јави се златни белутак
као груменчић нечег
правог и тако огромног?

[...]

Или о деци знамо
тек то што у дневнику само
потајно прочитамо,
ко звезде што узалуд зраче
лепоту истоветну
и живе на истом небу,
а никад да се сретну?

Зашто је, по твом мишљењу, аутор овој песми дао наслов *Узнемирена њесма*? Одговори водећи рачуна о чијој и каквој узнемирености је у песми реч.

384. Подсети се песме *Ветар* Ивана В. Лалића. Размисли о лирском субјекту и његовим осећањима узнемирености и утехе.

Сећаш ли се ветра који се некад рађао
Сав зелен међу маљама Маљена?
Мајка је затварала капке пред боровима
Узнемиреним до горког корена иглица;
То је већ била ноћ превелика за тебе
Као одело одраслих. А мајка носи свећу,

На степеницама пажљиво заклања пламен руком
Ветар. Сва су врата на кући закључана,
Борови и скитнице ће остати на ветру,
А ти си добар дечак и мајка ће пољупцем

Да запечати твоју данашњу јаву.

*Анђели, дајте да засјим, да сјим,
Да ничега злог ја не сним.*

Јер ноћ је велика и ветар је под прозором
И падају шишарке, и месец ће да буде
Чист и углачан од ветра, мали и округао.
Заспао си, сасвим сигуран да ћеш се сутра
Пробудити. Као и ветар. Као и ветар.

Напиши да ли, по твом мишљењу, у песми преовлађује узнемиреност или утеха.

Одговор: _____

У неколико граматички и правописно исправних реченица образложи одговор позивајући се на текст песме.

385. Пажљиво прочитај више пута песму *Ойомена* Мирослава Антића. Док читаш, размишљај о значењима песме.

Важно је, можда, и то да знамо:
човек је жељен, тек ако жели.

И ако целога себе дамо,
тек тада и можемо бити цели.

Сазнаћемо, тек ако кажемо
речи искрене, истоветне.

И само онда кад и ми тражимо
моћи ће неко и нас да сретне.

Позивајући се на текст песме, у неколико јасних, разумљивих и правописно исправних реченица, напиши зашто песма носи наслов *Ойомена*.

386. Прочитај песму *Погне* Јована Дучића и два мишљења о њој.

Над острвом пуним чемпреса и бора,
Младо, крупно сунце пржи, пуно плама;
И трепти над шумом и над обалама
Слан и модар мирис пролетњег мора.

Љубичасте горе, гранитне, до свода,
Зрцале се у дну; мирно и без пене,
Површина шушти и целива стене;
Свод се светли топал, стаклен, изнад вода.

Прах сунчани трепти над испраним песком,
И сребрни галеб понекад се види,
Светлуца над водом. И миришу хриди
Мирисом од риба и модријем вреском.

Све је тако тихо. И у мојој души
Продужено видим ово мирно море:
Шуме олеандра, љубичасте горе,
И блед обзор што се протеже и пуши.

Немо стоје у њој сребрнасте, родне
Обале и врти; и светли и пали
Младо, крупно сунце; и не шуште вали –
Галеб још светлуца. Мир. Свуда је подне.

Прво мишљење: У песми је дата објективна слика природе на једном острву.

Друго мишљење: У песми је дата не само слика природе већ и расположење лирског субјекта.

Које од ова два мишљења сматраш потпунијим? Образложи свој одговор, позивајући се на песму.

387. Прочитај пажљиво више пута песму *Животи* Стевана Раичковића. Док читаш, размишљај о значењима песме.

Ту више нема бега
Свет је затворио круг.
Па нека и биљка
И птица
Буду као човек
друг.
И грана већ да постанем
Моје би лишће мислило.
У камен да се претворим
Већ не бих нашо заборав.
Био бих на обали једини
Камен замишљен
И плав.
Ту више нема бега
Живот је склопио круг.
Па нека и брег
И сутон
Буду као човек
Друг.

Лирски субјект у песми говори о важним животним вредностима. Позивајући се на текст песме, у неколико јасних, разумљивих и правописно исправних реченица, објасни шта лирског субјекта чини различитим од осталих бића у свету ком припада.

388. Прочитај народну лирску песму *Српска дјевојка*. Обрати пажњу на поступке и понашање младића из песме.

У Милице дуге трепавице,
Прекриле јој румен' јагодице,
Јагодице и бијело лице;
Ја је гледах три године дана,
Не могах јој очи сагледати,
Црне очи ни бијело лице,
Већ сакупих коло ђевојака,
И у колу Милицу ђевојку,
Не бих ли јој очи сагледао.
Када коло на трави играше,
Бјеше ведро, пак се наоблачи,
По облаку зас'јеваше муње,
Све ђевојке к небу погледаше,
Ал' не гледа Милица ђевојка,
Већ преда се у зелену траву.
Ђевојке јој тихо говорише:
„Ој Милице, наша другарице!
Ил' си луда, ил' одвише мудра,
Те све гледаш у зелену траву,
А не гледаш с нама у облаке,
Ђе се муње вију по облаку?“
Ал' говори Милица ђевојка:
„Нит' сам луда, нит' одвише мудра,
Нит' сам вила да збијам облаке,
Већ ђевојка да гледам преда се.“

Да ли је, по твом мишљењу, заљубљени младић из песме *Српска дјевојка* предузимљив?
Заокружи ДА или НЕ, а затим образложи одговор позивајући се на песму.

ДА

НЕ

Образложење: _____

389. Прочитај одломак из *Мемоара* Проте Матеје Ненадовића.

Ја сам служио и господарио, поповео и војводовео; путовао по народном послу далеке путове и код куће мирно седео и у мојој башти воће калемии; војевао сам опасне ратове и уживао благодет општег мира; с царевима говорио сам слободно, а каткад збунио ме је говор простог кмета; гонио сам непријатеље и бежао од њих; живео у сваком изобилију и опет долазио до сиротиње; имао сам лепе куће и гледао их из шуме спаљене и срушене; пред мојим шатором врштали су у сребро окићени арапски хатови и возио сам се у својим неокованим таљигама; војводе ишчекивали су заповести из мојих уста и опет судба ме доводила да пред онима што су били моји пандури на ноге устајем. – То је, децо, вечна променљивост судбине коју сам рано познао и на коју се нигда тужио нисам; из те променљивости научите: да се не треба у срећи гордити ни у несрећи очајавати.

Шта мислиш, да ли је аутор текста уверљиво дочарао променљивост људске судбине? Заокружи одговор, а затим га образложи.

ДА

НЕ

Образложење: _____

390. Прочитај одломак из романа *Ойменосиј јежа* Мјуриел Барбери. Обрати пажњу на то да ли је ауторка успела у својој намери да на сликовит начин, описујући мачке, опише једну породицу.

Ако хоћете да схватите нашу породицу, само погледајте мачке. Наше две мачке две су мешине скупе гранулиране хране које немају никакав занимљив однос с људима. Вуку се од једног до другог треседа, свуда остављају длаке, а нико као да није схватио да ни према коме не гаје ни најмању наклоност. Једина корист од мачака јесте то што представљају покретне украсне предмете, што је са интелектуалног гледишта занимљив концепт, али не може се применити на ове наше, јер им је стомак превише оклембешен.

Заокружи ДА или НЕ, а затим образложи одговор позивајући се на текст.

ДА

НЕ

Образложење: _____

391. Прочитај одломак из есеја *Пошера за пејзажима* Пеђе Милосављевића и коментар о овом уметнику. Одреди сличности и разлике између ова два текста.

1.

Ево нас, најзад, на крају света. Све престаје, јер се и само небо сурвало под ноге, у плаву, огромну провалију, без краја и почетка. Јесу ли кипариси ова зелена вретена којим се ките сви преостали брегови? А плаве шуме, можда маслине? На супротној страни појављује се нови, узани залив, дубок и плав. На његовој глаткој површини, као љуске, леже бели чамци у пратњи белих сенки на самом дну. Око воза круже галебови. Плаво бескрајно море као да је под самим точковима.

2.

Сликар и књижевник Пеђа Милосављевић испољава свој сликарски дар и у есејима и записима. То је видљиво и у овом тексту у начину на који писац обликује пејзаже. Живописне боје и избор пејзажа подсећају на сликаре. Волео је да слика пејзаже, старе куће, манастире, природу, цвеће и друго. Познате су му књиге есеја и записа *Између шрубе и шишине* и *Београд, град на мору*.

Ако је тврдња **тачна**, заокружи Т, ако је **нетачна**, заокружи Н.

Тврдња	Тачно	Нетачно
И први и други текст упућују на мотиве из природе.	Т	Н
И у првом и у другом тексту говори се о сликарском стваралаштву Пеђе Милосављевића.	Т	Н
Из првог текста сазнајемо више о књижевном дару Пеђе Милосављевића него из другог.	Т	Н
Из првог и из другог текста сазнајемо о сличним мотивима у стваралаштву Пеђе Милосављевића.	Т	Н

392. Прочитај *Текст 1* који говори о **одликама** народних лирских љубавних песама, па затим прочитај песму *Српска дјевојка*. Размисли о томе које се одлике љубавне поезије из првог текста могу уочити у датој песми.

Текст 1

Љубавне народне лирске песме су најраспрострањенија врста лирских народних песама. Оне се међусобно разликују по темама, мотивима, осећањима и мелодији. Говоре о стрепњи и љубавној чежњи, радости љубавних састанака, али и о туги и болу оних који су растављени, па чак и гневу и љутњи остављених. Иако певају о личним осећањима, у њима је веома наглашен колективни дух. У овим песмама каткад се преплићу митолошке представе и слике из реалног живота на селу и граду. Осећања се често не испољавају директно, већ у разговорима јунака са травкама, птицама, водом, члановима породице. Зато је у њима присутан велики број стилских фигура.

Српска дјевојка

У Милице дуге трепавице,
Прекриле јој румен' јагодице,
Јагодице и бијело лице;
Ја је гледах три године дана,
Не могох јој очи сагледати,
Црне очи и бијело лице,
Већ сакупих коло ђевојака,
И у колу Милицу ђевојку,
Не бих ли јој очи сагледао.
Када коло на трави играше,
Бјеше ведро, пак се наоблачи,
По облаку зас'јеваше муње,
Све ђевојке небу погледаше,
Ал' не гледа Милица ђевојка,
Већ преда се, у зелену траву,
Ђевојке јој тихо говорише:
„Ој Милице, наша другарице!
Ил' си луда, ил' одвише мудра,
Те све гледаш у зелену траву,
А не гледаш с нама у облаке,
Ђе се муње вију по облаку,”
Ал' говори Милица ђевојка:
„Нит' сам луда, нит' одвише мудра,
Нит' сам вила, да збијам облаке,
Већ ђевојка, да гледам преда се.”

Заокружи слова испред одлика народних љубавних песама из *Текста 1* које запажаш у песми *Српска дјевојка*.

- а) Присутни су бол и туга растављених.
- б) Осећања су лична и колективна.
- в) Осећања се не испољавају директно.
- г) Присутне су митолошке представе.
- д) Присутно је осећање стрепње.

393. Прочитај одломак из *Српској рјечника* Вука Стефановића Караџића, а потом и одломак из народне песме *Диоба Јакшића*.

МОЛИТВЕНА ЧАША Кад сватови дођу дјевојачкој кући и сједну за сто, онда (по обичају) отац дјевојачки донесе нову чашу, те из ње пију у здравље. Потом ту чашу спреме уз дјевојку и на венчању запоје из ње вином момка и дјевојку, и то се зове **молитвена чаша**. Послије вјенчања млада остави молитвену чашу и чува је (спомена ради) до смрти.

У народној песми *Диоба Јакшића* два брата, Дмитар и Богдан, деле очевину. Сву су земљу поделили, али су се посвађали око коња и сокола. Дмитар узима коња и сокола и одлази у лов, а својој жени наређује да му отрује брата.

„Што ће ова сиња кукавица!
Да отрујем мојега ђевера!
Од бога је велика гриота,
А од људи покор и срамота;
рећи ће ми мало и велико:
видите ли оне несретнице
ђе отрова својега ђевера!
Ако ли га отровати нећу,
Не см'јем војна у двору чекати.”
Све мислила, на једно смислила:
она оде у подруме доње,
те узима чашу молитвену,
саковану од сувога злата,
што је она од оца донела,
па је носи својему ђеверу,
љуби њега у skut и у руку,
и пред њим се до земљице клања:
„На част теби, мој мили ђевере!
На част теби и чаша и вино,
поклони ми коња и сокола!”
Богдану се на то ражалило,
поклони јој коња и сокола.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Вуково објашњење помаже нам да разумемо:

- а) значај породице за Анђелију;
- б) тугу оца због одласка ћерке;
- в) трагичност братске неслоге;
- г) богато Анђелијино порекло.

ДОДАТАК

I Прочитај одломак из *Госпође министарке* Бранислава Нушића, па одговори на задатке после текста.

Чин други, X сцена

Живка, Васа

ЖИВКА (*задовољно сега у фојтељу*).

УЈКА ВАСА (*долази с поља*): Добар дан, Живка.

ЖИВКА: О, то си ти, Васо, откуда ти?

ВАСА: Како откуда ја? Па ко ће да ти дође ако нећу ја? Баш сад уз пут сретнем госпа-Виду, прија-Драгину свекрву, па ми вели: „А што сте се Ви тако понели, господине Васо, зато ваљда што сте министарска фамилија!”

ЖИВКА: А шта имаш ти да се понесеш?

ВАСА: Е, па како шта имам! Ујак сам ти, најближи сам ти, па, дабоме, и мене због тебе чествују. Знаш ли, Живка, седимо тако у кафани, па ја устанем па кажем: „Одох ја мало до моје сестричине, министарке, на једну кафу!” А они око стола сви скидају капу: „Збогом господин-Васо!” – „Хоћемо ли се видети сутра, господин-Васо?” А мени, право да ти кажем, мило и онако пријатно ми као да ме неко голица по трбуху.

ЖИВКА: Па јест, може да буде пријатно!

ВАСА: Ама, откад ја чекам да неко из наше фамилије онако... како да кажем... да одскочи, брате, да се чује, да се види и да се прослави. Зар толика фамилија па нико, где би то било! Мислио сам пре да ће одскочити Јова поп-Арсин. Био је бистро дете и имао је онако нечег господског на себи. И сећам се баш, увек сам говорио: „Овај ће наш Јова далеко да дотера!” Али он, ето, оде на робију. – Па онда полагали смо велике наде и на Христину тетка-Дацину. Била је лепа и некако рођена за велику госпођу. И лепо је учила школе, али – помете се некако. [...] И после тога готово да дигнем руке, кад једног дана – ти одскочи и ускочи у министарке. Алал јој вера, Живки, рекò сам мојој Кати. Кажем ја да неко из наше фамилије мора да оде високо.

ЖИВКА: Па јесте, само не видим шта има од тога фамилија што сам ја министарка?

ВАСА: Боже, Живка, како то говориш; па зар ти не мислиш мало да погледаш и на своју фамилију?

ЖИВКА: Како да погледам?

ВАСА: Тако, да је збринеш! Па зашто си постала министарка, ако нећеш своју фамилију да збринеш? Није да кажем да је то нека велика брига и да се не може. Никога немаш који би могао бити државни саветник, или владика, или тако нешто; него све тако нешто, ситне жеље, ситни захтеви, па је право, Живка, да их збринеш.

ЖИВКА: Таман, где ћу ја толико њих збринути!

ВАСА: Немој тако, Живка; слушај ти мене што ти кажем. Јер, упамти ово: нико те на свету не може тако оцрнити као фамилија; нико те на свету не може наградити и олајати као што може фамилија. Кажу: опасно је кад кога дочепају новине; море, какве новине, нису оне ни издалека тако опасне као фамилија. Зато, знаш, боље је добро са фамилијом. Па, напослетку, и ред је. Сваки министар збрине најпре своју фамилију, па тек онда државу. Па, напослетку, и преча му је фамилија од државе.

ЖИВКА: Ама, зар ти мислиш, бога ти, да ја целу нашу фамилију узмем на врат?

ВАСА (*vagi jедну цедуљу*): Па и нема нас баш тако много. Ево, ја сам направио и списак, па нема нас више од деветнаест.

ЖИВКА: Каквих деветнаест, побогу, Васо, па то читава војска! Кога си, бога ти, све уписао?

ВАСА (*чиџа*): Тетка Савка.

ЖИВКА: Е већ та тетка Савка, позајмила ми двеста динара па ми се овде попела. Вратићу јој тих двеста динара, па ето, то је доста за њу учињено.

ВАСА (*чиџа*): Прија Соја.

ЖИВКА: Њу бриши. Она је рекла за мене да сам алапача.

ВАСА: Па немој тако, Живка; то је рекла пре, док ниси била министарка, а сад, ево ја те уверавам, не би тако нешто за жива бога казала. А после и немој тако да мериш речи у фамилији. Ето, и ти си за мене пре рекла да сам кафански клуподер и лопужа, ал' видиш – ја то нисам примио к срцу. Нисам ти, истина, због тога долазио у кућу, али чим си постала министарка, ја сам први дојурио да ти честитам.

ЖИВКА: А кога си још записао? [...]

ВАСА (*чиџа*): Јова поп-Арсин.

ЖИВКА: То је онај с робије?

ВАСА: Јесте. (*Чиџа.*) Пера Каленић.

ЖИВКА: Ко ти је то опет?

ВАСА: Ја га не познајем, али он каже да нам је род.

ЖИВКА (*џонавља у себи*): Пера Каленић? Право да ти кажем, никад нисам чула да нам је неки Пера Каленић род.

ВАСА: Ни ја, Живка, али он вели: „Ујка-Васо, ми смо род”.

ЖИВКА: Ама, је л' то род откако сам министарка, или је и раније био?

ВАСА: Никад га раније нисам ни чуо ни видео.

ЖИВКА: Па добро, ујка-Васо, шта ти хоћеш сад са тим списком?

ВАСА: Па да их примиш, Живка.

ЖИВКА: Кога?

ВАСА: Па фамилију. Да их примиш да ти сваки каже своју жељу и да видимо шта може да се учини. Сви се жале како су ти долазили, ал' нећеш да их примиш.

ЖИВКА: Ама, зар цео тај списак да примим? Па то ми треба десет дана само на то, а имам толико посла да немам кад ни честито да ручам.

ВАСА: А требало би да их примиш. Ако не може друкчије, а ја, ако хоћеш, да их скупим, па све наједанпут да их примиш. Ето то ако хоћеш?

ЖИВКА: Па то би још и могло. Само да се они не нађу увређени што ћу тако у гомили да их примим?

ВАСА: Ама, рећи ћу ја њима: за сад не може друкчије. А ти ћеш доцније, док одујми навала, да их призовеш кој' пут.

ЖИВКА: Па ето, нек дођу сутра по подне. [...]

ВАСА: То је најбоље. Искупићу их ја све, целу фамилију, па ти учини све што можеш, а ако не можеш, а ти обећај: знаш како је, и обећање је кој' пут доста. Е, 'ајде, поздрави Дару и зета. Довиђења!

(*Оде.*)

394. На основу прочитаног одломка, напиши ком **књижевном роду** припада *Госпођа министарка* Бранислава Нушића (лирика, епика, драма).

Одговор: _____

395. Напиши назив две **стилске фигуре** које запажаш у подвученим примерима.

ВАСА: Ама, откад ја чекам да неко из наше фамилије онако... како да кажем... да одскочи, брате, да се чује, да се види и да се прослави. Зар толика фамилија па нико, где би то било! Мислио сам пре да ће одскочити Јова поп-Арсин. Био је брстро дете и имао је онако нечег господског на себи.

Одговор: _____ и _____

396. Обрати пажњу на подвучени део у одломку.

Којом је **стилском фигуром** представљен раскорак између Васиних очекивања да неко из фамилије „одскочи” и судбине рођака као што су Јова или Христина?

ВАСА: Ама, откад ја чекам да неко из наше фамилије онако... како да кажем... да одскочи, брате, да се чује, да се види и да се прослави. Зар толика фамилија па нико, где би то било! Мислио сам пре да ће одскочити Јова поп-Арсин. Био је брстро дете и имао је онако нечег господског на себи. И сећам се баш, увек сам говорио: „Овај ће наш Јова далеко да дотера!” Али он, ето, оде на робију. – Па онда полагали смо велике наде и на Христину тетка-Дацину. Била је лепа и некако рођена за велику госпођу. И лепо је учила школе, али – помете се некако. [...] И после тога готово да дигнем руке, кад једног дана – ти одскочи и ускочи у министарке. Алал јој вера, Живки, рекò сам мојој Кати. Кажем ја да неко из наше фамилије мора да оде високо.

Одговор: _____

397. Одреди која је **стилска фигура** употребљена у следећем примеру.

Каквих деветнаест, побогу, Васо, па то је читава војска!

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) контраст
- б) персонификација
- в) градација
- г) хипербола

398. Обрати пажњу на **мотивацију** лика у следећем одломку из драме.

ВАСА: Па немој тако, Живка; то је рекла пре, док ниси била министарка, а сад, ево ја те уверавам, не би тако нешто за жива бога казала. А после и немој тако да мериш речи у фамилији. Ето, и ти си за мене пре рекла да сам кафански клуподер и лопужа, ал' видиш – ја то нисам примио к срцу. Нисам ти, истина, због тога долазио у кућу, али чим си постала министарка, ја сам први дојурио да ти честитам.

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

Васа је пожурio да честита Живки зато што је:

- а) желео да се покаже као лепо васпитан човек и добронамерни рођак;
- б) био представник чланова њихове заједничке фамилије;
- в) желео да ојача већ добре родбинске односе;
- г) желео да приграби било какву добробит за себе;
- д) желео да види да ли је Живка променила мишљење о њему.

399. Које од понуђених мишљења о власти и владању одговара основној идеји наведеног одломка из комедије *Госпођа министарка*?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Власт ужива у оним поданицима који јој се стално диве.
- б) Власт се труди да ради у корист државе и народа.
- в) Владање је најбољи начин за стицање личних користи.
- г) Владање је најснажнија од свих људских страсти.

400. У следећем одломку из *Госпође министарке* подвуци све речи које не изговарају лица у драми.

ЖИВКА (задовољно седа у фотељу).
УЈКА ВАСА (долази споља): Добар дан, Живка.
ЖИВКА: О, то си ти, Васо, откуда ти?

401. На основу прочитаног одломка из драме *Госпођа министарка*, процени Васино понашање у односу на министарку.

Шта мислиш, да ли се Васа **понижно опходи** према госпођи Живки? Образложи одговор позивајући се на дијалог у тексту. Напиши одговор поштујући граматичка и правописна правила.

402. Да ли ујка Васа гледа само свој интерес?

Заокружи одговор за који мислиш да је тачан.

ДА

НЕ

На основу текста кратко образложи своје мишљење поштујући граматичка и правописна правила.

403. 1. Која је Васина основна намера у датом одломку?

2. У неколико граматички и правописно исправних реченица образложи свој одговор позивајући се на текст одломка.

404. Протумачи смисао **језичко-стилског изражајног средства** у реченици из *Госпође министарке* Бранислава Нушића.

ВАСА: [...] Кажу: опасно је кад кога дочепају новине; море, какве новине, нису оне ни издалека тако опасне као фамилија.

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

Језичко-стилским изражајним средством употребљеним у реченици из Нушићеве комедије:

- а) указује се на тешкоће које има Живкина фамилија и на опасност у којој ће бити чланови фамилије ако им Живка не помогне;
- б) наглашава се удео фамилије у Живкином друштвеном успону и стицању позиције „госпође министарке”;
- в) наглашава се да то што фамилија зна о Живки може да буде по њу опасније од онога што ће о њој можда писати.

405. Објасни функцију **метафоре** у подвученим примерима, позивајући се на текст.

ВАСА: Ама, откад ја чекам да неко из наше фамилије онако... како да кажем... да одскочи, брате, да се чује, да се види и да се прослави. Зар толика фамилија па нико, где би то било! [...] кад једног дана – ти одскочи и ускочи у министарке. Алал јој вера, Живки, рекô сам мојој Кати. Кажем ја да неко из наше фамилије мора да оде високо.

Напиши одговор поштујући граматичка и правописна правила.

406. У следећој реченици из *Госпође министарке* Бранислава Нушића подвучи **две синтагме**.

Сваки министар збрине најпре своју фамилију, па тек онда државу.

407. У следећој реченици подвучи **објекат исказан синтагмом**.

Да их примиш да ти сваки каже своју жељу и да видимо шта може да се учини.

408. У следећој реченици подвучи **објекат исказан реченицом**.

Ја га не познајем, али он каже да нам је род.

409. Одреди **значење глагола** подвученог у одломку из Нушићеве комедије.

ВАСА: Како откуд ја? Па ко ће да ти дође ако нећу ја? Баш сад уз пут сретнем госпа-Виду, прија-Драгину свекрву, па ми вели: „А што сте се Ви тако понели, господине Васо, зато ваљда што сте министарска фамилија!”

Заокружи слово испред тачног одговора.

Глагол **понети се** у наведеном тексту значи:

- а) несвесно посегнути за чим, препустити се чему;
- б) поступити, опходити се према некоме на одређени начин;
- в) постати охол, горд, узохолити се;
- г) ступити с неким у борбу, свађу, порвати се.

410. Прочитај поново следећи одломак из Нушићеве комедије и одреди **значење** подвучене речи.

ВАСА: Немој тако, Живка; слушај ти мене што ти кажем. Јер, упамти ово: нико те на свету не може тако оцрнити као фамилија; нико те на свету не може наградити и олајати као што може фамилија.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **олајати** значи:

- а) рећи лаж о некоме;
- б) супротставити се некоме;
- в) говорити некоме неразговорно;
- г) некоме љутито нешто рећи;
- д) наговарити некога на нешто.

411. У следећој реченици из *Госпође министарке* Бранислава Нушића подвучи **непроменљиве речи**.

Васо, шта ти хоћеш сад са тим списком?

412. Прочитај поново следећи одломак.

ЖИВКА: Па добро, ујка-Васо, шта ти хоћеш сад са тим списком?

ВАСА: Па да их примиш, Живка.

ЖИВКА: Кога?

ВАСА: Па фамилију.

Подвучене именице из наведеног одломка издвојене су у табели. За сваку подвучену именицу одреди подврсту којој припада, као и њене граматичке категорије.

Именица	Подврста	Род	Број	Падеж
списком				
Живка				
фамилију				

413. Прочитај поново следећи одломак, а затим попуни табелу тако што ћеш одредити у ком су глаголском облику употребљени подвучени глаголи.

ВАСА: То је најбоље. Искупићу их ја све, целу фамилију, па ти учини све што можеш, а ако не можеш, а ти обећај: знаш како је, и обећање је кој' пут доста. Е, 'ајде, поздрави Дару и зета. Довиђења! (*Оге.*)

Глагол из текста	Назив глаголског облика
искупићу	
обећај	
знаш	
поздрави	

414. За сваки подвучени глагол у следећој реченици одреди глаголски облик, лице, број и род (уколико глаголски облик разликује род; уколико глаголски облик не разликује род, стави /).

ВАСА: Па немој тако, Живка; то је рекла пре, док ниси била министарка, а сад, ево ја те уверавам, не би тако нешто за жива бога казала.

Глагол	Глаголски облик	Лице	Број	Род
је рекла				
ниси била				
уверавам				
не би казала				

415. Испред комуникативне реченице напиши број одговарајућег назива **напоредног односа** међу њеним независним реченицама.

- ___ Ја га не познајем, али он каже да нам је род. 1. саставни однос
___ Ама, је л' смо то род откако сам министарка, или је и раније био? 2. супротни однос
___ Никад га раније нисам чуо ни видео. 3. раставни однос

416. Одреди **врсту** подвучене **зависне реченице** у следећем примеру.

Сви се жале како су ти долазили, ал' нећеш да их примиш.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) изрична
- б) поредбена
- в) последична
- г) намерна

417. Прочитај поново део из Нушићеве комедије у коме Васа говори о својој фамилији и одреди **значење** подвученог **израза**.

ВАСА: Ама, откад ја чекам да неко из наше фамилије онако... како да кажем... да одскочи, брате, да се чује, да се види и да се прослави. Зар толика фамилија па нико, где би то било! Мислио сам пре да ће одскочити Јова поп-Арсин. Био је бистро дете и имао је онако нечег господског на себи. И сећам се баш, увек сам говорио: „Овај ће наш Јова далеко да дотера!“ Али он, ето, оде на робију. – Па онда полагали смо велике наде и на Христину тетка-Дацину. Била је лепа и некако рођена за велику госпођу. И лепо је учила школе, али – помете се некако. [...] И после тога готово да дигнем руке, кад једног дана – ти одскочи и ускочи у министарке. Алал јој вера, Живки, рекò сам мојој Кати. Кажем ја да неко из наше фамилије мора да оде високо.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Израз **дићи руке (од нечега)** у наведеном тексту значи да је:

- а) Васа хтео да се физички обрачуна са члановима своје фамилије;
- б) Васа изгубио наду да ће неки члан фамилије постати успешан;
- в) Васа хтео покретом да искаже жалост због неуспеха своје фамилије.

418. Прочитај следећу реченицу из *Госпође министарке*, па потом одговори на питање.

ВАСА: [...] Алал јој вера, Живки, рекô сам мојој Кати.

Уместо књижевног (стандардног) облика радног глаголског придева *рекао* у тексту се налази облик *рекô*. Које две **гласовне промене** су се извршиле у облику *рекô*?

1. _____

2. _____

II Прочитај текст *Како сам улазио у свети књије и књижевности* Иве Андрића, па одговори на задатке након текста.

Не сећам се и не бих могао поуздано одредити кад сам почео да пишем, јер се у мени моја прва жеља за писањем и потреба за изразом у току времена помешала са стварним почецима мога писања. Чини ми се да је уз прве књиге које сам читао, или само гледао, везана и прва помисао да нешто и сам напишем или бар у машти уобличим. А књига, то је била велика страст и велика мука наших младих година. Она је била и остала жеља мога детињства. Дечак у трећем разреду гимназије, ја сам патио од праве жеђи за књигом. Та жеђ је била утолико већа што се до књига теже долазило. А књига у нашем тадашњем животу била је ретка и скупа, готово недостижна ствар.

У нашим сиротињским становима није било књига, осим уџбеника или неког убогог календара. Школа је пружила мало или ништа, а о куповини није могло бити говора. У тадашњем Сарајеву постојале су три или четири књижаре, наравно, и канцеларијски и школски материјал. У ствари, боље би било то казати обрнутим редом, јер су књиге биле споредан, а канцеларијски материјал главни артикал. Највећа и најбоља таква „књижара и папирница”, својина неког досељеника, била је једина која је, поред нешто наших, имала и доста страних књига, на немачком језику, у једном, на савремен начин аранжираним, добро осветљеном излогу. Књиге су биле понајвише бечка или минхенска издања, углавном лакша, забавна књижевност, намењена за лектуру аустријским чиновницима и официрима, а уз то и понешто немачких превода са руског или из скандинавских књижевности, које су тада биле у великој моди. Уосталом, за мене су биле све једнаке, јер ни о једној нисам ништа знао. Знао сам само да су књиге, да ме својом сјајном опремом, тајанственим насловима и непознатом садржином неодољиво привлаче, и да их страсно желим.

Пред тим излогом провео сам, у раним ђачким годинама, многе часове.

То је био мој први и за дуго једини „прозор у свет”, моја „веза” са великом светском књижевношћу (тако сам мислио!) о којој ја ништа нисам знао осим то да мора негде да постоји, а о којој ми нико, па ни наш наставник књижевности, који нит је био прави наставник нит је имао много везе са књижевношћу, није ни тада ни доцније могао ништа да каже.

У кишним поподневима, кад дечаци мојих година чезну за нечим новим, лепим и узбудљивим, траже храну духу и машти, храну која им је потребна исто као хлеб и вода, а коју им у нашим тадашњим приликама ни кућа ни школа ни друштво нису могли да пруже, ја сам често напуштао нашу невеселу собу и стрмим сокацима, по излоканој крупној калдрми, слазио доле у равни и лепши део града. Ишао сам право до књижаре и стајао дуго пред њеним излогом, који сам тако добро познавао да сам примећивао сваку и најмању промену и радовао јој се као личном доживљају. По неколико пута сам одлазио од тог излога па се опет враћао, све тако док не стане да се спушта јесење вече и док у излогу не плане светлост, и њен одсјај не падне по мокрој асфалту. Тада је ваљало напустити све то и вратити се горе у махалу свом стварном животу. Али осветљени излог није било лако заборавити. У ноћним дечачким сновима и полусновима он је блештао и кружио у фантастичним преображајима; то и није био више обичан градски излог са књигама, него васионска светлост, део неког сазвежђа коме сам тежио са силном жељом, али са болним сазнањем да ми је недостижно.

И сваког дана тако. По стотину пута сам читао мени непозната имена писаца и наслове тих књига. Не имајући никог да ме обавести и упуту, ја сам тим насловима сам давао неки смисао и значење, налазио међу њима своје симпатије и антипатије. Сваки

од тих наслова изазивао је на свој начин моју машту да ради и да нагађа шта би могло иза њега да се крије и да, послје узалудног нагађања, сама измишља садржину тих непријатних књига. – Ту су негде ницале и ту одмах и пропадале моје прве замисли приповедака и романа.

Ту су стала да свиђу у мени и друга сазнања. Као толики други дечаци, моји другови, врло рано сам по много којечем осетио и научио шта је то сиротиња, шта значи: имати и немати, и какав је онај непрелазни зид који дели многе људе од оног што воле и желе, али ни по чем тако јасно и оштро као по овим књигама у излогу и мојој прекој потреби и неостварљивој жељи да их имам, листам, и читам.

Много је година прошло од тада. Много сам књига видео у свом веку, доста прочитао, неколико и написао, али књиге из скромног излога провинцијске књижаре у Сарајеву – нисам никад потпуно заборавио. Сећање на њих задржало се у оним скровитим пределима моћних а неиспуњених детињских жеља које, и кад човек прегори и привидно заборави, остају и живе целог века, притајене негде дубоко у нама, и јављају се чудно и неочекивано у ноћним сновима или у несвесним поступцима дневног живота.

419. У најбољој сарајевској књижари за време дечаковог школовања продавале су се и књиге одштапане на једном страном језику. Напиши који је то језик.

Одговор: _____

420. У датом тексту приповедач каже:

Тада је ваљало напустити све то и вратити се горе у махалу свом стварном животу.

Шта је чинило приповедачев тадашњи „стварни живот“?

Заокружи слова испред тачних одговора.

- а) Андрић је био ученик трећег разреда гимназије.
- б) Са друговима је често разговарао о књигама.
- в) Редовно је посећивао школску библиотеку.
- г) У књижарама је углавном виђао стране књиге.
- д) Тада је писао своје прве приче о деци.

421. Шта је дечака заинтересовало за свет књижевности?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Доста је слушао о књижевности у породици.
- б) Наставник књижевности је развијао љубав према књигама.
- в) Различите књиге које је посматрао у излогу.
- г) Школски другови су Андрићу препоручивали добре књиге.

422. Заокружи слово испред тачног одговора.

Док је гледао књиге у излогу, дечак је:

- а) бирао књиге за куповину;
- б) чекао излазак књиге омиљеног писца;
- в) подстицао своју машту;
- г) боље разумео људске тежње;
- д) мислио о препорукама наставника књижевности.

423. Поново прочитај следећи пасус из Андрићевог текста.

И сваког дана тако. По стотину пута сам читао мени непозната имена писаца и наслове тих књига. Не имајући никог да ме обавести и упути, ја сам тим насловима сам давао неки смисао и значење, налазио међу њима своје симпатије и антипатије. Сваки од тих наслова изазивао је на свој начин моју машту да ради и да нагађа шта би могло иза њега да се крије и да, последице узалудног нагађања, сама измишља садржину тих непријатних књига. – Ту су негде ницале и ту одмах и пропадале моје прве замисли приповедака и романа.

На основу текста објасни у неколико реченица Андрићеву мисао о томе како је поглед на књиге у излогу књижаре помагао да се зачну **идеје о приповеткама и романима**.

Води рачуна да реченице буду јасне, граматички и правописно исправне.

424. Према тумачењу Андрићевог текста, одреди које **одлике** текста преовлађују. Заокружи број испред одговора.

- 1. У тексту преовлађују одлике лирике/ лирског рода.
- 2. У тексту преовлађују одлике епике/ епског рода.

У неколико граматички и правописно исправних реченица образложи своје мишљење позивајући се на текст, као и на разлику између одлика лирике и епике у тексту.

425. У следећој реченици из Андрићевог текста подвуци све **безвучне сугласнике**.

Књиге су биле понајвише бечка или минхенска издања.

426. Прочитај поново реченицу из текста *Како сам улазио у свети књије и књижевности* и одреди **синоним** подвучене речи.

Књиге су биле понајвише бечка или минхенска издања, углавном лакша, забавна књижевност, намењена за лектуру аустријским чиновницима и официрима.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) војник
- б) читалац
- в) службеник
- г) мађионичар
- д) издавач

427. У следећој реченици подвуци пар придева који стоје у односу **антонимије**.

У ствари, боље би било то казати обрнутим редом, јер су књиге биле споредан, а канцеларијски материјал главни артикал.

428. Прочитај поново одломак из Андрићевог текста и одреди **значење** подвучене речи.

У тадашњем Сарајеву постојале су три или четири књижаре, наравно, и канцеларијски и школски материјал. У ствари, боље би било то казати обрнутим редом, јер су књиге биле споредан, а канцеларијски материјал главни артикал.

Заокружи слово испред значења речи **артикал**.

- а) књиге за школу,
- б) школски материјал,
- в) канцеларијски материјал,
- г) роба у трговини,
- д) врста календара.

429. У следећој реченици из текста *Како сам улазио у свети књије и књижевности* подвуци **придев** у компаративу.

Та жеђ је била утолико већа што се до књига теже долазило.

430. Које **значење** има **генитив** у подвученим примерима?

И сваког дана тако. По стотину пута сам читао мени непозната имена писаца и наслове тих књига.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) деоно значење (партитивно)
- б) присвојно значење (посесивно)
- в) значење особине (квалитативно)

III Прочитај два одломка из романа *Породичне сторије* Горана Петровића, па одговори на задатке иза текста.

Објектив – година петнаеста

Како сам тада читао! Напросто су ми око поноћи отимали књигу из руку, јер се у школу ишло изјутра. Али, ја сам, убеђен да се тога нико на свету још није досетио, кришом од родитеља, у продавници електроуређаја „Радиотон”, како за џепну лампу нисам имао новца, набавио четвртасту батерију и ону малу, најмању сијалицу. Навече бих је уденуо између „плус” и „минус” пипка, те сам настављао испод јоргана, гушећи се услед недостатка ваздуха. На сваких десетак минута морао сам да се откријем и да дубоко удахнем. Много времена касније, о томе сам писао упоређујући овај свет са местом где се само узима ваздух за књижевност. А свет књижевности са местом где се добија вртоглавица.

Те године сам био блед. У фотографској радњи „Чорбић”, где смо обично развијали слике, мајстор је ширио руке, правдао се да експозиција није добра, а можда и апарату нешто недостаје. Питао је сумњичаво:

Да се није раздесио¹ објектив²?

Отац се увредио. Само је рекао:

Пазите шта причате! То је „кијев”³!

Нешто друго – година шеснаеста

Е, онда сам престао да читам.

Код „Чорбића” су рекли:

Види, види, експозиција се поправила!

Боље фотографије су развеселиле моје родитеље, али их је растужило то што сам књиге престао да узимам у руке, чак и оне које су биле неопходне за школу.

Посветио сам се слушању плоча. Слушалице су биле реткост, па сам од Љубише купио антифон у који су приручно били уграђени звучници од транзистора.

Сликао сам се са Кепом, бубњарем групе „Смак”. Пришао сам му после традиционалног новогодишњег концерта, не верујући самом себи да изговарам:

Кепо, могу ли да се сликам са тобом?

Кепо је био расположен, одговорио је:

Можеш.

Уопште, веома често сам западао у такозване читалачке периоде, и из њих нагло иступао. Па и кад сам почео да пишем – дуго сам одбијао помисао да сам писац. А није ме ни до сада сасвим напустила стара жеља, чак се некада и понадам како није касно да постанем професионални фотограф или бубњар.

Биће да је за писца добро да непрестано жели да буде нешто друго. У америчким филмовима писци од најраније младости поуздано знају да ће бити писци. Нисам сасвим сигуран, али мислим да је то прилично оптерећујуће.

1 *раздесити се* – пореметити се, покварити се

2 *објектив* – део оптичког инструмента на фото-апарату

3 *кијев* – врста (марка) фото-апарата

431. Чему је дечак био посвећен у поглављу *Објектив – година њенаесџа*?

Одговор: _____

432. Зашто је фотограф сумњичаво питао *Да се није раздесио објектив*?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Фото-апарат је био стар, па је дечаково лице било исувише бледо на фотографији.
- б) Дечак је био толико блед да је фотограф помислио како је фото-апарат неисправан.
- в) Дечак није умео да намести објектив фото-апарата, па су лица на слици била бледа.
- г) Фото-апарат није имао одговарајућу експозицију за фотографисање при слабом светлу.

433. Зашто се отац увредио рекавши *Пазиће шџа њричаџе! То је „кијев”!*?

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

Отац се увредио зато што је помислио да:

- а) фотограф није био сигуран да ли је исправан објектив фото-апарата;
- б) фотограф није умео вешто да рукује очевим фото-апаратом;
- в) фотограф није развио очеве слике као што је то раније чинио;
- г) фотограф није препознао изузетну вредност очевог фото-апарата.

434. У неколико правописно и граматички исправних реченица објасни зашто је фотограф био у заблуди када је рекао *Види, види, експозиција се њојравила!*.

435. Шта значи следеће нараторово тврђење: *Па и кад сам њочео да њишем – дуџо сам одбијао њомисао да сам њисац?*

Заокружи слово испред прихватљивог тумачења.

- а) Наратор је мислио како не воли да пише.
- б) Наратор није хтео да постане писац.
- в) Наратор није умео да пише као прави писац.
- г) Наратор није очекивао да ће бити писац.
- д) Наратор није знао како се постаје писац.

441. У следећој реченици из романа *Породичне сторије* подвуци **именице мушког рода**.

Много времена касније, о томе сам писао упоређујући овај свет са местом где се само узима ваздух за књижевност.

442. У одломку из *Породичних сторија* употребљена је реч *експозиција*. Прочитај значење ове одреднице у *Речнику српскога језика*.

експозиција ж лат. **1. а.** излајање, приказивање... **б.** уводни део, увод књижевної или музичкої дела у којем се излажу мотиви који служе као полазна тачка у даљој разради теме **2.** изложба уметничких дела. **3.** фот. излајање фотографскої материјала (филма, плоче) дејству светлости.

1. Напиши број значења које реч *експозиција* има у тексту. _____

2. Из ког језика потиче реч *експозиција*? _____

443. Прочитај значење речи *експозиција* у претходном задатку и заокружи слово испред тачне тврдње.

а) На основу датог одломка из речника уз одредницу *експозиција* можемо закључити да је ова реч вишезначна.

б) На основу датог одломка из речника уз одредницу *експозиција* можемо закључити да је ова реч једнозначна.

в) На основу датог одломка из речника уз одредницу *експозиција* не можемо закључити да ли је ова реч вишезначна или једнозначна.

444. У следећој реченици из романа *Породичне сторије* подвуци **прилошке одредбе**.

У америчким филмовима писци од најраније младости поуздано знају да ће бити писци.

445. Прочитај реченице издвојене из *Породичних сторија*. Одреди **врсту** подвучених **зависних реченица** и одговоре напиши на линијама.

1. Напросто су ми око поноћи отимали књигу из руку, јер се у школу ишло изјутра.

2. У америчким филмовима писци од најраније младости поуздано знају да ће бити писци.

IV Прочитај одломак из романа *Робинзон Крусо* Данијела Дефоа, па одговори на задатке испод текста.

Почео сам озбиљно да разматрам свој положај и околности на које сам ограничен, те их сад стављам на хартију, не толико да то остане некеме ко би дошао после мене, јер није било изгледа да ћу имати много наследника, колико да ослободим мисли од свакодневних тешких питања која жалосте душу. Пошто ми је дух почео савлађивати утученост, станем се тешити како сам умео, и стављати добро наспрам зла, да на тај начин направим разлику између мог случаја и горег; изнесем сасвим непристрасно, као дуговања и примања у књиговодству, задовољства која сам уживао насупрот несрећама које сам сносио, и то овако:

ЗЛО

Бачен сам на грозно пусто острво, без икакве наде на избављење.

Издвојен сам и склоњен од целог света, да будем несрећан.

Одвојен сам од осталог човечанства као усамљеник, као изгнаник из људског друштва.

Немам одеда да покријем голотињу.

Без одбране сам и средстава да се супротставим нападу човека или звери.

Нема живе душе с којом бих могао разговарати или која би ми могла помоћи.

ДОБРО

Али ја сам жив, нисам се утопио, као сви остали с мог брода.

Али сам издвојен такође од целокупне бродске посаде и спасен смрти: и Онај који ме је на чудесан начин избавио од смрти, може ме избавити и из овог положаја.

Али не скапавам од глади и не пропадам на неплодном тлу, на коме не би било животних намирница.

Али сам у топлом поднебљу, где ваљда не бих носио одело и кад бих га имао.

Али бачен сам на острво где не видим дивљих звери које би биле опасне по мене, какве сам видео на афричкој обали: шта би било да сам тамо претрпео бродолом?

Али Бог је као чудом послао брод у близину обале, те сам из њега изнео многе ствари које ће или подмирити моје потребе или ми омогућити да се снабдевам док сам жив.

446. Истакни једну **особину** коју у овом одломку испољава Робинзон Крусо, а затим образложи зашто тако мислиш.

1. Допуни реченицу.

Робинзон је _____.

2. У неколико граматички и правописно исправних реченица образложи одговор позивајући се на текст.

447. Заокружи слова испред тачних одговора.

Робинзон записује околности свог положаја у колонама које назива ЗЛО и ДОБРО зато што жели:

- а) да прецизно израчуна трошкове;
- б) да упореди свој случај са неким тежим;
- в) да лакше савлада утученост;
- г) да припреми материјал за будући роман;
- д) да смисли план за избављење;
- ђ) да ослободи мисли од тешких питања;
- е) да се људи диве његовој сналажљивости.

448. Однос колона ЗЛО и ДОБРО представљен је употребом једне **стилске фигуре**. Напиши назив те стилске фигуре.

Одговор: _____

449. Поново прочитај текст у колони ЗЛО. У једној реченици напиши **сажетак** (резиме) тог текста. У сажетку истакни **два** најважнија разлога због којих је Робинзон био у неповољном положају.

Напиши одговор поштујући граматичка и правописна правила.

450. Подвуци у колони ДОБРО део текста који садржи најјачи аргумент у прилог **повољном положају** Робинзона Крусоеа на пустом острву.

У неколико граматички и правописно исправних реченица образложи зашто тако мислиш.

РЕШЕЊА

1. Јонско море је део Средоземног мора и налази се између Грчке, на истоку, Сицилије, на југозападу и континенталне Италије, на западу и северозападу.
2. 2. Књига *Свети Сава, српски просветитељ* скуп је различитих текстова писаних о Св. Сави, првом српском просветитељу и архиепископу. Књига садржи биографске текстове о Св. Сави, његовом рођењу, животу и раду, Химну Св. Сави, песме и народне приче о њему.
3. 1. публицистички/новинарски
2. научни
3. административни/правни
4. 1. књижевноуметнички
2. административни/правни
3. разговорни/говорни
5. 1. историјска личност (Илије Бирчанина)
2. књижевни лик (Илије Бирчанина)
6. 1. 84–86/84, 85. и 86.
2. 171.
7. 118, 121. и 126.
8. „Сву своју пажњу посвећуј владарском послу. Пре него што донесеш одлуку, најпре добро послушај сваку страну.”
9. 1. б) син шкотског сељака
2. б) доприносу развоју медицине
10. 1. једном/ једанпут недељно / сваке недеље / сваке суботе
2. г) покретачи *Полиџикиној Забавника*
11. б) Студирала је упоредну књижевност.
г) Наш чувени песник Растко Петровић био је њен брат.
е) Тражила је помоћ за Србе.
12. б) На конкурс се могу слати песме и приче.
в) На конкурс могу да учествују ученици из Србије, Црне Горе и Републике Српске.
13. б) државница и спортиста
14. Решења у табели:
Н
Т
Т

15. в) особе на које се угледамо, поштујемо их; које су стручне и утицајне

16.

Тврдња	Тачно/Нетачно
Домен „rs” је једини национални ћирилички домен.	нетачно
Домен „СРБ” има предности у односу на остале домене.	тачно
За српско писмо је важно коришћење ћирилице на интернету.	тачно
„Линкуј као што говориш” слоган је домена „СРБ”.	тачно

17. „Лада” је најстарије друштво уметника у Србији.

18. То место је прошле године њен комшија средио тако да се једва могло препознати.

19. Овај чамац Стеван је купио пре неколико година.

20. Решења у табели:

Н

Т

Н

Н

21. 2, 3, 1

22. в) Пустинска олуја

г) Солунски фронт

23. б) Прочитао сам Чеховљеву приповетку.

24. Плате тадашњих чиновника нису биле велике.

25. г) Изложба је значајна због тога што је указала на уметничке активности у првој половини 20. века.

26. 4, 3, 1, 2

27. 3, 2, 4, 1, 5

28. 1. Фазони и форе 2. Заљубљени Снешко 3. Звездан

4. Новогодишње ђаконије 5. Успавана лепотица

(Редослед навођења није битан.)

29. 1. *Издавачко предузеће „Тројевинска књижа”*

Крајнометражни филм

2. *Удобитије грађана „Здрав живот”*

„Књига о джунгли”

30. Реченица треба да буде разумљива, граматички исправна, да има бар 10 речи и да буде у вези са школом или одељењем.

31. Примери тачних реченица:

1. Сутра бих могао/-ла да одем код баке и однесем јој књигу.

Сутра бих отишао/-ла код баке и однео/-ла бих јој књигу.

Сутра бих хтео/-ла да одем код баке и да јој однесем књигу.

2. Да ли знате да је ваш друг освојио турнир у стоном тенису?

Да ли је ваш друг знао да је освојен турнир у стоном тенису?

Да ли ваш друг зна како освојити турнир у стоном тенису?

Напомена: Прихватају се и све друге реченице које обухватају понуђене елементе и које су граматички исправне.

32. (се) прими

33. г) Математичка гимназија позната је по добрим математичарима.

34. б) Најбољи ортаци никада вас неће изневерити у тешким тренуцима.

35. б) Код куће – све као што сам оставио. Буразер почео да се јавља из некаквог Бакра, Швеца се још више развила, и раније лепа, сад постала права лепотица. И – Драганче се мува око ње! Фол долази мене да види, а, овамо, стално блеји у њу. Кева и ћале ми баш остарели.

36.

Образац ПУ

ПРИЈАВА ЗА УПИС УЧЕНИКА У СРЕДЊУ ШКОЛУ

Пријављујем се за упис у _____ разред Економске школе <small>(назив средње школе)</small>	
_____ у Чачку	
Подручје рада _____	
Образовни профил за стручне школе, односно смер за гимназије: _____	
Презиме и име ученика	Марковић Марко
Дан, месец и година рођења	1. 4. 2000.
Место рођења, општина и држава	
Презиме и име оца, његово занимање и адреса	
Презиме и име мајке и њено занимање	
Презиме и име старатеља, његово занимање и адреса (ако ученик нема родитеља)	
Адреса ученика: општина, место, улица и број	Чачак, Чачак, Вука Караџића 15

37. Прихватају се одговори који садрже следеће елементе позивнице: повод за одржавање журке, име оног који позива на журку, име оном коме се упућује позив, место, датум и време одржавања журке.

38.

НАЛОГ ЗА УПЛАТУ		
УПЛАТИЛАЦ АНА ЈОВАНОВИЋ УЛИЦА КЕСТЕНОВА 177 БЕОГРАД	ШИФРА ПЛАЋАЊА 189	ВАЛУТА RSD
СВРХА УПЛАТЕ ПРВА РАТА ЗА УЦБЕНИКЕ	ИЗНОС 1500,00	РАЧУН ПРИМОЦА 160-312507-60
ПРИМАЛАЦ ИЗДАВАЧКА КУЉА „ВЕСЕЛА КЊИЖИЦА“ УЛИЦА ПЛАТОНА 354 ЧАЧАК	БРОЈ МОДЕЛА	ПОЗИВ НА БРОЈ (ОДОБРЕЊЕ) 00213456-789
ПЕЧАТ И ПОТПИС УПЛАТНОЦА	МЕСТО И ДАТУМ ПРИЈЕМА	ДАТУМ ВАЛУТЕ

Образац бр. 1

39. јужна морава сремска митровица стара панчићев

40. Ушћукана између косанчићевог и топличиног венца, поп лукина улица и данас је место где можете срести старе београђане.

41. 1. Мапе које је цртао колумбов сународник помогле су магелану и његовој посади да оплове земљу и докажу да је округла.
2. Према старом српском веровању, детелином са четири листа може се отворити свака брава, а среће у лову имаће онај ко је нађе пре празника ђурђевдан.

42. б) Позвао је све читаоце да дођу у библиотеку.

43. 1. На студентском тргу се налази више факултета.
2. Ученици основне школе „младост” освојили су највише награда на књижевном конкурс.
3. Нестрпљиво су ишчекивали одлазак у велику британију на школовање.
4. Школа је организовала путовање на златарско језеро.
5. Читајући књигу упознавали су лепоте црног мора.

44. поштована наставнице,
позивам вас на свој наступ, који ће се одржати у музичкој школи „мокрањак” у среду у 20 часова.

ваша ученица,
јована марић

45. Дуго се веровало да је Кинески зид једина људска грађевина која се могла видети са Месеца.

46. г) Ни са ким се није свађао.

47. д) шестсто

48. 356 триста педесет (и) шест/ три стотине педесет (и) шест
24. двадесет (и) четврти
XI једанаести
700 седамсто/ седам стотина
49. в) Ја бих волео да видим Џонија Депа.
50. в) Господине Петровићу, Ваша деца су најбољи ученици наше школе.
51. 1. Милан, Ана и Милица воле кад ја направим палачинке.
2. Ви врло добро знате, господине Марковићу, да сам човек од речи.
3. Марко Милић, познати адвокат, заступа велике иностране фирме.
4. Били смо у Паризу, али се не попесмо на Ајфелову кулу.
52. Константину Филозофу, писцу *Жиџија десјоџа Стефана Лазаревића* (дела које је настало између 1433. и 1439. године), Београд се у XV веку указује као „седмоврх”, на дивном месту подигнут и добро утврђен град.
53. б) Кад се, зрело размисли, има ту и увреде, господине Вићо.
54. уч.
g/г (г.)
m/м (м.)
ул.
55. И п у т о д х и љ а д у м и љ а п о ч и њ е п р в и м к о р а к о м .
56. ишчепрати, разљутити, оделити, раширити, потчинити
57. 1. вуку, могу
2. честитки, лиги
3. посетилаца, посетиоцима
58. именице придеви заменице глаголи
 срећни/срећан овај проводимо/проводити
распуст летње/летњи мене/ја обрадују/обрадovati
59. 1. г)
2. д)
3. њ)
4. а)
5. в)
6. б)
60. Маслачак расте на ливадама и травњацима, по пустим местима и напуштеним њивама, пored путева и око насеља.
61. Хајдучка трава се од давнина користила у народној медицини, а омиљено је лековито средство и у званичној.
62. б) певачица
63. Једна група: лепак, прилепити, лепљив, налепница
Друга група: улепшати, лепота, Лепосава, прелеп
Прецртано: лептир, клепити

64. ПЕТАК ПЕТИНА ПЕТАО
ПЕТРОЛЕЈ ПЕТОУГАО ПЕТИЦА
65. а) шумовит, пошумити, шумица, шума, шумски
б) шума
66. младост, реткост, нежност
67. б) предикатска реченица
68. Станко приђе дрвету, | плъну у длане | и поче се пузати брзо и вешто као мачка. | Кад се успуза до круне, | он одломи једну гранчицу, | метну је у зубе, | па се спусти на земљу.
69. 1. две (2)
2. четири (4)
70. 1. в)
2. а)
3. г)
4. б)
71. Стојте, галије царске! Спутајте крме моћне,
газите тихим ходом!
Опело гордо држим у доба језе ноћне
над овом светом водом.
72. свирач
73. Фреска „Мироносице на гробу Христовом” из Милешеве, задужбине краља Владислава, у средини има фигуру анђела у белом.
74. 1. а)
2. д)
3. б)
4. в)
5. ђ)
75. Субјекат – Лепа реч
Предикат – отвара
Објекат – гвоздена врата
76. 1. субјекат
2. предикат
3. објекат
4. прилошка одредба за место
77. 1. мајка
2. ученица
78. в) прави објекат
79. Рабровици, Бранковину, ваљевском крају, шумарака, река, једне такве реке, дечацима, воденице, кукурузовине, птица, науци (наукама), поезију

80. Усред разговора оба човека се пренуше као да су залутали. Свећа на столу се прели и Свилар виде пред собом потпуно непознатог човека... Он се тешко подиже и поведе госта на вечеру. Ноћне птице суновраћивале су се и ударале у прозоре изложене месечини у нади да туда могу да пролете кроз зграду на другу, светлију страну ноћи.
81. По цео дан седим у библиотеци, заједно с научницима забринутим за судбину човечанства.
И нађем се у врту пуном сунчеве светлости
и зујања невидљивих пчела. Дани детињства
полако израњају из заборава, дани
кад све је било на дохват руке/руку
кад је живот изгледао као једно велико обећање ...
82. б) Његова краљица напала је мог топа.
83. завршавам
полагаћу, ћу полагати, полажем
волео бих, волела бих
почео сам, почела сам, учим
Вежбај
84. в) Узорци су ношени на додатне анализе.
85. Треба
86. 1. Метеоролози очекују да ће се појавити период ниских температура.
2. Вршимо услуге тапацирања намештаја.
3. Немамо довољно финансијских средстава.
4. Поново је дошло до раста цена.
87. мудрост
88. 1. б)
2. в)
3. а)
89. 1. б)
2. а)
3. г)
5. в)
90. б) синоними
91. г) хомонимија
92. в) хомонимија
93. в) У добру се не понеси, у злу се не покуди.
94. в) Погодио је значење непознате речи.
95. 1. в)
2. б)
3. а)

96. 2. г)
3. б)
4. а)
97. г) нерадо
б) никада
а) изненада
/ свакодневно
в) ником ништа
98. 1. мишју
2. маковог
3. иглама
99. 1. в)
2. а)
3. г)
100. в) обнављање
101. в) особа која добровољно и бесплатно обавља неку службу
102. 1. в) градитељ
2. Прихвата се једна од следећих речи: одлика, карактеристика, обележје, особина.
103. в) 2.
104. 1. а) грчког језика
2. а) мушког рода
3. пискови и писци
4. пир
105. б) српскословенски
106. Х
107. а) шумадијско-војвођански
д) источнохерцеговачки
108. в) шумадијско-војвођански, источнохерцеговачки
109. а) Ијекавски изговор је један од изговора српског књижевног језика.
в) Шумадијско-војвођански дијалекат припада дијалектима екавског изговора.
110. источнохерцеговачки, зетско-рашки (зетско-јужносанџачки)
111. б) зетско-рашки (зетско-јужносанџачки) дијалекат
112. б) српскословенски језик
113. а) Рат за српски језик и правопис
д) *Нови завјет* (превод)
114. русински, мађарски, ромски
115. в) бугарски
ђ) македонски

116. 1. в)
2. а)
3. г)
5. б)

117. 2 Бранислав Нушић
3 Милош Црњански
4 Доситеј Обрадовић
1 Радоје Домановић

118. а) Мирослав Антић написао је дело *Плави чујерак*.
б) Вељко Петровић написао је дело *Јабука на груму*.
г) Антон Павлович Чехов написао је дело *Чиновникова смрт*.
ђ) Милош Црњански написао је дело *Сеобе*.

119.

Одлика усменог стваралаштва	+ или –
Дела стварају обдарени непознати појединци.	+
Дела нису подложна промени, преносе се увек у истом облику.	-
У делима се користе стални епитети, устаљени почеци и завршеци.	+

120. 2.

121. 1. народна књижевност
2. ауторска књижевност
3. ауторска књижевност
4. народна књижевност

122. 1. драма
2. лирика
3. епика

123. 1. епика/епопеја/ епска поезија / епски род
2. лирика/лирици/ лирска поезија / лирски род
3. драма/драми/ драмска поезија / драмски род

124. 1. драма/ драмска поезија / драмски род
2. епика/ епска поезија / епски род
3. лирика/ лирска поезија / лирски род

125. Саву, Млаву и Мораву
Прелазећи ја,
Тебе сам се зажелео
И лакога сна.

126. десетерац

127. десетерац – 1.
осмерац – 3.
десетерац – 2.

128. 1. нарација
2. дескрипција, нарација
3. монолог
129. – Куда се то дева род с наше јабуке?
– Ја ћу ноћас чувати јабуку, да видим ко је бере.
130. – Не, није ни овај! – (гунђа он наглас.) – Ко би знао шта је ово! То је просто ужасно! Не, није овај!
НАПОМЕНА: Ученик може/ не мора да подвуче пишчеве речи.
131. б) дескрипција и нарација
132. в) дескрипција
133. б) дескрипција
134. б)
135. Време ме зазиђује,
али ја поезијом камену кулу
у крилат чардак преобрнух,
с њега на дуги заказујем састанке
као на брвну.
136. в) поређење
137. шуми
138. И злослутним гракћу гласом
139. облутака, белих и великих, као нека праисторијска јаја
140. (виши) саветник / (Виши) Саветник
141. в) тишина
г) дрвеће
д) сребро
ђ) сан
142. г) песма
143. Лик кога ишчекују зове се Јан.
144. в) Едипово ослобађање Тебе
145. природа љубав нежност
146. б)
147. в) реклама
148. Труба је лимени дувачки инструмент са уском, највећим делом цилиндричном шупљином и вибрирајућим усним делом.
149. научног
150. б) наглашеном сликовитошћу коју стварају употребљене стилске фигуре

151. б) истиче се да је значајно очувати језик једног народа
в) истиче се да је језик моћно оружје у очувању слободе
152. б) У народној причи о животињама и народној шаљивој причи дијалог је значајан за развој радње.
д) Народна прича о животињама и народна шаљива прича желе да насмеју слушаоце, односно читаоце.
ђ) У народној басни и народној причи о животињама јављају се ликови животиња.
153. б) број стране на којој се говори о том појму
154. 1. Индекс појмова
2. Речник појмова (Појмовник)
3. Садржај
155. в) какав се човек назива медведом
156. а) сат има људске особине;
б) сат је врло стар;
г) зна се ко је донео сат на садашње место;
157. б) Оба текста говоре о улици названој по господару Јеврему.
г) У оба текста се спомиње просветна установа.
158. Т
Т
Н
Н
159. Н
Т
Н
160. в) И плакат и вест износе који је повод одржавања културне манифестације.
161. Прихвата се као тачан одговор део реченице или цела реченица:
тај податак као да никога не занима или: Иако Атлас угрожених језика Унеска показује да је 229 језика тренутно пред изумирањем, тај податак као да никога не занима.
162. Већ девет деценија траје једно лепо завођење; београдску оперску публику очарава славна севиљска лепотица Кармен. Чини то несмањеним жаром и ове сезоне.
163. Ковачевић је, сасвим сигурно, најомиљенији савремени српски комедиограф.
164. Вест садржи одговоре на питања: ко, шта, где, када, како (зашто).
165. Прихватају се одговори који садрже пет наведених елемената вести.
166. Прихвата се одговор који садржи потребне информације, ток догађаја и закључак.
167. Бранко иде у основну школу „војвода мишић” у Београду, која је име добила по славном српском војводи.
168. мишино, Чешког, Задужбина, Романике, Готике и Ренесансе
169. Песник Франческо петрарка (1304–1374) рођен је у тоскани. иако је писао углавном на Латинском, своје најчувеније дело „канцонијер” написао је народним Италијанским језиком.

170. Округла грађевина била је опасана двоструким каменим зидом. Ветрови, кише, снегови, људи и животиње уништавали су и разносили све што није од камена, па и ти камени зидови осипали су се и нестајали, само теже и спорије. Кров је на средини одавно проваљен и све се више руши.
171. г) Господине Вићо, брате, ти тако гледаш човека у очи да то може збунити сваког, па и највећег говорника.
172. б) Питао је Милену да ли ће доћи.
173. б) и др.
174. РС
гимн.
гђа
и сл.
175. б) Петог октобра 1908. године Аустроугарска је, не обазирјући се на дипломатско противљење великих сила и оштра упозорења Србије и Црне Горе, прогласила анексију Босне и Херцеговине.
176. а) Рећи ћете нам када да дођемо на рођендан.
177. Председник удружења замолио је подпретседника да се обрати госпођи Милки Срдих, овогодишњој добитници награде. Госпођи Милци уручена је диплома на којој су отштампане похвалне речи.
178. 1. Појава штампе највише је допринела напредку љутског духа и описмењавању људи.
2. Доментијан је најзначајнији србски писац средине тринестог века и један од највећих писаца уопште.
3. Присталице Вукових идеа били су млади школовани људи, претежно у Бечу и Пешти, од коих су многи касније дошли у Србију да раде.
179. в) четрдесетпетогодишњак
д) 45-годишњак
180. г) Ти си, додуше, већ гледао тај филм, неће ти бити занимљив.
181. ванаставни – ваннаставни
ескурзија – екскурзија
прекјуче – прекључе
одељење – оделење
182. компјутер, оригиналан, дијаграм, сумњив
183. 1. лет Париз–Њујорк
2. Шар-планина
3. утакмица Борац–Слобода
4. француско-српски речник
184. в) „Много сам уморан”, пожалио се Милан.
185. корак – корачати, писати – преписивати
признати – признање, додати – додавати
ловац – уловљен, осмех – смешити се

186. б) Акценти не могу стајати на последњем слогу вишесложних речи.
в) На једносложним речима могу стајати само силазни акценти.
д) Ненаглашене дужине се јављају само иза наглашених слогова.
187. авантура – авантуризам градити – грађен
васпитати – васпитавати матура – матурски
музика – музикално учити – учионица
188. шљива мандарина јабука поморанџа банана
189. 1. в) промену л у о
2. г) једначење сугласника по звучности
190. 1. в)
2. г)
3. /
4. б)
5. а)
191. Славчин шминци унешен предчас
192. 1. савесна, радосна, часна
2. руски, безначајан
3. задаци
193. истреси уласка
194. 1. помоћи; 2. говорасмо; 3. пливамо
195. даном – инструментал; детињства – генитив
196. Софијин брат тренира кошарку, а Милошева сестра уметничко пливање.
197. Весна лепо изгледа у својој новој свиленој хаљини.
198. даље
199. Откуцавање старинског сата као да је говорило да време за изненађеност треба брзо да прође.
200. 1. б)
2. в)
3. б)
4. а)
5. г)
6. а)
201. боровина, воћњак
202. 1. б)
2. а)
3. г)
4. в)
203. б) намерна реченица
204. б) Вратише се натраг јер нису могли проћи кроз клисуру.

205. 1. грицкати семенке
2. склонивши се у хлад
3. одмахујући главом
206. б глаголска
в именичка
 прилошка
а придевска
207. а) Дошао је по јаком невремену.
б) Пили смо воду са извора.
208. в) субјекат
209. Врата крчме ишарана су именима, под кровом виси стари венац ђурђевског цвећа, а окна на прозорима излепљена су пожутелим, старим новинама.
210. а) Изгубивши појам о времену, закаснио је на час.
211. 1. стари мост са каменим луком
2. у магијску моћ црвеног ускршњег јајета
212. А)
1. б)
2. а)
3. г)
4. д)

Б)
а) субјекат
213. 1. б)
2. а)
3. в)
214. 1. г)
2. в)
3. а)
215. из кошнице у кошницу
216. г) присвојно
217. в) Мама је Милану закрпила колена на фармеркама.
218. в) Кад једем пудинг, није ми довољна једна чинијица.
219. а) стара
220. 1. г)
2. а)
3. в)
4. б)

221. 1. косило (се)
2. б) објавити
222. 1. д)
2. а)
3. б)
4. г)
223. б) говорити узалуд
224. б) јединствени
225. в) човек који говори више језика
226. а) јасно, очигледно
227. г) смањену активност људи или њено одсуство
228. а) прилагођавање
229. в) нагли напредак, процват
230. г) сирова
231. б) налик, сличан
232. 1. б)
2. а)
3. а)
4. в)
5. б)
6. в)
233. в) Првог светског рата
234. в) Бој на Мишару, народна песма

235.

Наслов дела и име писца	Књижевни род	Књижевна врста
<i>Поход на Мјесец</i> , Бранко Ћопић	епика	приповетка
<i>Покондирена шиква</i> , Јован Стерија Поповић	драма	комедија
<i>Небо</i> , Стеван Раичковић	лирика	мисаона (рефлексивна) песма

236. 1. б)
2. в)
3. а)

237.

Име писца	Наслов дела	Назив врсте
Милош Црњански	<i>Ламенїи над Беоїрадом</i>	поема
Лаза Лазаревић	<i>Све ће їио народ їозлаїїїїи</i>	приповетка
Коста Трифковић	<i>Избирачица</i>	комедија
Сима Пандуровић	<i>Бисерне очи</i>	љубавна песма

238. пословице; загонетке; брзалице; питалице / пословицама; загонеткама; брзалицама; питалицама

239. б) трагичан завршетак

240. путопис

241. в) биографија

242. в) биографије

243. дневник

244. г) мемоари

245. б) путопис

246. 1. в)

2. б)

3. –

4. а)

247. (Били су) врели летњи дани, (али) прохладне ноћи

Или: дани, ноћи.

Или: врели, прохладни.

248. г) хипербола

249. 1. персонификација

2. поређење

3. контраст

250. 1. в) метафора

2. младу/невесту (млада, невеста)

251. Милион нас је овде

252. г) метафора

253. срца

254. 1. персонификација
2. градација
3. хипербола

255.

Особина	Поступак
лукав	У двобоју, окренуо је дива Фурлана према сунцу: „Фурлан вјешто одбија махове, док га Кањош, обигравајући, окрену сунцу у очи.”
мудар	Када му Млеци понуде благо као награду, он им каже: „Да се из ове скриње диже, а не меће, то би благо брзо нестало; брзо бисте јој дно видјели.”
храбар	Изашао је на мегдан са дивом Фурланом. „Могло ми је бити да сједим дома као господин.”

256. 1. г)
2. б)
3. в)
4. а)

257. завидан
кукавица

258. лето; црвена боја (усне, булке); ливаде; мирис; мирис ливада; поља; шумарци
Напомена: Као тачни одговори, прихватају се именице и придеви уз њих.

259. Прихватају се две особине од понуђених: маштовитост, одважност, борбеност, спремност да прихвати изазов, сигурност у себе и сл.

260. в) Два старца су дуго година повезани дубоким пријатељством и оданошћу.
г) Старце везује љубав према дечаку и жеља да дечаку помогну да одрасте.

261. а) заснован је на агином задовољству поводом добијеног хака
г) заснован је на прећутном придржавању утврђеног договора

262. г) Искрени родољуб тешкоће и патње свог народа доживљава као личне проблеме.

263. 1. дијалог; 2. монолог; 3. дескрипција (описивање); 4. нарација (приповедање)

264. „Куда ће овај оволики свет? Шта је сад опет? ... Сигурно депутација каква?”

265. б) унутрашњи монолог

266. 6, 4, 1, 3, 5, 2, 7

267. 1. препричавање
2. анализа
3. анализа
4. препричавање

268. Он је комичан тип који се обично назива *senex iratus*, или строги отац.

269. б) Народна поезија је тематски веома разноврсна.
д) Дела народне књижевности говоре о човеку и природи.

270. в) Аутор Б исказује више забринутости од аутора А.
271. б) Свети Сава је истицао значај учења, књиге и духовних вредности.
г) Дечак доживљава промену и напредује у стицању знања.
272. Решења у табели:
ДА
НЕ
НЕ
273. Прихватају се два од могућих одговора: атмосфера; загађивање или загађивач (атмосфере); Аустралија.
(Редослед навођења није важан.)
274. а)
275. *Прихватајљив одговор*
Прихватљив је сваки одговор који садржи све следеће информације:
— када је Србија стекла независност и постала краљевина, да је Београд био мала варош, да промене настају после окретања Европи (1. пасус);
— да градско језгро чини полукруг око трврђаве или шанац, да 1880. почиње да се шири ка Тргу Славији (2. пасус);
— да се 1886. или шест година касније рејону вароши припаја насеље *Енџезовац*, да је насеље добило име по Шкоту Франсису Макензију (3. пасус).
Реченице морају бити разумљиве, јасне и правописно коректне (велико и мало слово, растављено и састављено писање речи, интерпункција).
На пример:
Србија је 1878. године стекла независност, а 1882. постала краљевина. Београд је тада био мала варош оријенталног изгледа. Промене у њеном изгледу настају после окретања Европи у свим сферама живота. Градско језгро је чинио шанац око трврђаве. Ширење ка Тргу Славији почиње 1880. године, а шест година касније у рејон вароши улази насеље *Енџезовац*. Оно је добило име по Франсису Макензију, имућном Шкоту.
- Неприхватајљив одговор*
Неприхватљив је одговор који не садржи све наведене информације или у коме реченице нису јасне и разумљиве.
276. *Прихватајљиво образложење*
Сваки одговор који је заснован на аргументацији из текста, тј. позива се на став изнет у последњем пасусу наведеног текста.
На пример: Писац сматра да је та магија читања и писања нестала; изгубио се *вео изузејне часћи, чаробњашиња и мајије*, како се каже у тексту. Аутор мисли да је тај дар данас постао обичан, навика...
- Неприхватајљиво образложење*
Сваки одговор који је заснован на аргументацији изван текста, који је уопштен или баналан.
На пример: Аутор сматра да данашњи писци пишу лоше. Бирају теме из живота, па је њихово писање површно, без посебне оригиналности. Нема више добре књиге као некад...

277. А. б) Пупинова мајка
 Б. Образложење: Прихватљиви су сви одговори у којима се помиње да му је мајка причала о важности знања и образовања, о томе како му је помагала и исправљала беседу коју је говорио на Дан Светог Саве и заварала сеоског учитеља својим сном о Светом Сави, не би ли их лакше убедила да је школа у Идвору мала за знања која чекају њеног сина.
278. а) Бранко Радичевић пева о прикривеним осећањима српске омладине.
 д) Бранко Радичевић у песмама приказује ликове из српске народне епике.
279. а) Природни и граматички род се код неких именица не подударују.
 г) Граматички род се одређује по граматичким особинама.
280. Т
 Т
 Т
 Н
281. 60%
282. а) ц, ч
 б) ф
283. в) Иако многе песме Васка Попе говоре о животу савременог човека, инспирацију је проналазио и у културној традицији.
284. а) Апарат рендген добио је назив по свом изумитељу, Вилхелму Конраду Рендгену.
285. в) Године 1991. ФК „Црвена звезда” освојила је Куп европских шампиона.
286. Сада/Сад ће доћи са мном Марија не бисмо ли се што боље припремиле за писмени задатак.
287. 1. матице, правопис
 2. филолошком, београду
 3. народне, србије
 4. добричин, атељеа
288. а) Андреј је један паметни 15-годишњак.
 г) Недавно смо учили о турско-аустријском рату.
 д) Тај интервју сам прочитао у НИН-у.
289. в) 100-годишњица почетка Првог светског рата
 г) 100. годишњица од рођења Бранка Ћопића
290. г) У периоду 1925–1928. године настала је Миланковићева књига „Кроз васиону и векове”.
291. в) зелено-жута свеска
 ђ) тамнољубичаста марама
292. а) Владимир Остојић је у аутобиографији описао свој пут од продавца ауто-делова до једног од најпознатијих музичара данашњице.

293. фотосинтеза
електротехничар
полукруг
294. 1. авијација
2. комедиограф
295. а) Не размишља о победи на турниру, већ о томе како да се што боље припреми.
296. 1. Ти ћеш, у то сам сасвим сигурна, оправдати моје поверење.
2. Он је, као и сви моји другови, увек добродошао.
3. Очекивала сам га, а он се, међутим, није појавио.
4. По мом мишљењу, стари и млади се понекад добро разумеју.
5. Весео и занесен, Марко је стајао испред нове продавнице играчака.
297. Сутрадан, док сам писао елегију и грицкао перо у очекивању риме, Швабрин закуца на мој прозорчић. Оставим перо, узем мач и изиђем.
– Зашто да одуговлачимо? – рекне ми Швабрин. – На нас не пазе. Сићи ћемо до реке. Тамо нам нико неће сметати.
Упутимо се без речи. Пошто смо се спустили по стрмој стази, зауставимо се крај саме реке и исучемо мачеве. Швабрин је био искуснији од мене, али сам ја био снажнији и храбрији и господин Бопре, који је некада био војник, дао ми је неколико часова из мачевања, који су ми сада добро дошли. Швабрин није очекивао да ће наћи у мени тако опасног противника. Дуго нисмо успевали да закачимо један другог. Најзад, приметивши да Швабрину понестаје снаге, жестоко навалим и сатерам га скоро у реку.
298. Газирани напитци се често служе на рођенданима. Иако лекари непрепоручују овакав вид освежења, многи газирани сокове идаље радо пију.
299. б) Сви корисници наших услуга који не буду поштовали правила понашања биће удаљени из просторије.
г) Свако друштво које почива на принципима поштовања и уважавања слобода изградиће сигурну будућност.
300. Сви ученици, иако им ништа није речено, одмах су схватили шта се догодило тога дана у дворишту.
301. ПРЕ | О | РА | ВА | ТИ А | УГ | МЕН | ТА | ТИВ БА | НАТ | СКИ
ПИ | О | НИР | СКИ ПРЕ | ТР | ЧА | ВА | ТИ
302. Л А | С Т А А | У | Т О Т Р А М | В А Ј Р А | М Е | Н А
Ц В Р | Ч А К Љ У Д | С К И Р А | Д О С Т П Р И | П О | В Е Т | К А
303. 1. сибиларизација
2. губљење сугласника (упрошћавање сугласничких група)
3. једначење сугласника по месту изговора (творбе/артикулације)
4. сажимање самогласника
304. 1. печем, палатализација
2. стамбени, једначење сугласника по месту изговора (творбе/артикулације)
3. тврђи, јотовање
305. 1. палатализација

2. сибиларизација
3. јотовање
4. прелазак/промена л у о

306. непостојано А, сибиларизација, губљење сугласника

307. Ш, Ш, Ш, Ш
једначење сугласника по звучности
једначење сугласника по месту изговора (творбе/артикулације)
(Редослед наведених гласовних промена није битан.)

308. Решења у табели:

Т
Н
Н
Т

309.

Реч из реченице	Кратак акцент	Дуг акцент	Силазни акцент	Углазни акцент
кулом		+		+
птице	+		+	
беле		+		+
пахуљице	+			+

310. 1. винограду, силазило, ивици, шуме
2. беше, мирно, сунце

311. 1. глаголски прилог прошли
2. перфекат

312. међутим – међутим – РЕЧЦА
много – много – ПРИЛОГ
на – на – ПРЕДЛОГ
које – који – ЗАМЕНИЦА
ми – ја – ЗАМЕНИЦА
навукли – навући – ГЛАГОЛ
старијега – стар – ПРИДЕВ
брата – брат – ИМЕНИЦА
али – али – ВЕЗНИК

313. 1. глагол
2. заменица

314.

Глаголи	по томе да ли подразумевају вршиоца радње	лични	умити се, ходати, подићи, ући
		безлични	смркавати се
	по роду	прелазни	подићи
		непрелазни	ходати, ући
		повратни	умити се, смркавати се
	по виду	свршени	умити се, подићи, ући
несвршени		смркавати се, ходати	

315.

	старица	малога	жбуњу
Врста	именица	придев	именица
Подврста	заједничка	описни	збирна
Род	женски (род)	мушки (род)	средњи
Број	једнина	једнина	једнина
Падеж	номинатив	генитив	датив

316.

Именичке	Придевске
му	свом
ја	онај
тебе	који
ко	колике

317.

	Врста речи	Подврста речи	Род	Број	Падеж
ученици	именица	заједничка	мушки	множина	номинатив
осмог	број	редни	мушки	једнина	генитив
завршни	придев	описни	мушки	једнина	акузатив

318. именичка

319. 1. узрочна
2. условна
3. допусна

320. 1. односна
2. намерна
3. изрична
4. начинска/поредбена

321. 1. Дуго је размишљао да упише гимназију. изрична
2. Био би срећан да је уписао гимназију. условна
3. Вредно је учио да упише гимназију. намерна
4. Толико је упорно учио да је без проблема уписао гимназију. последична

322. синтагма
глаголска (синтагма)

323. 1. изрична (реченица)
2. односна (реченица)
3. намерна (реченица)

324. 1. намерна (реченица)
2. изрична (реченица)
3. временска (реченица)
4. допусна (реченица)

325. 1. временска (реченица)
2. условна (реченица)
3. намерна (реченица)
4. последична (реченица)

326. 1. глаголска (синтагма)
2. прилошка (синтагма)
3. придевска (синтагма)
4. именичка (синтагма)

327. 1. именичка (синтагма)
2. глаголска (синтагма)
3. прилошка (синтагма)

328. в) Патуљак испрва није хтео да иде у крађу, плашећи се казне.

329. 1) генитив
време/временско/времена/темпорално
2) инструментал
место/месно/места
3) локатив
начин/начинско/начина

330. Падеж: генитив Значење: деоно/деони/ део нечега /партитативно/партитативни

331. 1. Падеж: генитив
Значење падежа: присвојно/посесивно/припадање/ присвојни генитив
2. Падеж: акузатив
Значење падежа: значење трпиоца радње / значење предмета радње
Напомена: Ученик може и великим почетним словом да напише тачан одговор.

332. б) Срећем се са другом сваког јутра на станици и заједно идемо до школе.

333. в) потомак старог, доброг рода

334. г) средишњи део речног тока

335. б) потврђивање
336. г) уједињавање
337. г) дуготрајан
338. Покондирена тиква („Покондирена тиква”)
драми (драма), драмском роду (драмски род)
комедији (комедија)
Фема
339. „Аска и вук”/Аска и вук
Иво Андрић
епика
приповетка
340. Поп Ћира и поп Спира („Поп Ћира и поп Спира”)
Стеван Сремац
341. Мртво море
Радоје Домановић
епика
(сатирична) приповетка
342. 1. Горски вијенац („Горски вијенац”)
Петар Петровић Његош
2. Пилипенда („Пилипенда”)
Симо Матавуљ
343. 1. Ропство Јанковић Стојана („Ропство Јанковић Стојана”)
2. Мали Радојица („Мали Радојица”)
3. Смрт војводе Пријезде („Смрт војводе Пријезде”)
344. путопис
345. 1. а) Писма из Италије („Писма из Италије”)
б) Љубомир Ненадовић
в) путопис
2. а) Све ће то народ позлатити („Све ће то народ позлатити”)
б) Лаза Лазаревић
в) (психолошка) приповетка
346. 1. а) Наслов дела: Светли гробови („Светли гробови”)
б) Књижевни род: лирика/ лирски род / лирска поезија
в) Књижевна врста: мисаона (рефлексивна) песма
2. а) Наслов дела: Бој на Мишару („Бој на Мишару”)
б) Књижевни род: епика/ епски род / епска поезија
в) Књижевна врста: епска песма
347. в) метафоричност

348. Решења у табели:
ДА
НЕ
ДА
ДА
349. НЕ
НЕ
ДА
ДА
350. 4. То се догађа доста често, јер до неке границе кит не може да спази своје противнике који му се примичу, зато што су му очи по страни.
351. Прихватају се два од понуђених одговора: набрајање догађаја, присуство јунака (који има оружје и коња), стални епитет, (епски/јуначки) десетерац.
352. А) Бајка
Б) фантастична бића / фантастични јунаци / фантастични мотиви / фантастични ликови / бића из маште / измишљена бића и сл.
353. б) лирски субјект
354. в) лирски субјект
355. цар Срба (Грка и Арбанаса), цар (Душан)
356. б) Холден Колфилд
357. б) Горчин
358. 1) рече му монах
2) Јан за тренутак ућута.
359. персонификација
епитет
Напомена: Редослед уписивања назива стилске фигуре није битан.
360. Прихватају се две од наведених стилских фигура: ономатопеја, персонификација, метафора, метонимија, алитерација.
361. словенска антитеза
362. в) словенска антитеза
363. метафора
364. метафора
365. *Прихваћљив одговор*
Персонификацијом се у овим стиховима наглашава како снага осећања лирског субјекта оживљава природу. Лирски субјект приписује своја осећања природи.
Неприхваћљив одговор
Уопштен одговор или онај који није заснован на идејама изнетим у песми. Граматички и правописно неисправне реченице.
На пример: Песник је срећан и види срећу свуда око себе.

366. персонификација
367. Кад Секула речи разабрао,
љутито је Јанку говорио:
„Ујко Јанко, немерено благо,
ти не слушај моје миле сеје,
већ ме води на Косово равно”
368. контраст
369. поређење/Поређење: Као звезде (угашене) сијају (сада) твоје (већ давно ископане) очи
симбол/Симбол: звезде, светлост, Симонида, очи
алитерација/Алитерација: светлост своју, сијају сада [...] Симонида
370. в) округлост
371. б) заорава
372. а) опишу како је благо пролећно сунце својим светлосним шарама украсило многе баште
373. катрен
374. 1. катрена/катрен
2. терцета/терцет (терцине/терцина)
375. б) без искрених осећања
376. б) У песми је реч о снази уметничког стварања које пркоси смрти и разарању.
377. Свежи су се кртичњаци црвенели као красте.
378. *Прихватаљив одговор*
Прихватаљив је сваки одговор у ком се тумачење наведених стихова доводи у везу са идејом изнетом у песми – свако разочарање у љубави нема смисла, јер нови дан доноси и нове прилике, нову наду.
На пример: Лирски субјект верује у нови почетак. Зато свако разочарање, па и љубавно, мора да буде превазиђено, јер нови дан доноси нове шансе и прилике.
- Неприхватаљив одговор*
Неприхватаљив је сваки одговор који је уопштен или није заснован на идејама изнетим у песми. Граматички и правописно неисправне реченице не могу бити прихватаљив одговор.
На пример: Песник је задовољан свим што му се у животу дешава, па и лошим стварима, јер је таква личност. Песник воли живот.

379. *Прихватљив одговор*

Прихватљив је сваки одговор који наведене приповедачке коментаре у заградама доводи у везу са мотивацијом поступака главног јунака, психолошком карактеризацијом лика.

На пример: Реченице у заградама помажу нам да боље разумемо бес и љутњу које осећа кмет Симан у тренутку док разговара са Ибрагом. Приповедач жели да психолошки оправда његово оштро реаговање.

Неприхватљив одговор

Неприхватљив је одговор који садржи граматички и правописно неисправне реченице, а разумевање улоге коментара из заграда тумачи уопштено или без везе са текстом.

На пример: Кмет Симан је љут, а писац као да жели да га подржи и охрабри у жељи да се супротстави свом непријатељу. Осећа се мржња из његовог говора, па писац жели да је оправда.

380. а) Понављање делова стихова у песми истиче страх лирског субјекта пред лепотом вољене драге и док је у њеном присуству.

г) Понављање делова стихова у песми утиче на успостављање одређеног песничког ритма иако је песма написана у слободном стиху.

д) Понављање делова стихова у песми подвлачи интимни тон у исказивању осећања лирског субјекта, као и снагу тог осећања.

381. Прихватају се одговори под 1. и 2.

Образложење за одговор под 1: Одломак указује на то да је он занесен Зорином лепотом – наводи се снажан утисак који на њега остављају њене очи и глас.

Образложење за одговор под 2: Одломак указује на то да је он разредни песник, да се бави писањем; пореди себе са расцвркутаном шевом, која је обично симбол умилне песме.

382. *Прихватљив одговор*

Прихватљив је сваки одговор у коме се тумачење наведених стихова доводи у везу са осећањем дивљења лепоти (природе), занетости лепотом; смирености, стишаности, умирености коју има у души док посматра брезу под снегом; поспаности, сањарења, снатрења и сл.

Неприхватљив одговор

Неприхватљив је сваки одговор који је уопштен и није заснован на осећањима изнетим у песми.

На пример: Песник највише воли да гледа природу под снегом. Воли зиму, снег.

383. Прихватају се одговори у којима се указује на то да се одрасли кају због своје неспремности да упознају у потпуности младе и да уживају у њиховом одрастању.

384. *Прихваћљив одговор*

Прихватају се један или други одговор уз одговарајуће образложење које је засновано на тумачењу песме и позивању на стихове.

На пример:

Узнемиреност. Лирски субјект истиче како ноћ и ветар у њему изазивају узнемиреност, а примећује да је и сама природа узбуркана и узнемирена. Он каже да је ноћ велика и осећа страх који само мајка може да ублажи.

Утеха. Упркос страху и узнемирености, лирски субјект осећа утеху коју му обезбеђују мајчино присуство и пољубац. Он као да себе теши речима да је добар дечак. То се уочава и у стиховима: „Заспао си сасвим сигуран да ћеш се сутра пробудити. Као и ветар. Као и ветар.” Такође, неки стихови подсећају на стихове успаванке.

Неприхваћљив одговор

Одговори који нису позивање на песму, већ представљају произвољно, површно или нетачно тумачење.

На пример:

Узнемиреност. Лирски субјект се осећа узнемирено јер привиђа анђеле који га плаше у тој ноћи. Каже да је ноћ велика и зна да је он мањи од ње.

Утеха. Лирски субјект слуша песму анђела и зна да ће уз њу заспати, па осећа утеху јер ће ускоро утонати у леп сан. У песми се каже да неће сањати ништа што је зло.

385. *Прихваћљив одговор*

Прихвата се сваки одговор који је заснован на аргументованом образложењу у виду цитата из песме или тачне парафразе стихова. Тумачење наслова мора садржати ставове који реч опомена разумеју као намеру лирског субјекта да истакне значај жеља и тежњи за другим бићем у животу сваког човека. Реч *ојомена* у овој песми синонимна је речима вредност или важност. Лирски субјект *ојомиње* на важност и вредност ставова изнетих у песми.

На пример:

Песма носи наслов *Ојомена* јер лирски субјект истиче важност свих услова које човек мора да испуни како би се осећао жељено и задовољно. Човек може да очекује нешто од другог бића само ако силно жели да буде са тим бићем или ако му се потпуно посвети. То се може закључити из стиха *човек је жељен, њек ако жели* или стихова *ако целога себе дамо, њек њада и можемо бићи цели...*

Одговор мора садржати јасне, разумљиве и правописно коректне реченице.

Неприхваћљив одговор

Не прихватају се одговори који не наводе стихове или бар не парафразирају стихове као образложење изнетих ставова. Не прихватају се ставови који банализују или уопштавају тумачење наслова, нити образложења која не користе одговарајуће књижевнотеоријске појмове.

Не прихватају се одговори са нејасним и неразумљивим реченицама. Правопис у вези са писањем великог и малог слова и растављеним и састављеним писањем речи мора се поштовати.

На пример: Песник говори људима како да се понашају у животу... Човек је срећан тек ако се заљуби...

386. Прихвата се одговор који указује на друго мишљење као потпуније. Помињу се или наводе прва два стиха из четврте строфе из којих је јасно да су описи природе и расположење лирског субјекта усаглашени.

387. *Прихватљив одговор*

Прихвата се сваки одговор који је заснован на аргументованом образложењу у виду цитата из песме или тачне парафразе стихова. Лирски субјект се разликује од других бића у свету ком припада зато што има моћи размишљања и памћења. За илустрацију прве моћи морају се цитирати или парафразирати стихови: *И ірана већ да йосіанем/ Моје би лишће мислило...*

За аргументовано образложење моћи памћења морају се цитирати или парафразирати стихови: *У камен да се йрејворим/ Већ не бих нашо заборав.*

Одговор мора садржати јасне, разумљиве и правописно коректне реченице.

Неприхватљив одговор

Не прихватају се одговори ако не садрже две наведене моћи које лирског субјекта чине различитим од других бића у свету ком припада, као ни образложења изнетих ставова која не цитирају стихове или их бар не парафразирају. Неприхватљив је одговор ако садржи нејасне, неразумљиве реченице. Правопис у вези са писањем великог и малог слова и растављеним и састављеним писањем речи мора се поштовати.

388. Прихватају се један или други одговор уз образложење које је засновано на песми.

ДА. Указује се на то да је младић сакупио многе девојке и девојку која му се допада како би у колу, кад су сви опуштенији, сазнао да ли му она узвраћа осећања.

НЕ. Указује се на то да је младић оклевао и чекао „три године дана” (веома дуго) да би сазнао шта она осећа.

389. Прихватају се један или други одговор уз одговарајуће образложење.

На пример: ДА. Наведен је аргумент да је аутор описао шта му се све дешавало у животу, кроз шта је све прошао: рат и мир, изобиље и сиромаштво. Тако је његов живот постао доказ о променљивости судбине.

На пример: НЕ. Наведен је аргумент да аутор говори о променљивости судбине, али само своје. То звучи уверљиво, али се не може само на основу његовог личног искуства закључити да је судбина увек тако променљива. Његов живот је био такав, али то не значи да за све људе важи исто правило.

390. Прихватају се један или други одговор уз одговарајуће образложење.

ДА. Мачке су у одломку назване *мешинама скује іранулиране хране*, чиме приповедач сагледава њихову дебљину; приповедач каже да су мачке ружне јер им је стомак *оклембешен*, па чак не могу да буду ни украсни предмети. Поред тога, приповедач каже да се мачке *вуку*, чиме указује на њихову лењост, односно на лењост чланова ове породице. На основу тога, можемо стећи утисак о изгледу, понашању и богатству породице у којој живе мачке.

НЕ. Мачке су описане сликовито, али не знамо у каквом је односу лик који приповеда са осталим члановима породице, као ни какви су међусобни односи чланова породице, јер није представљен ни међусобни однос мачака.

391. Решења у табели
Т
Н
Т
Т
392. б) Осећања су лична и колективна.
в) Осећања се не испољавају директно.
393. а) значај породице за Анђелију
394. Драми/драма/ драмском (књижевном) роду / драмском песништву / драмској поезији
395. епитет и метафора
396. Контраст/контраст (антитеза)
Напомене:
Прихвата се као тачно и ако ученик одговори пуном реченицом, нпр.: Раскорак је приказан контрастом (антитезом).
Прихвата се као тачан одговор у коме ученик напише да је описани раскорак представљен кроз супротност.
397. г) хипербола
398. г) желео да приграби било какву добробит за себе
399. в) Владање је најбољи начин за стицање личних користи.
400. ЖИВКА (задовољно седа у фотељу).
УЈКА ВАСА (*долази с њоља*): Добар дан, Живка.
ЖИВКА: О, то си ти, Васо, откуда ти?
401. *Прихваћљив одговор*
Сваки одговор који се заснива на тумачењу текста.
На пример:
ДА, Васа је понизан, застајкује у разговору, бира речи ..., непрестано моли да госпођа Живка збрине целу фамилију.

НЕ, Васа није понизан, он се лукаво улагује и недвосмислено тражи да госпођа Живка збрине фамилију.

Неприхваћљив одговор
Сваки одговор који се не заснива на тумачењу текста.
На пример:
ДА, Васа је понизан јер је дошао код рођаке да тражи услугу.
НЕ, Васа није понизан, јер су Живка и Васа рођаци, па он оправдано тражи услугу.

402. *Прихваћљив одговор*

Прихвата се сваки одговор заснован на тексту у коме је наведен аргумент у прилог изабраном одговору.

На пример:

Да, Васа гледа само свој интерес. Могући аргументи: Васа каже да министар треба да води рачуна најпре о интересима своје фамилије (а он је Живкин ујак), па тек онда државе. Са Живком се свађао док није била министарка, а сада, када је министарка, одмах је посетио.

Не, Васа не гледа само свој интерес. Могући аргументи: Васа води рачуна о интересима своје фамилије и заузима се за њих код Живке.

Неприхваћљив одговор

Не прихватају се одговори у којима се не наводи аргумент у прилог изабраном одговору, већ се наводе уопштени одговори.

На пример: Васа гледа само свој интерес јер је себичан. Или: Васа не гледа само свој интерес јер је племенит.

403. 1.

Прихваћљив одговор

Прихвата се сваки одговор у коме се указује на Васину намеру да, користећи Живкину позицију у друштву, оствари корист (за себе и фамилију).

На пример: Васина основна намера је да оствари корист тако што ће злоупотребити Живкину друштвену позицију.

Неприхваћљив одговор

Сваки одговор који се не заснива на тумачењу текста, већ на произвољним и површним закључцима.

На пример: Васина намера је да се Живка зближи са члановима своје фамилије.

2.

Прихваћљив одговор

Прихватају се образложења која су заснована на тумачењу текста и позивању на текст.

На пример: Васина користољубивост се запажа у предлозима и саветима које даје Живки. Говори јој да сада, када је министарка, треба да помогне фамилији. Каже да прво треба да подмири фамилију, па онда државу. Сазнајемо да је Васа прешао и преко Живкине увреде, само да би добио нешто од ње, пошто је постала министарка.

Неприхваћљив одговор

Сваки одговор који не представља позивање на текст и који износи произвољна или нетачна образложења.

На пример: Васина користољубивост се запажа у томе што покушава да код Живке изазове грижу савести (пошто га је раније вређала). Покушава да јој изнуди новац тиме што јој каже како су га позвали да и сутра дође у кафану.

404. в) наглашава се да то што фамилија зна о Живки може да буде по њу опасније од онога што ће о њој можда писати новине

405. Прихваћив одговор

Сваки одговор који упућује на истицање наглог преокрета госпође министарке на друштвеној лествици.

На пример: Метафоре сликовито приказују како је госпођа Живка од обичне грађанке постала министарка.

Неприхваћив одговор

Сваки одговор који не садржи пренос/поређење по сличности друштвеног положаја са (физичком) променом места (већ се нпр. реч одскочила тумачи у дословном смислу).

На пример: Госпођа Живка је одскочила када је чула да је постала министарка.

406. Сваки министар
своју фамилију

407. Да их примиш да ти сваки каже своју жељу и да видимо шта може да се учини.

408. Ја га не познајем, али он каже да нам је род.

409. в) постати охол, горд, узохолити се

410. а) рећи лаж о некоме

411. Васо, шта ти хоћеш сад са тим списком?

412.

Именица	Подврста	Род	Број	Падеж
списком	заједничка (именица)	мушки (род)	једнина	инструментал
Живка	властита (именица)	женски (род)	једнина	вокатив
фамилију	заједничка (именица)	женски (род)	једнина	акузатив

413.

Глагол из текста	Назив глаголског облика
искупићу	футур (први)
обећај	императив
знаш	презент
поздрави	императив

414.

Глагол	Глаголски облик	Лице	Број	Род
је рекла	перфекат	треће/3.	једнина	женски
ниси била	перфекат	друго/2.	једнина	женски
уверавам	презент	прво/1.	једнина	/
не би казала	потенцијал	треће/3.	једнина	женски

415. 2
3
1
416. а) изрична
417. б) Васа изгубио наду да ће неки члан фамилије постати успешан
418. 1. асимилација самогласника
2. сажимање самогласника
419. Немачки/немачки језик
420. а) Андрић је био ученик трећег разреда гимназије.
г) У књижарама је углавном виђао стране књиге.
421. в) Различите књиге које је посматрао у излогу.
422. в) подстицао своју машту
г) боље разумео људске тежње
423. *Прихваћљив одговор*
Сваки одговор који садржи идеју да су књиге у излогу будиле Андрићеву приповедачку стваралачку машту.
На пример: Гледајући књиге, Андрић је само по насловима замишљао садржину, обликовао причу. Стварао је у машти јунаке који су му били симпатични, али и оне непривлачне.
- Неприхваћљив одговор*
Сваки одговор који не садржи идеју о вези књига у излогу са приповедачевом стваралачком маштом.
На пример: Сви велики писци рано почињу да смишљају о чему ће писати књиге. Тако је и Андрић већ у детињству знао садржину својих будућих књига.

424. Прихвалитљив одговор

Сваки одговор који се заснива на тумачењу текста, као и на разликовању одлика лирике и епике, као родова.

На пример:

1. У тексту преовлађују одлике лирике/ лирског рода.

У тексту преовлађују одлике лирике због тога што главни лик приповеда како се осећа, о чему размишља док посматра књиге у излогу... (Недостају прави догађаји који су одлика епског дела.)

2. У тексту преовлађују одлике епике/ епског рода.

У тексту преовлађују одлике епике због тога што главни лик приповеда како је неколико пута одлазио до излога књижаре и враћао се, како је маштао да пише... (Осећања не преовлађују над исприповеданим догађајем.)

Неприхвалитљив одговор

Сваки одговор који се не заснива на тумачењу текста и/или на разликовању одлика лирике и епике, као родова.

На пример:

1. У тексту преовлађују одлике лирике/ лирског рода.

У тексту преовлађују одлике лирике зато што главни лик одлази после школе до књижаре и гледа у излог...

2. У тексту преовлађују епике/ епског рода.

У тексту преовлађују одлике епике зато што главни лик воли књиге и воли да их посматра...

425. Књиге су биле понајвише бечка или минхенска издања.

426. в) службеник

427. У ствари, боље би било то казати обрнутим редом, јер су књиге биле споредан, а канцеларијски материјал главни артикал.

428. г) роба у трговини

429. Та жеђ је била утолико већа што се до књига теже долазило.

430. б) присвојно значење (посесивно)

431. читању/Читању

432. б) Дечак је био толико блед да је фотограф помислио како је фото-апарат неисправан.

433. г) фотограф није препознао изузетну вредност очевог фото-апарата

434. *Прихваљив одговор*

Одговор садржи закључак у коме ученик повезује слику (на фотографији) са променом дечакове навике читања.

На пример:

У фотографској радњи су мислили да се експозиција поправила зато што дечак/наратор није више био блед на фотографији. Заправо, дечак/наратор у другом поглављу (са шеснаест година) није више читао кришом ноћу, па није био блед.

Неприхваљив одговор

Одговор не садржи закључак у коме ученик повезује слику (на фотографији) са променом дечакове навике читања.

На пример: У фотографској радњи су се обрадовали што је фотографија успела зато што је мајстор у међувремену поправио фото-апарат.

435. г) Наратор није очекивао да ће бити писац.

436. *Прихваљив одговор*

Сваки одговор у којем се истиче да су различита искуства/интересовања плодносна за сваког будућег писца (било у стварном животу или у машти).

На пример:

Дечак/наратор има различита интересовања. Воли да чита, слуша музику, да удара у бубањ итд. Сматра да ће на тај начин писац имати довољно идеја за писање, да ће тако умети да богати своје приче, гради различите ликове, да ниже поетске слике итд.

Неприхваљив одговор

Сваки одговор у којем се не истиче да су различита искуства /интересовања плодносна за сваког будућег писца (било у стварном животу или у машти).

На пример: Дечак/наратор сматра да је добро да писац стално жели да буде нешто друго зато што сматра да су жеље важне у животу писца итд.

437. а) хумор

438. *Прихваљив одговор*

Сваки одговор у којем се значење вртоглавице не тумачи дословно, већ у метафоричном смислу (као узбуђење, изненађење, „очуђавање”, „зачудност” и сл.).

На пример: Дечак/наратор у првом поглављу представља свет књижевног дела као узбудљив простор у коме се мешају машта и стварност, па се чини као да читалац добија вртоглавицу док чита странице неке књиге.

Неприхваљив одговор

Сваки одговор у којем се значење вртоглавице тумачи дословно.

На пример: Дечак/наратор осећа вртоглавицу, јер је исцрпљен даноноћних читањем. Врти му се у глави од умора и неспавања. Пошто је дечак/наратор читао испод јоргана, имао је мало ваздуха, што му је изазивало вртоглавицу. Наратор је осећао да му стално читање доноси проблеме. Читао је испод јоргана, крио се од родитеља, једва је дисао и касније, када се сећао тог периода свог живота, имао је утисак да је књижевност вртоглава.

439. *Прихваћљив одговор*

Сваки одговор у којем се образложење заснива на **функцији истицања** уводне реченице (идејно и/или стилско истицање), и то: на идеји текста која истиче **љубав према књизи** и/или на закључку да писац узвичном реченицом **усмерава пажњу читаоца** на садржај одломка који следи.

На пример:

1. Узвична реченица на почетку одломка истиче нараторову посвећеност читању, тј. идеју о значају читања.

Наратор приповеда шта петнаестогодишњи дечак све чини како би и ноћу читао, иако му родитељи не дозвољавају [...]

2. Узвичном реченицом на почетку одломка наратор посебно скреће пажњу читаоца на текст који следи (узвична реченица има и обавештајну и експресивну функцију).

Наратор приповеда шта петнаестогодишњи дечак све чини како би и ноћу читао, иако му родитељи не дозвољавају [...]

Неприхваћљив одговор

Сваки одговор у којем се образложење не заснива на идејном и/или стилском истицању /, или одговор који не садржи образложење *зашто* (већ нпр. препричавање одломка).

На пример:

1. Узвична реченица на почетку одломка стоји зато што наратор приповеда како је дечак кришом ноћу читао књиге [...]

2. Узвична реченица на почетку одломка стоји зато што наратор приповеда како је дечак постао блед и уморан јер је много читао [...]

Напомена: Ученик може да парафразира на различите начине функцију истицања и усмеравања пажње читаоца. Нпр. *функција узвичне реченице је да нагласи* [...], *да ипрिकाже у првом плану* [...]; *да обавести како ће се нешто значајно иприоведати* [...] и сл.

440. *Прихваћљив одговор*

Прихвата се сваки одговор у којем ученик образлаже своје мишљење позивајући се на текст и своје предзнање (читалачко и сл.). Определеује се да ли је оптерећујуће или није то што *писци од најраније младости поуздано знају да ће бити писци*.

На пример:

Да, слажем се. У америчким филмовима нису представљене реалне околности у којима стасавају писци. Многи писци су почели да пишу у позним годинама, ни слутили нису да ће бити писци [...]

Не, не слажем се. Амерички филмови ефектно представљају уметнике. Прави велики писци од најраније младости почињу да пишу [...]

Неприхваћљив одговор

Сваки одговор који се не заснива на тексту или не садржи одговор на постављено питање.

На пример:

Да, слажем се. Човек зна шта ће бити када порасте.

Не, не слажем се. Док је дете, сваки човек треба да се игра.

441. Много времена касније, о томе сам писао упоређујући овај свет са местом где се само узима ваздух за књижевност.
442. 1. 3.
2. Из латинског / из латинског /Латинског/латинског
443. а) На основу датог одломка из речника уз одредницу експозиција можемо закључити да је ова реч вишезначна.
444. У америчким филмовима писци од најраније младости поуздано знају да ће бити писци.
445. 1. узрочна (реченица)
2. изрична (реченица)
446. 1. Робинзон је одлучан/одважан/мудар/храбар/домишљат/ ведрог духа и сл.
2. *Прихватајљив одговор*
Сваки одговор у којем ученик изводи логичан закључак заснован на тексту.
На пример:
Робинзон је **мудар** зато што уме да процени предности и мане ситуације у којој се нашао после бродолома.
Робинзон је **одлучан** зато што је у тешком тренутку одлучно решио како себи да помогне, па је исписао добре стране свог положаја на пустом острву.
Робинзон је **оптимистичан/ведрог духа**, што се види по томе што из датих околности, које су реално веома лоше, извлачи и добре стране.
Робинзон је **сналажљив**. Своју сналажљивост Робинзон испољава када користи насукани брод како би из њега изнео многе ствари које ће му помоћи да преживи и да се сналази док је жив.
Неприхватајљив одговор
1. Не прихватају се одговори којима се описује тренутно расположење, стање духа, а не дају се особине.
На пример: Робинзон је узнемирен/утучен/несрећан/уплашен/забринут/узбуђен и сл.
2. Ученик не даје одговарајуће објашњење уз особину коју је навео, већ наводи уопштене одговоре или објашњење које није адекватно за наведену особину.
На пример:
Робинзон је **оптимистичан/ведрог духа**, што се види по томе што показује оптимизам у тешкој ситуацији.
Робинзон је **духовит**. Духовит је зато што се шали на свој рачун када каже да овде нема опасних дивљих животиња и замишља како би било да их има.
Робинзон је **оптимистичан/ведрог духа**, зато што озбиљно разматра свој положај.
Робинзон је **несрећан** јер је усамљен, па у писању налази једину утеху и излаз.
447. б) да упореди свој случај са неким тежим
в) да лакше савлада утученост
ђ) да ослободи мисли од тешких питања.
448. контраст/Контраст

449. *Прихваћљив одговор*

Сваки одговор у којем ученик резимира да је Робинзон положај неповољан, истичући две битне околности:

1. једна битна околност у вези је са Робинзовим **осећањем** усамљености, безнађа, несреће, очаја и сл.;
2. друга битна околност односи се на одсуство потребних **ствари** (недостатак одеће и средстава за одбрану).

На пример: Робинзон је био у тешком положају на пустом острву зато што је био усамљен и није има шта да обуче и чиме да се брани.

Неприхваћљив одговор

Сваки одговор у којем ученик резимира наводећи све садржане околности из колоне ЗЛО / више од две претходно издвојене околности / одговор који није написан у форми реченице.

На пример: Робинзон је био у тешком положају на пустом острву зато што је био усамљен, несрећан, без игде икога, без наде у избављење и није имао шта да обуче и чиме да се брани.

450. *Прихваћљив одговор*

Сваки одговор у којем ученик изводи логичан закључак заснован на тексту.

На пример: Али ја сам жив, нисам се утопио као сви остали с мог брода.

Робинзон је после бродолома једини остао жив док су други страдали. Живот је најдрагоценији и због тога ово ДОБРО највише доприноси повољном положају Робинзона Крусоеа на пустом острву (најјачи је аргумент). Све остало што му се догодило мање је важно од чињенице да је жив.

Али не скапавам од глади и не пропадам на неплодном тлу, на коме не би било животних намирница.

Робинзон схвата да је имао среће и да његов повољан положај одређује и то што је на острву на коме има хране, па неће умрети од глади, већ ће преживети и тако се једног дана, можда, избавити из невоље у којој се нашао.

Неприхваћљив одговор

Сваки одговор у којем ученик изводи закључак који није заснован на тексту, уопштен је, или изводи закључак противан (формалној) логици.

На пример: Робинзон је сналажљив човек и то му је помогло да се извуче из бродолома и са острва. Зато мислим да је та особина сналажљивости његово највеће добро. Робинзон није гладан, него је сит. Он зато размишља како ће, док не огладни, да побегне са острва.

Листа образовних стандарда који се испитују задацима на завршном испиту

ОСНОВНИ НИВО

Ученик/ученица на основном нивоу:

Вештина читања и разумевање прочитаног

- CJ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), наратив (приповедање), аргументација, пропаганда
- CJ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима
- CJ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста
- CJ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима
- CJ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног
- CJ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту
- CJ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

Писано изражавање

- CJ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)
- CJ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу
- CJ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални)
- CJ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу
- CJ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

- CJ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама
- CJ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи

- CJ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела
- CJ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу)
- CJ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне)
- CJ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима
- CJ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми
- CJ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)
- CJ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања
- CJ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору као лексички механизам
- CJ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.)
- CJ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.)
- CJ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви)
- CJ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама
- CJ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетака до данас)
- CJ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика
- CJ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина

Књижевност

- CJ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела
- CJ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)
- CJ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму
- CJ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)
- CJ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог
- CJ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја)
- CJ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...

Средњи ниво

Ученик/ученица на средњем нивоу:

Вештина читања и разумевање прочитаног

- CJ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама)
- CJ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове
- CJ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи
- CJ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима)
- CJ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима
- CJ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у таквом тексту

Писано изражавање

- CJ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај
- CJ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика
- CJ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

- CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме
- CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене
- CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи
- CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање)
- CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)
- CJ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима
- CJ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици
- CJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика
- CJ.2.3.9. познаје метонимију као лексички механизам
- CJ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектуре и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава
- CJ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)

Књижевност

- CJ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања
- CJ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација
- CJ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему)
- CJ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове
- CJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст)
- CJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност
- CJ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог
- CJ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела

Напредни ниво

Ученик/ученица на напредном нивоу:

Вештина читања и разумевање прочитаног

- CJ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима)
- CJ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст
- CJ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту
- CJ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

Писано изражавање

- CJ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

Граматика, лексика, народни и књижевни језик

- CJ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима
- CJ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује)
- CJ.3.3.3. зна и у свом говору примењује акценатску норму
- CJ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама
- CJ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)
- CJ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)
- CJ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла
- CJ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава

Књижевност

- CJ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива
- CJ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту
- CJ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу
- CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту
- CJ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе
- CJ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело
- CJ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже
- CJ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави

Шта смо користили у изради задатака за збирку

За израду задатака користили смо уџбенике за основну школу које је одобрило Министарство просвете, науке и технолошког развоја, *Правойис српскога језика* Матице српске, једнотомни *Речник српскога језика* Матице српске, Нолитов *Речник књижевнотеоријских појмова*, збирке народних умотворина и разноврсне књижевноуметничке и неуметничке текстове. Текстови су дати у изворном облику, као и у облику прерађеном и прилагођеном намени збирке.

СПИСАК ЗАДАТАКА СА ШИФРАМА СТАНДАРДА

Редни број задатка	Стандард
1.	1.1.3.
2.	1.1.2.
3–5.	1.1.3.
6–8.	1.1.4.
9–13.	1.1.5.
14–16.	1.1.7.
17–19.	1.1.6.
20–23.	1.1.7.
24.	1.1.6.
25–27.	1.1.7.
28.	1.1.8.
29.	1.2.1.
30–31.	1.2.2.
32–35.	1.2.5.
36–38.	1.2.6.
39–54.	1.2.8.
55–57.	1.3.1.
58–61.	1.3.4.
62–66.	1.3.5.
67–69.	1.3.6.
70–71.	1.3.7.
72–78.	1.3.8.
79–82.	1.3.9.
83–85.	1.3.10.
86.	1.3.11.
87–93.	1.3.12.
94–95.	1.3.13.
96–98.	1.3.14.
99–102.	1.3.15.
103–104.	1.3.16.
105–106.	1.3.17.
107–113.	1.3.18.
114–115.	1.3.19.
116–118.	1.4.1.
119–121.	1.4.2.
122–124.	1.4.3.
125–127.	1.4.4.
128–133.	1.4.5.
134–139.	1.4.6.
140–145.	1.4.7.
146–148.	2.1.2.
149.	2.1.3.

Редни број задатка	Стандард
150.	2.1.3.
151–152.	2.15.
153–154.	2.1.4.
155–160.	2.1.5.
161–163.	2.1.6.
164–166.	2.2.2.
167–184.	2.2.5.
185–188.	2.3.1.
189–193.	2.3.2.
194–199.	2.3.3.
200–202.	2.3.4.
203–207.	2.3.5.
208–212.	2.3.6.
213–216.	2.3.7.
217–218.	2.3.9.
219–221.	2.3.10.
222–231.	2.3.11.
232–234.	2.4.1.
235–238.	2.4.2.
239.	2.4.3.
240–245.	2.4.4.
246–254.	2.4.5.
255–262.	2.4.6.
263.	2.4.7.
266.	2.4.6.
267–268.	2.4.8.
269–272.	3.1.1.
273–275.	3.1.2.
276–280.	3.1.3.
281–282.	3.1.4.
283–300.	3.2.5.
301–302.	3.3.1.
303–307.	3.3.2.
308–310.	3.3.3.
311–317.	3.3.4.
318–327.	3.3.5.
328–332.	3.3.6.
333–334.	3.3.7.
335–337.	3.3.8.
338–346.	3.4.1.
347–352.	3.4.2.
353–358.	3.4.3.

Редни број задатка	Стандард
359–372.	3.4.4.
373–374.	3.4.5.
375–380.	3.4.6.
381–390.	3.4.7.
391–393.	3.4.8.
394.	1.4.3.
395–397.	2.4.5.
398–399.	2.4.6.
400.	2.4.7.
401–402.	3.1.3.
403.	3.4.7.
404–405.	3.4.4.
406.	1.3.6.
407–408.	2.3.6.
409–410.	1.3.14.
411–414.	2.3.3.
415–416.	2.3.5.
417.	2.3.11.
418.	3.3.2.
419.	1.1.5.
420–421.	1.1.7.
422–423.	3.1.3.
424.	3.4.7.
425.	1.3.1.
426–427.	1.3.12.
428.	1.3.15.
429.	2.3.3.
430.	2.3.7.
431.	1.1.5.
432–433.	1.1.7.
434.	2.1.5.
435–436.	2.4.6.
437–438.	3.4.6.
439–440.	3.4.7.
441.	1.3.4.
442–443.	1.3.16.
444.	1.3.18.
445.	3.3.5.
446–447.	2.4.6.
448.	3.4.4.
449.	3.1.2.
450.	3.1.3.

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Фабрисова 10, 11000 Београд

Телефон: 011/ 206 70 00

Факс: 011/ 206 70 09

Имејл: *office@ceo.edu.rs*

www.ceo.edu.rs

Привредно друштво „Просветни преглед” д.о.о., Београд

Дечанска 6/3, 11000 Београд

Телефон: 011/323 53 78

Факс: 011/334 10 84

Имејл: *kontakt@prosvetni-pregled.rs*

www.prosvetni-pregled.rs

Дизајн

Виолета Јевнишек

Мирослав Јовановић

Прелом

Привредно друштво д.о.о. „Просветни преглед”, Београд

ISSN 0033-1651